శ్రీమదాంధ్రభాగవతము

షష్ఠస్కంధము

బమ్మెర పోతనామాత్య విరచితము

వాణీ నికేతనము

బెజవాడ-బ్రాంచి-తెనాలి.

ఓం

శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము

బమ్మెర పోతనామాత్య విరచితము

షష్ఠస్కంధము

పీఠిక

శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులు

శతావధానులు - హనుమకొండ

ప్రవేశము - లఘుటీకలు

శ్రీ నాగలింగం వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు

విద్వాన్ - అమృతలూరు

ప్రకాశకులు

వాణీనికేతనము

గాంధీనగరం — బెజవాడ

బ్రాంచి — తెనాలి

మా స[illegible]) లు [illegible] ఇతరులకు [illegible]

జులై 1939
కాపీ

ప్రవేశము

అమృతమయ కవితావిలాసుఁడు, భక్త్యావేశసముదంచితచిత్తుఁడు, ఆంధ్ర సారస్వతగగనాంగణరవి పోతనకవి తెలుగులుకూర్చి, మెఱుఁగులు చేర్చి, శ్రీభాగవతమును నిరవధిక సేవధిగా — అమృతవాహినిగా — ఆంధ్రావళికి ప్రసాదించినాఁడు. కారణవివేచన కిదియదను కాదు కాని — ఏలాగుననో తన్నిర్మిత గ్రంథరత్నమున — కొన్ని భాగములుత్సన్నములయినవి. అట్టిలుప్తభాగములను నారయ,గంగన,సింగనకవులు మఱల యథాశక్తి పూరించిరి. మన ప్రస్తావనా విషయమగు షష్ఠస్కంధమునకు కర్త సింగన్న.

గోల్కొండదేశము నందలి నల్లగొండ మండలములోని ఏర్చూరు ఈతని జన్మస్థానము. ఆపస్తంబసూత్రుఁడు. శ్రీవత్సగోత్రుఁడు. ఏర్చూరి శాసనుఁడగు నెల్లన కుమారుఁడు వీరన ఈతని ముత్తాత. ఆతని పుత్రుఁడారయ ఈతని తాత. కసువనయు ముమ్మడమ్మయు నీతని తల్లిదండ్రులు. వీరియువురు కుమారులు. పెద్దవాఁడు సింగన. రెండవవాఁడు తెలగన్న. 'శివపూజం దనరినవాఁడ, విష్ణు చరితామృతనిష్యంది పటు వాగ్విలాసానందోల్లసితమానసుండ' అని తన్ను గుఱించి చెప్పుకొనెను.

ఈతఁడు పోతన కవితామార్గము ననుసరించియే తనరచనను సాఁగింపనెంచెను. దానికి లక్ష్యములుగా ననేక పద్యములనుదహరింప వచ్చును.

కం. మోదంబై, పరిదూషిత, ఖేదంబై, శాంబరీద్ధ కిలికించిత దృ
గ్భేదంబై, బహుసౌఖ్య, ప్రాదంబై యొప్పువింధ్య పాదంబునకున్. ష.స్క.

కం. పుణ్యాంబై, మునివల్లభ, గణ్యంబై, కుసుమఫలనికాయోద్ధతిసా
ద్గుణ్యమయినమిశాఖ్యారణ్యంబునుతింపఁదగు నరణ్యంబులలోన్
[ప్రి. స్కం.

కం. పుట్టితివజుతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషుభజనము పదముల్
ముట్టితివి దిక్కులందుదిముట్టితివిమహాప్రబోధమునమునినాథా! ష.స్క.

కం. విడిచితిభవబంధంబుల నడఁచితి మాయావిమోహమైనతమంబున్
నొడిచితి నరివర్గంబుల గడచితినాజన్మదుఃఖ కర్మార్ణవమున్. ప్రి.స్క.

పైపద్యముల పోలికల నరసితిమేని, పోతనకవిత సింగన రచనయందు తన ప్రాభవము వ్రేల నెట్లంకిత మొనర్చుకొన్నదో తెలియఁగలము. ఈతనిది పోతనవలె నిసర్గమధురమగు ధార కాదు. ఈతని యనుప్రాసములు పోతన వాని వోలె రసావేశతరంగితములై. తెఱతీపులకు, నందచందములకు తావలములు కాక ప్రయత్నసాధ్యములును, శోభాపరిహీయమాణములును నైయున్నవి.

ఇందలి వర్ణనములు కొన్ని మూలముకన్న పెంచి, వ్రాయఁబడి, తెలుఁగు నుడికా[illegible]మును, క[illegible]మును, లోకజ్ఞానమును వెలార్చుచు, [illegible]న ప్రేణనములుగా నున్నవి. మధుర[illegible] [illegible]పట్టులు [illegible]మిళచరితాదుల యం[illegible]గన్పట్టును. మఱికొన్ని యెడల — మూల[illegible] నందలి సంగ్రహవర్ణనములను [illegible] [illegible]సంస్కృతిక

సమాస భూయిష్టములగు విశేషణములతో విరివిచేసెను. కాని, వానియందు కవిపాండితీ విశేషమేకాని — మాధురీ సౌకుమార్యాది రీతులు గోచరింపవు.

వేదాంతవిషయములను తెలిగించినపుడు ఈతఁడెక్కుడుగా నద్వైతమార్గమునే అవలంబించినాఁడు. కావున, శ్రీధరవ్యాఖ్యానమే ఈ తెలిఁగింపున కాధారమై యుండనోపును. కాని, అందునఁగూడ పోతనవలె వ్యాఖ్యా విశేషములఁ జారవిడువక, నాతివిపులముగా, విస్పష్టార్థ రమణీయముగాఁ బరివర్తింప లేకపోయెను. తెలిఁగింపు మూలముకన్న భిన్నముకూడను. అంతియకాక, మూలమునందలి తత్త్వఘట్టముల లోని సమాసములను అట్టులనే తెలుఁగున నిలిపియుంచుటచే భావవిస్ఫూర్తి కొఱవడినది. అక్కడక్కడ సాంఖ్యాదిమతవివృతియును కలదుకాని అయ్యది సునిరూపితమును గాదు; సుసంపన్నమును గాదు.

భాగాంతరముల వ్రాసిన సింగన నారనల కన్న నీతని కవితగుణవత్తరమని చెప్పుటకేమాత్రమును సందేహము లేదు. స్వకల్పిత వర్ణన విశేషములుకూడ చాలవఱకు విషయ స్వరూప వివరణముచణములయి, రసభావ విభానురములయి, లలితములయి యున్నవి. ధారకూడ కుంటువడక లలితగతులు దిద్దుకొనుచున్నది.

సమంజస సంస్కృతసాహితీ సంపన్నుఁడగు నీతని కవితయందు ఏలకో ఈ యలఁతి నెఱసులు కానవచ్చుచున్నవి.

క్రిక్కిరిసీజగంబునను — 174. ప

చండబ్రహ్మాండ భేదోచ్ఛ్రయజయరవముల్ — 272

మత్తేజోపబృంహితంబయి 347. దానవవిద్వేడంశజనితంబులమయ్యె 501

మున్నగునవి యున్నను - అలఁతులగు నీనెఱసులు వలఁతులగు సరసులు ఈమహాప్రబంధ సారస్యమున పరిగణింపరు. కొన్ని వర్ణనములు కవియొక్క శ్రమను, శక్తియుక్తులను తెలియచేయుచు, రమణీయములై పోతన వర్ణనముల రూపురేఖలను పుడికిపుచ్చుకొన్నవి. తన సహజమార్గముననే - ఇతరుల తెన్నులకు అసలు చూపక — ఈకవిత తన నడకను సాగించినచో, ఇంతకన్న నందగించెడిదేమో!

సీ. మానిత తారుణ్యమదనతురంగులు కందర్ప విజయైకఖడ్గలతలు.

సీ. తారహారపటీరధవళ దేహమువాని రమణీయ నీలాంబరంబువాని.

సీ. తగు శంఖచక్రగదాధరుండగువాని శ్రీవత్సకౌస్తుభ శ్రీలవాని.

సీ. సముచిత శ్రుతిచర్చఁ జర్చింపనొల్లక సతికుచద్వయచర్చఁ జర్చచేయు.

శా. ఆ లీలావతి గండపాళికలపై హాసప్రసాదంబుపై.

మున్నగునవి యీతని మేలిరచనకు తార్కాణలు; రసావేశ పరిణామములు; రసికజన భాగధేయములును.

అమృతలూరు,

శ్రీ ప్రమాది ఆషాఢ శుద్ధపూర్ణిమ.

ఇట్లు,

వేంకటేశ్వర శాస్త్రి.

పీఠిక.

భాగవతము షష్ఠస్కంధము:

చక్కని కైతతోడ నెఱ • జాణతనంబునఁ గావ్యరత్నముల్
బెక్కొలొనర్పఁజాలినక • విత్వవిదుండయి, పోతరాజవాక్
స్రక్కలితాష్టమప్రసవ • సౌరభముల్ పునరుద్ధరించి పే
రెక్కిన సత్కవి ప్రవరు • నేర్చురి సింగన నెంతు నెమ్మదిన్.

ఎవ రెన్నికథలం చెప్పినను గారణ మేదైనను బమ్మెర పోతరాజు రచించిన సంపూర్ణభాగవతము ఖిలమై పలువురుపూర్తిచేయవలసిన యవస్థ తటస్థించినది సత్యము. సంస్కరించి పూర్తిచేసిన నారయ, గంగన, సింగన, హరిభట్టు మున్నగువారు ఏక కాలమువారుకారు. ఏకప్రదేశవాసులు గారు. వీరిలో నొకరగు ఏర్చూరి సింగనకవి భాగవతములో షష్ఠస్కంధము రచించెను కృత్యవతరణిక కవివంశవృత్తముతో నిది ప్రత్యేకకవికర్తృత్వ మనఁదగియున్నది. ఇట్లె హరిభట్టారకుఁడుగూడ షష్ఠస్కంధమునుఁ బ్రత్యేక కృత్యాదితో రచించినాఁడు. శృంగారషష్ఠమనుపేర నొక షష్ఠస్కంధములోనిపద్యములు లక్షణగ్రంథములలోఁగనిపించుచున్నవి. వీరెవరిరచనములకు సంబంధింపని షష్ఠస్కంధము ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తులోనున్నటుల నొకానొక నివేదికలోఁ జదివియుంటిమి. తాళపత్ర గ్రంథములలోఁ గొన్నింటియందు ఏర్చూరి సింగన వ్యక్తిత్వము దెలుపు పద్యములు గానరావు. ముద్రిత గ్రంథములకతన ఏర్చూరి సింగన నామము దిగంతవిశ్రాంత మైయున్నది.

ఏర్చూరి సింగన నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు. శ్రీవత్స గోత్రుఁడు ఆపస్తంబ సూత్రుఁడు. ఈ కవిపూర్వుఁడగు ఎఱ్ఱన ఏర్చూరి శాసనుఁడు. ఆంధ్రదేశమునఁ బలుతావుల ఎర్చూరు అను గ్రామములు కలవు కవి నివాసమందేదియో యింతవఱకు నిశ్చయము కాలేదు. సింగనామాత్యుఁడు కసువయమంత్రి ముమ్మడమ్మల కుమారుఁడు. శివకేశవులయందు సమానభక్తిప్రపత్తులు గలవాఁడు. కవిపూర్వులలోఁ జరిత్రమునకు సంబంధించినవారు లేరు. సింగనామాత్యుఁడు కవిస్తుతిలో శ్రీనాథుని, బమ్మెర పోతరాజును స్మరించినాఁడు. అంతియగాదు పోతరాజును "పన్నగశాయికి సొమ్ములుగ వాక్యసంపదలు చ్చాలులుచేసిన వాఁడనియు భక్తితో నమ్మినవాఁడనియు భాగవతనైష్ఠికుఁడనియుఁ గవిపట్టపురాజనియుఁ బ్రశంసించినాఁడు. ఈ ప్రశంసాపద్ధతిఁజూడఁ బోతరాజుతో నీకవికేదేని సన్నిహిత సంబంధముండునని తోఁచుచున్నది. పోతన కవిపట్టపురాజని సింగనామాత్యుఁడు జెప్పుట సార్థకము సరసతరము.

సింగనామాత్యుఁడు తనకు భారతి "కల్లతనంబులేక పొడకట్టె"నదని చెప్పినాఁడు. సమస్తభోగపరాయణుఁడగు నీకవి సునిద్రలోనుండ సరస్వతి ప్రత్యక్షమయ్యెను. అపుడు కవి విష్ణు[illegible]కము రచించి చదువఁగా నానందించెను. నాఁటనుండి నారాయణాంకితమగు కవిత్వ[illegible]స్థానము గోచరమయ్యెను. ఈయంశము కవియే చెప్పుకొన్నాఁడు. సింగకవి, వివిధనాట్యములందును, వాద్యములందును, సాములందును

నేర్పిరి. వానికి మెఱుఁగువచ్చునట్లు కవిత్వముగూడఁ జెప్పనేర్చినవాఁడు. ఈతని కవిత అంత్యానియమాదులందును, సమాసకల్పనమునందును, వర్ణనసందర్భమునను బోతన కవితను దలపింపఁ జేయును. మొత్తముమీఁద భాగవత భాగములు పూరించిన యితర కవులకంటెఁ బ్రౌఢుఁడు. శృంగార షష్ఠము. హరిభట్టు షష్ఠస్కంధములతోఁ బోల్చిన నీతనికవిత యెంతవరకుఁ బయిచేయియగునో నిర్వచింప నవకాశము చిక్కకున్నది. సింగనామాత్యుఁడు కువలయాశ్వచరిత్రము రచించినట్లు మారామకృష్ణకవి ఎం. ఏ గారు వ్రాసిరి. ఇతరత్రయు గ్రంధనామము గోచరించుచున్నది. కాని ఈ గ్రంధరాజ మెట మరుగుపడియున్నదో తెలియదు. హరిభట్టు షష్ఠస్కంధమేగాక యేకాదశ ద్వాదశ స్కంధములుగూడ రచించినాఁడు. ప్రౌఢకవి. ఈయన క్రీ. శ. 1650 ప్రాంతములలో నుండెను. శృంగారషష్ఠమునకు రాచమల్లువారి షష్ఠస్కంధమని నామాంతరమున్నట్లు అప్పకవివ్యవహరించుటచే రాచమల్లుఅనునింటిపేరుగలసోదరులు దానిరచించియుందురు. కవిసంశయ విచ్ఛేదములో నీక్రిందిపద్యముదాహరింపఁ బడినది.

"చండాంశు ప్రభ! చిక్కతిమ్మయ తనూజా! తిమ్మ! నిర్ధ్వస్తపా
షండంబైన త్రిలింగ భాగవత షష్ఠస్కంధ కార్యంబు నీ
కుండక్కెన్ జతురాననత్వగుణయుక్తుల్ మీఱ, వాణీమనో
భాండారోద్ధత చూఱకార బిరుద ప్రఖ్యాతి సార్థంబుగన్.

దీనిచే చిక్కయ తిమ్మరాజ కుమారుఁడగు తిమ్మయ దీనికిఁ గృతిపతి. ఈ తిమ్మయే. వీరేశలింగము పంతులువారుతలంచినట్లు అచ్యుతదేవరాయల మంత్రివర్గములోనివాఁడె యైనచో క్రీ. శ. 1540 ప్రాంతముననిది రచింపఁబడియుండును. కాని యీవిషయము శృంగారషష్ఠము సంపూర్ణముగ లభించినఁగాని నిర్ణీతము కాఁజాలదు. మొత్తముమీఁద షష్ఠస్కంధమును రచించిన మువ్వురు ప్రౌఢకవులె. వీరుమువ్వురు నొక కాలమునం దుంటచే నెవరికివారు షష్ఠస్కంధరచనమునకుఁ బూనుకొనియుందురని తోఁచుచున్నది. పోతరాజుకవితను వరవడిగాఁ బెట్టుకొని భాగవతరచనము సింగనామాత్యుఁడు పూను కొనినటుల షష్ఠస్కంధములోని 2, 3, 70, 97, 98 పద్యములుఁజూచిన గోచరించును. ఇంతియగాక యిందలి 23వ పద్యము పోతరాజకృతమగు "భాగవతముఁ దెలియఁ బల్కుట కష్టంబు." అనుపద్యమునకుఁ బూర్తిగాననుకరణము. ఇది గ్రంధచౌర్యమన వలనుపడదు. పోతనామాత్యుని రసవద్రచనములపైఁగల యభిమానమె అప్రయత్నాను కరణకారణము.

సింగన కవిత్వము రసవంతముగా నుండి వర్ణనాంశములందును భగవద్గుణానువర్ణ నమునను గథాకల్పనమునను నూతన కల్పనములతో నింపుసొంపుగనుండి సామాన్యజను లకుఁ బోతన కవితయే యనిపించును. 96 నుండి 105 వఱకుఁగల పద్యములఁ జూచి నచో శృంగార రసకవితలో నీతఁడు మిగులఁ బ్రౌఢుఁడని తోఁచును. ఈతని స్వతంత్రగ్రంధమనఁదగు బహులాశ్వచరిత్రము ఆంధ్రులు పఠింపు భాగ్య మేనాఁటి కైనను గల్గునో గవితాకౌశలమున నెంత గడుసరియో యెఱుంగవచ్చును.

అజామిళోపాఖ్యానములోని వసంతవర్ణనము దాశీపాత్రసంగమ వర్ణనము శృంగారవిహారవర్ణనము మూలములోని సంగ్రహరూపమగు కథ ననువుగనుండు స్వకపోల కల్పనము. ఇందుఁ గవికిఁ గలయుపజ్ఞయుఁ గల్పనాపాటవము వెల్లడియగుచున్నది. మూలమున అజామిళుని భార్య

"విప్రస్స్వభార్యామప్రౌఢాం కులే మహతిలంభితాం
విససర్జాచిరాత్పాపస్స్వైరిణ్యాపాంగవిద్ధధీః॥"

అని బాలనుగా వ్యాసులు వర్ణింప సింగన అజామిళుని పతితత్వమింకను దృఢముగాఁ జేయుట క్రిందివిధముగా నామెను యౌవనవతిగా వర్ణించెను.

కం. శ్యామను సుమాత్రఖేలన
కామను సుగుణాభిరామఁ గమనీయగుణ
స్తోమనిజభామనొల్లక
ధామమునసటింపఁ గ్రించుఁదనమునఁ జనుఁడై.

మూలమునలేని వసంతమును వర్ణించుచు నాతఁడు నవయౌవనోదయవిలాసి యనియు నాతని పత్నియంత యోగ్యయు నడెమప్రాయంపుఁ బ్రోడకత్తియనియు వర్ణించుట కవికిఁగల యుచిత రచనా వివేచనమునకుఁ దార్కాణము. ఇట్లే పలుదావుల తెనిగింపులోఁ గమ్మదనము మార్పుగుంటఁగలదు. ఇంకఁ జర్చించిన గ్రంథవిస్తృతి యగునని వదలుచున్నారము.

ఆఱవస్కంధము నందు సమస్తలోకములందున్న దనభక్తుల భగవానుఁడు పోషించు క్రమము పేర్కొనఁబడినది. నామకీర్తనముచే నిఖిలపాపములు విముక్తిఁ జెందునను రహస్యము అజామిళ కథవలనఁ దెలిసికొననగును.

శ్లో. సకృన్మనః కృష్ణపదారవిందయోర్నివేశితం తద్గుణరాగియైరిహ
న తే యమం పాశభృతశ్చ తద్భటాన్ స్వప్నేపి పశ్యంతిహి చీర
(నిష్కృతాః- భాగ. 6-1-19

మఱియు నిందలి "భాగవతుల లోకపాలనము" వలన భగవానుఁడు భగవద్భక్తులు అవ్యక్త దేహధారులై లోకములలోఁ జరించుచు లోకోపకారమునకు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యము లుపదేశింతురని తెలియనగును. దక్షోపాఖ్యానము వలనఁ బ్రవృత్తిరతులకు నివృత్తిమార్గముపదేశింపఁ జనదని తేలును. ఇంద్రోపాఖ్యానమువలన గురుధిక్కారము కూడదనియు భగవంతుని భగవద్భక్తులను స్మరించుటవలన విప్లవములు తొలఁగుననియుఁ దెలియును. చిత్రకేతూపాఖ్యానమువలన భగవద్ధర్మనిష్ఠులఁ బరిహసింపరాదనియుఁ జిత్తవికారము నొందకుంట యుత్తమగతుల సమకూర్చు ననియుఁ దెలియును.

ఈస్కంధమున నిట్లే భగవంతుఁడు తన భక్తులఁ బోషించు కథలెగాక సవితృఁడు మున్నగు [illegible]ల వంశక్రమము మరుద్గణము యొక్క జనన పద్ధతి పుంసవనవ్రత విధానము వివరింపఁ బడినది.

పవిత్రకథాంశములు గల యీషష్ఠస్కంధమును ఏర్చూరి సింగన సులలితముగఁ దెలిగించి "కృష్ణపాదారవిందసందర్శనాదర్శాయమాన చిత్తుండయి" ఆంధ్రలోకమునకుఁ బరమోపకారము గావించినాఁడు.

కవితావిలాసము, హనుమకొండ. ది. 15-7-1939.	ఇట్లు భాషాసేవకులు శేషాద్రి రమణకవులు, శతావధానులు.

విషయసూచిక

షష్ఠస్కంధము

మహారాజపోషకులు

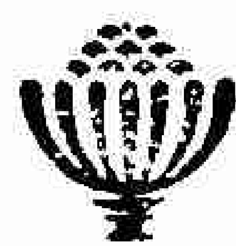
శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ పంతు రాజా యార్లగడ్డ

శివరాం ప్రసాద్ బహద్దూరు యం. యల్. ఏ.

కృష్ణాజిల్లా బోర్డు అధ్యక్షులు

చల్లపల్లి యెస్టేటు జమీందారు

చల్లపల్లి

పోషకులు

శ్రీ శ్రీ చిరుమామిళ్ల పార్థసారథి గారు,

ల్యాండ్‌లార్డు, ముప్పాళ్ల, కృష్ణాజిల్లా.

శ్రీ శ్రీ జనస్వామి ప్రసాదరావు గారు,

ల్యాండ్‌లార్డు, గుంటూరు.

శ్రీ శ్రీ పర్చ శేషగిరిరావు పంతులు గారు,

ముత్తేదార్లు, కారేపల్లి.

శ్రీ శ్రీ పర్చ రామనాథం పంతులు గారు,

ముత్తేదారు, కారేపల్లి.

శ్రీ శ్రీ కొమరిగిరి రాఘవేంద్రశర్మ గారు,

గిర్దావరు. (రెవిన్యూ ఇన్‌స్పెక్టరు.) పరిటాల.

సహాయులు

బ్రహ్మశ్రీ గోటేటి వేణుగోపాలరావు పంతులు గారు,

సర్కిల్ ఇన్‌స్పెక్టరు ఆఫ్ పోలీసు, ఒంగోలు.

ప్రొప్రయిటర్సు: సుధా ఫార్మసీ, (రిజిస్టర్డు), అమృతలూరు,

శ్రీ శ్రీ యలవర్తి శ్రీరాములుచౌదరి గారు,

ల్యాండులార్డు, యలవర్రు.

పూర్తిచందా చెల్లించిన సభ్యులు

1. శ్రీ అయ్యదేవర వేదాద్రి నరసింహారావుగారు, టీచరు, నందిగామ.
2. కొల్లి వేంకట కృష్ణయ్య చౌదరిగారు, మునసబు, నర్సాయపాలెం.
3. వాసిరెడ్డి లక్ష్మీపతి బహద్దూరుగారు, బందరు.
4. కొండపల్లి బుచ్చయ్యగారు, బందరు.
5. సెక్రటరీ. యల్. యస్. రిక్రియేషన్ క్లబ్, బందరు.
6. పిల్లారిసెట్టి వేంకట సుబ్బారావు నాయుడు గారు, ప్రొప్రయిటరు, బందరు.
7. భట్టిప్రోలు సత్యనారాయణగారు, బందరు.
8. ముత్తేవి వేంకట నరసింహాచార్యులుగారు, పెదముత్తేవి.
9. శివరాంప్రసాద్ గ్రంధాలయంవారు, పెదసనగల్లు.
10. ఉభయభాషాప్రవీణ, హిందీవిద్వాన్ అయినంపూడి గురునాధరావుగారు, పెదసనగల్లు.
11. పీసపాటి రాజయ్యగారు, పెదసనగల్లు.
12. మండపల్లి బుల్లిరామయ్యగారు, భూషనగుళ్ళ. (బోర్డు, ఉనికిలి.
13. చింతపల్లి వేంకట లక్ష్మీనరసింహ రామబ్రహ్మంగారు, ప్రెసిడెంటు, పంచాయతీ
14. ఉభయభాషాప్రవీణ బూరుగుల సుందరరామశాస్త్రిగారు, ఉయ్యూరు.
15. అయినాల వేంకటప్పయ్యగారు, హెడ్ మాష్టరు, పునాదిపాడు.
16. గురజ లక్ష్మీనారాయణగారు, గురజ.
17. యెండూరి సోమయ్య అనే రామస్వామిగారు, బందరు.
18. చెలసాని నాగభూషణంగారు, కంట్రాక్టరు, పునాదిపాడు.
19. తాడిగడప శేషగిరిరావుగారు, కరణం, తాడిగడప.
20. ముక్కామల రామకృష్ణయ్యగారు, పెనమలూరు.
21. సూర్యదేవర సీతారామయ్య చౌదరిగారు, జక్కంపూడి.
22. బొడ్డపల్లి సుబ్బారావుగారు, కరణం, సూరంపల్లి.
23. నండూరి రామకృష్ణయ్యగారు, ల్యాండ్ లార్డు, ఆరుగొలను.
24. నండూరి సూర్యనారాయణగారు, ల్యాండ్ లార్డు, జక్కులనెక్కలం.
25. సూరి లక్ష్మీనరసింహంగారు, టీచరు, ఆగిరిపల్లి.
26. కొంపల్లి వేంకటాచార్యులుగారు, టీచరు, ఆగిరిపల్లి.
27. లంకా కోటయ్యగారి కుమారుడు వేంకటేశ్వరరావు, ఆగిరిపల్లి.
28. దోమకొండ వేంకటనారాయణగారు, ఆగిరిపల్లి.
29. పారేపల్లి బుచ్చయ్యగారు, మర్చెంటు, ఆగిరిపల్లి.
30. గుంటూరు గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు, ఆగిరిపల్లి.
31. యండూరి పుల్లయ్యగారు, ఆగిరిపల్లి.
32. వెలవడపు సత్యనారాయణగారు, యక్సైకరణం, వెల్వడం.
33. గుంటక నర్సారెడ్డిగారు, గ్రామమునసబు, గణపవరం.
34. శీలం బ్రహ్మారెడ్డిగారు, జమీందారుఏజంటు, వెల్వడం.
35. కాకర్ల చినచలమయ్యగారు, ల్యాండ్ లార్డు, కుంటముక్కల
36. జొన్నలగడ్డ వేంకటసుబ్బయ్యగారు, వెలవడం.
37. గంగవల్లి నరసింహారావుగారు, గణపవరం.

38. సూరవరపు వేంకట శివసోమయాజులుగారు, టీచరు, గణపవరం.
39. తల్లపరెడ్డి నర్సారెడ్డిగారు, టీచరు, గణపవరం.
40. అప్పినేని వేంకటేశ్వరరావుగారు, మొఖాసాదారు, రామన్నగూడెం.
41. వల్లూరు వేంకట సుబ్బారావుగారు, వెల్దిపాడు.
41. సూరవరపు లక్ష్మీపతిగారు, టీచరు, చంద్రగూడెం.
43. కేతేపల్లి సత్యనారాయణగారు, గంపలగూడెం.
44. కోయ వేంకటకృష్ణయ్యగారు, కంట్రాక్టరు, ఆతుకూరు. (మైలవరం)
45. డాక్టరు. గుంటూరు రాధాకృష్ణమూర్తిగారు, వెల్లటూరు.
46. హేమాద్రి వేంకట సుబ్రామయ్యగారు, హెడ్‌మాస్టరు, మైలవరం.
47. సూరపరపు రామయ్యగారు, టీచరు, మైలవరం.
48. మాదిరాజు వీరరాఘవరావుగారు, మైలవరం.
49. శ్రీమహాత్మాగాంధీ గ్రంథనిలయం, మైలవరం.
50. పాలపర్తి సత్యనారాయణగారు, P. W. D. హనుమకొండ.
51. డాక్టరు. చిరుమామిళ్ళ శేషాద్రినాయుడుగారు, పెనుగంచిప్రోలు.
52. వాసిరెడ్డి మహదేవతాగూరుగారు, జయంతి, జగ్గయ్యపేట.
53. రామకృష్ణారైస్ అండ్ జిన్నింగ్‌ఫ్యాక్టరీ, పెనుగంచిప్రోలు.
54. సి. హెచ్. నారాయణప్రసాద్‌గారు, ల్యాండ్ లార్డు, జగ్గయ్యపేట.
55. ఒరుగంటి రామకృష్ణయ్యగారు, టీచరు, పెనుగంచిప్రోలు.
56. లింగంగుంట ఆదినారాయణగారు, ,, ,,
57. నామేపల్లి రామయ్యగారు, పెనుగంచిప్రోలు.
58. కొమ్మరాజు చినవెంకట్రాయుడుగారు, ల్యాండ్ లార్డు, ,,
59. దేవభక్తుని సత్యనారాయణగారు, ల్యాండ్ లార్డు, గోళ్ళమూడి.
60. జొన్నలగడ్డ తిరపతయ్యగారు, వేమవరం. నందిగామ తాలూకా.
61. యేరువ గోపయ్యగారు, ,, ,,
62. చింతల అచ్చయ్యచౌదరిగారు, పోలీసుపటేలు, పరిటాల.
63. కవులూరు వేంకటప్పారావు, కరణం, ఈలప్రోలు.
64. జూలూరు శీతారామయ్యగారు, క్లాత్‌మర్చెంటు, కంచికచర్ల.
65. మందడపు విశ్వనాథంగారు, కరణం, జూపూడి.
66. మల్లాది వేంకటేశ్వర్లుగారు, కరణం, గనిఆతుకూరు.
67. కోదాటి వేంకటేశ్వరరావుగారు, ల్యాండ్ లార్డు, సూర్యాపేట.
68. కె. బ్రహ్మయ్యగారు, సేగేదారు, అదాలత్‌మునిసఫీ, పరిటాల.
69. కొటికలపూడి హనుమంతరావుగారు, కరణం, కేతనకొండ.
70. ఇంగువ సూర్యనారాయణగారు, పోలీసురైటరు, పరిటాల.
71. బండి నరసింహంగారు, కంచించర్ల.
72. మామిడాల అప్పయ్యగారు, పాతమూలపాడు.
73. మాదిరాజు ఆనందరావుగారు, మోగులూరు.
74. మాకాని గోపాలస్వామినాయుడుగారు, హెడ్‌క్లర్కు, బెన్సు ఆండ్ కో సింగరేణికాలరీ.
75. రౌతు దాలయ్యనాయుడుగారు, హెడ్‌క్లర్కు, జి. యం. ఆఫీస్, సింగరేణికాలరి.
76. డాక్టరు. చింతమనేని లింగయ్య చౌదరిగారు, అసిస్టెంటు మెడికల్ ఆఫీసరు.

77. అరజా లక్ష్మణస్వామినాయుడుగారు, కంట్రాక్టర్సు ఏజన్సీ, కొత్తగూడెం
78. యన్. శీతారామయ్యగారు, హెడ్‌రైటరు, డెర్లీపిట్, కొత్తగూడెం.
79. చిలుకూరి శాయన్నగారు, టెంపుల్ అమీనా, భద్రాచలం.
80. కురిచేటి జనార్దనరావుగారు. క్లాత్ మర్చెంటు, ,,
81. కొండపల్లి గోపాలరావుగారు, దేశముఖి, దేశపాండ్య, హేమచంద్రాపురం.
82. కావూరు కోదండరామయ్యగారు, అనిశెట్టిపల్లి.
83. అడపాల కోటయ్యగారు, కొత్తూరు, నైజాం
84. మారోపల్లి వేంకట పిచ్చయ్యగారు, పేరుపల్లి.
85. శ్రీసరస్వతీ లైబ్రరీ వారు, మధిర.
86. అ. వే. దత్తాత్రేయ శర్మగారు, టీచరు, సికింద్రాబాదు.
87. బీరవల్లి శ్రీకంఠం వేంకట కృష్ణారెడ్డిగారు. జమీందారు. గోపాలపురం.
88. యడవల్లి వేంకయ్యగారు, రిటైర్డు హెడ్ మాష్టరు, అత్తిలి.
89. ఉండవల్లి భీమన్నగారు, సోంపల్లి. తూ॥ గోదావరిజిల్లా.
90. యానుజాల అచ్చయ్యగారు, పోలమూరు, తణుకు తాలూకా.
91. సూరంపూడి శేషాచలంగారు, నేటివ్ డాక్టరు అత్తిలి.
92. వరిగుండం రామలింగేశ్వరరావుగారు, యీనాందారు. అత్తిలి.
93. చెరుకువాడ బుచ్చిరామకృష్ణంగారు, యండగండి, తణుకు తాలూకా.
94. వడిపట్ల గంగరాజుగారు, యం. యల్. సి. కొవ్వలి. ఏలూరు తాలూకా.
95. శీమనపల్లి పార్వతమ్మగారు. .... విజయనగరం.
96. న్యాపతి వేంకట రంగనాథంగారు, ప్రైవేటుశక్రటరీ ఆఫ్ రాణీసాహెబ్ ,,
97. మద్దిరాల సుందర నరసింహారావు గారు, విజయనగరం.
98. ద్వారకభమిడిపాటి వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు, విజయనగరం.
99. నిష్ఠల విశ్వనాథంగారు, ట్రాఫిక్ యిన్‌స్పెక్టరు, ఉమేరియా, బి. యన్. అర్.
100. మండపాక నరసింగరావుగారు, యింజనీరింగ్ క్లార్కు, ఉమేరియా. ,,
101. మంత్రి నారాయణమూర్తిగారు, స్టేషన్‌కమిటీ ఆఫీసు, ఉమేరియా ,,
102. శెట్టి సూర్యారావుగారు, యింజనీరింగు క్లార్కు ఉమేరియా. ,,
103. యల్లాపంతుల రామమూర్తిగారు, స్టేషన్‌మాష్టరు, టూపాంగ్ ద్వారా. ,,
104. చింతలపాటి దక్షిణామూర్తిగారు, M. A. B. L. వకీల్, తెనాలి.
105. యన్ సూర్యనారాయణరావుగారు, బి. ఎ., బి. యి డి, మూర్కాపురం.
106. పూర వెంకటరత్నం గారు, మర్చెంటు, చేబ్రోలు.
107. నన్నిశెట్టి కోటయ్య కుమారుడు కృష్ణమూర్తిగారు, క్లాత్‌మర్చెంటు, చేబ్రోలు.
108. పరిమి కాళిదాసుగారు, పెదపరిమి.
109. ముసునూరు నాగభూషణంగారు, ల్యాండుహోల్డరు, రాయపూడి.
110. సర్రా చినవెంకట నరసింహయ్యగారు, రాయపూడి.
111. మూల్పూరు శేషయ్యగారు, మున్సబు రాయపూడి.
112. కాలారి పట్టాభిరామయ్యగారు, రాయపూడి.
113. ఉంగుటూరు వేంకటసాంబయ్యగారు, పెదపరిమి.
114. నూతలపాటి పెదపుల్లయ్యగారు, పెదపరిమి.
115. కొత్తూరి కొండయ్యగారి కుమారుడు వెంకటరాయుడుగారు, రాయపూడి.

116. పీసపాటి కృష్ణమూర్తిగారు, యం. ఎ., హిందూ కాలేజి, గుంటూరు.
117. కాకుమాను సూర్యప్రకాశరావుగారు, ఆరేపల్లిముప్పాళ్ళ.
118. కాకుమాను కాశీవిశ్వనాథంగారు, ఆరేపల్లిముప్పాళ్ళ.
119. దామినేని వేంకటసుబ్బయ్య చౌదరిగారు, తుళ్లూరు.
120. పోతకమూరి శేషయ్యగారు, తుళ్లూరు.
121. సోము వేంకటరత్నంగారు, బ్యాంకరు, గుంటూరు.
122. ఆదూరి చలపతిరావుగారు, ఓవర్‌సీరు పొన్నూరు.
123. చలివేంద్రం సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారు, వైకుంఠపురం.
124. తాడికొండ కేదారిలింగం గారు, తాడికొండ.
125. కొత్త రామకోటయ్యగారు, చినకాకాని.
126. నంబూరు వీరాంజనేయులుగారు, దేవస్థానం ధర్మకర్త, మంగళగిరి.
127. కొండూరు వెంకటసుబ్బారావుగారు, వేటపాలెం.
128. కంభంమెట్టు గోవిందరావుగారు, వకీలు, గుంటూరు.
129. అమ్మిరాజు రామలింగ దుర్గాప్రసాదరావుగారు, టీచరు, చిలుమూరు.
130. వింజమూరి నాగభూషణం గారు, మంగళగిరి.
131. మంగినపూడి వెంకటేశ్వరరావుగారు, బి. ఎ., రాయపూడి.
132. గోళ్ళమూడి దాసయ్యగారు, పంచాయతీబోర్డు ప్రెశిడెంటు, అమరావ[illegible]
133. యస్. సీతారామరాజుగారు, సబ్‌రిజిస్ట్రారు.
134. మతుకుమల్లి వెంకటలక్ష్మీనారసింహకృష్ణమూర్తిగారు, తెనాలి.
135. కొమ్మూరు వెంకట్రావుగారు, క్లాత్‌మర్చెంటు, తెనాలి.
136. గాదిరాజు శివరామకృష్ణయ్యగారు, తెనాలి.
137. జనస్వామి పురుషోత్తం గారు, కొల్లూరు.
138. జనస్వామి శ్రీరాములుగారు ,,
139. జె. వి. కె. సుబ్బారావుగారు, ,,
140. నైషధం రామమూర్తిగారు, ,,
141. A. వేంకటసుబ్బారెడ్డిగారు, తాంబ్రము. నార్తుఆర్కాడుజిల్లా.
142. యన్. బాలసూర్యారావుగారు తాంబ్రము. ,,
143. మధిర జగన్నాథశాస్త్రిగారు, మద్రాసు.
144. P. నమ్మాళ్వారుగారు, గోడవున్‌స్ట్రీటు, మద్రాసు.
145. బొబ్బా అంకినీడుగారు, యలవఱ్ఱు.
146. భాగవతుల వేంకటేశ్వరశర్మగారు, యలవఱ్ఱు
147. కొండూరి రాఘవరావుగారు టీచరు, ,,
148. యలవర్తి గురులింగముగారు, ,,
149. యడ్లపాటి అంజయ్యచౌదరిగారు, ,,
150. యడ్లపాటి భుజంగరాయుడు గారు, ,,
151. మట్టిపాటి జయరామయ్యగారు, ,,
152. మేకా రాఘవయ్యగారు, ,,
153. యడ్లపాటి లక్ష్మణస్వామిగారు, ,,
154. యలవర్తి వేంకటసుబ్బయ్యచౌదరి గారు, ,,

155. తుమ్మల అప్పయ్యగారు, వినయాశ్రమము, కావూరు. గుం. జిల్లా.
156. క్రొత్తపల్లి వేంటకసుబ్బయ్యగారు, హిందీవిశారద, అమృతలూరు.
157. పులిపాక తిరుమలరావుగారు, కరణం ,,
158. విద్వాన్ పచ్చా వెంకటరత్నంగారు, హిందీసాహిత్యవిశారద ,,
159. నార్ల రాఘవయ్యగారు, ,,
160. గరికిపాటి సత్యనారాయణగారు, ,,
161. కొణకంచి అనంతనారాయణమూర్తిగారు, ,,
162. చేకూరు రత్తయ్యగారు, ,,
163. పరుచూరు వేంకట కృష్ణయ్యగారు, ,,
164. బూరుగుల సత్యరామకోటయ్యగారు, ,,
165. విద్వాన్ చేకూరు వెంకటసుబ్బయ్యచౌదరిగారు, ,,
166. రావిపల్లి వెంకటశివయ్యగారు, ప్రెసిడెంటు, పంచాయితీబోర్డు ,,
167. యస్. యస్. బి. శంకరశాస్త్రిగారు. బి. ఏ., బి. ఇ. డి, చెరుమెళ్ళ.
168. ఈదుమూడి వెంకటసుబ్బయ్యగారు, చెరుమెళ్ల.
169. కొసరాజు నరహరిగారు, ,,
170. కె. శ్రీరంగరాజఅయ్యంగారు, బి. ఎ., యల్. టి., చెరుమెళ్ళ.
171. శ్రీనాథ గ్రంథాలయము, మోపఱ్ఱు.
172. రావెళ్ళ అంజయ్యగారు ఇంటూరు.
173. ఎంద్రెడ్డి రామిరెడ్డిగారు, ,,
174. రావెళ్ళ వెంకయ్యగారు, ,,
175. వేమూరు రాఘవయ్యగారు, బోడపాడు.
176. శ్రీనన్నయార్యసరస్వతీ నిలయం, ప్యాపఱ్ఱు.
177. మాలెంపాటి శేషయ్యగారు, చెంపాడు.
168. దొమ్మారెడ్డి సూర్యనారాయణగారు, బోళ్లపాడు.
179. పండా వీరరాఘవయ్యగారు, సంగంజాగర్లమూడి.
180. కలిదిండిరాజు సీతారామయ్యగారు, కరణం ,,
181. సంగాపు సాంబశివరావుగారు, ,,
182. గూడూరు వేంకటప్పయ్య & సన్ ,,
183. పిల్లుట్ల విశ్వనాధశాస్త్రిగారు, టీచరు, తెనాలి.
184. పట్టా శేషాద్రిగారు, అజ్మీరు (నార్తరన్ ఇండియా)
185. గోళ్ళమూడి రామయ్యగారు, అమరావతి,
186. ఇంద్రాదేవిగారు, డిప్యూటీఇన్స్పెక్ట్రెస్ ఆఫ్ స్కూల్సు, తెనాలి.
187. D. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు, టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీస్ క్లర్కు, బెజవాడ.
188. పోపూరి అంజన్నశాస్త్రిగారు, క్లర్కు, ఇంపీరియల్ బ్యాంక్.
189. ఈది రాజయ్యగారు, కలపవర్తకుడు.
190. యద్దనపూడి శాంతమూర్తిగారు, గాంధీనగరం.
191. శివకోటి వెంకయ్యగుప్తగారు, క్లాత్ మర్చంటు.
192. పచ్చవ పాపయ్య చౌదరిగారు, కంట్రాక్టరు.
193. కొణికి ఆదిశేషయ్యగారు, ల్యాండ్ హోల్డరు.

194. వల్లేటి వేంకటేశ్వర్లుగారు, ల్యాండ్‌హోల్డరు.
195. అరికిపల్లి వెంకటశాస్త్రిగారు, రిటైర్డు యెక్సైజు యిన్‌స్పెక్టరు.
196. వేలమూరి వేంకట సుబ్బయ్యగారు, గాంధీనగరం.
197. పుచ్చా శేషగిరిరావుగారు, గవర్నరుపేట.
198. డాక్టరు బి. యల్. నరసింహారావుగారు, అసిస్టెంటు సర్జెన్.
199. కె. యస్. ఆర్. ఆంజనేయులుగారు. గవర్నరుపేట.
200. మేడిచర్ల గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు, సెక్షన్‌కంట్రోలర్ ఆఫీసు.
201. పిళ్ళారిశెట్టి రామచంద్రరావుగారు, గవర్నరుపేట.
202. వి. యస్.శాస్త్రి & సన్సు, ఆప్టీషియన్సు, ప్రొప్రయిటరు పుప్పలూరి కృష్ణమూర్తిగారు.
203. కోకా నరసింహారావునాయుడు గారు, వకీలు.
204. కేతవరపు లక్ష్మీనరసింహారావుగారు, వకీలు.
205. సందేపూడి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు.
206. పీసపాటి వెంకట సుబ్బారావుగారు. హిందీప్రచారకులు.
207. గుంటముక్కల వెంకటాచార్యులుగారు, గోల్డుస్మిత్తు.
208. శిరిపురపు కుటుంబరావుగారు, హనుమాలపేట.
209. శంకర ఆనందరావుగారు, క్లర్కు, తాలూకాఆఫీసు.
210. పి. వల్లభరాయడుగారు, టీచరు, హిందూ హైస్కూలు.
211. ద్రోణంరాజు కామేశ్వరరావుగారు, గాంధీనగరం.
212. K. V. రమణాచార్యులుగారు, గాంధీనగరం.
213. చుండూరి శీతారామయ్యగారు, ప్రొప్రయిటర్ కుసుమహరనాథ్ ఇంజనీరింగ్ కంపెని.
214. కోలవెన్ను నాగేశ్వరరావుగారు, (Vaccinator).
215. దంపుడుబియ్యం శీతారామస్వామిగారు, గవర్నరుపేట.
216, పెనుమర్తి నాగేశ్వరరావుగారు, ప్లీడరుగుమాస్తా.
217. చిలకలపూడి సుబ్రహ్మణ్యంగారు.
218. కొల్లిపర సత్యనారాయణగారు, గాంధీనగరం.
219. తుర్లపాటి శేషాచలంగారు.
220. పిల్లాట్ల వేంకటేశ్వర్లుగారు
221. దామరాజు బసవరాజుగారు.
222. సింగరాజు సూర్యప్రకాశరావుగారు, హెడ్ డ్రాఫ్ట్సమన్.
223. నందిపాటి జగన్నాయకులు & రామయ్య బ్రదర్సు.
224. యన్. రామచంద్రరావుగారు, ఆంధ్రబ్యాంకి.
225. వి. సీతారామస్వామిగారు, D. T. S. Office.
226. కానుకొలను పుండరీకాక్షుడుగారు.
227. కొమ్మూరి కాశీవిశ్వనాథము శ్రేష్ఠిగారు, ప్రెశిడెంటు, అర్బన్‌బ్యాంకి, తెనాలి.
228. దావులూరు లక్ష్మీనరసింహముగారు, తెనాలి.
229. రావూరు శివరామయ్యగారు, అంగలకుదురు.
230. వెలువోలు వేంకట సుబ్బయ్య చౌదరిగారు, అమృతలూరు.
231. ఆగమిక, దానలి కోటీశ్వర గురుల్కాశ్‌గారు, నిజాంపట్నము.
232. గుజ్జుల చెన్నారెడ్డిగారు, పల్నాడు తాలూకా.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమదాంధ్రభాగవతము

షష్ఠస్కంధము.

1వత్సాంకితకౌస్తుభస్ఫురితల • క్ష్మీచారువక్షస్స్థల
శ్రీవిభ్రాజితు నీలవర్ణు శుభురా • జీవాక్షుఁ 2కంజాతభూ
దేవేంద్రాదిసమస్తదేవమకుటో • ద్దీప్తోరురత్నప్రభా
వ్యావిద్ధాంఘ్రిసరోజు నచ్యుతుఁ గృపా • వాసుం
బ్రశంసించెదన్.

ఉ. నిండుమతిం దలంతుఁ 3కమ • నీయభుజంగమరాజమండలీ
మండనుఁ జంద్రఖండపరి • మండితమస్తకుఁ దారమల్లికా
పాండురవర్ణుఁ జండతర • భండను హేమగిరీంద్రచాపుకో
దండు మహేశు గంధగజ • దానవభంజను భక్తరంజనున్. 2

ఉ. హంసతురంగముం బరమ • హంసము నంచితదేవతాకులో
త్తంసము నాగమాంతవిది • తధ్రువపుణ్యరమావతంసమున్

---

1. శ్రీవత్సాంకిత ... ... విభ్రాజితు=శ్రీవత్సమనెడు పుట్టుమచ్చచే చిహ్నితమైనట్టియు, కౌస్తుభమను మణిచే వెలుఁగొందునట్టియు, శ్రీదేవిచే నందమైనట్టియు, రొమ్మురొయొక్క సొబగుచే ప్రకాశించువానిని.

2. కంజాతభూ......సరోజు=బ్రహ్మ. దేవేంద్రుఁడు మొదలగు సమస్త దేవతల యొక్కయు కిరీటములయందలి మిక్కిలి వెలుఁగొందు గొప్పరత్నముల కాంతులతో కూడుకొన్న అడుగుతామరలు కలవానిని.

3. కమనీయ ... ... మండను = అందమగు సర్పరాజముల సమూహము నగలుగా కలవానిని.

గంసజఘాంసునంశమును ◆ గర్వరసూత్రసమాన్వితాంసమున్
హింస నడంచుబ్రహ్మము న◆హీనశుభంబులకై భజించెదన్. 3

ఉ. మోదకహస్తునిన్ సమద◆మూషకవాహను నేకదంతు లం
బోదరు నంబికాతనయు ◆ నూర్జితపుణ్యు ◆గణేశు దేవతా
హ్లాదగరిష్ఠు దంతి ముఖు ◆ నంచితభక్తఫలప్రదాయకున్
మోదముతోడ హస్తములు ◆ మోడ్చి భజించెద నిష్టసిద్ధికిన్. 4

ఉ. కల్లతనంబు గాక పొడ◆గట్టినపూర్వపురీతి నేఁడు నా
యుల్లమునందు నుండుము సమున్నతతేజముతోడ భక్తి రం
జిల్లినచూపు గూడ విధిఁ ◆ జెందినప్రోడ బుధాళినీడ మా
తల్లి దయామతల్లి ప్రణ◆తద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ. 5

క. విలసత్కంకణరవగవ, కలితంబగునభయవరద◆కరముల బెరయం
జెలరేఁగిభక్తులకు నల, కలుముల దయసేయుజలధి◆కన్యకఁదలఁతున్

క. కాళికి బహుసన్నుతలో, కాళికిఁ గమనీయవలయ◆కరకీలితకం
కాళికిఁ దాపసమానస, కేళికి నందనము సేసి ◆ కీర్తింతుమదిన్. 7

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబు సేసి.

చ. పరమసమాధిధుర్యుఁ బటు పావనకర్మవిధేయు దేవతా
వరనరవంద్యు సద్విమల◆వాక్యు జనార్దనకీర్తనక్రియా
భరణసమర్థు వేదచయ◆పారగు భవ్యుఁద్రికాలవేది భా
సురమతిఁ గొల్చుటొప్పు బుధ◆శోభితుఁబుణ్యుఁబరాశరాత్మజున్.

క. వ్యాసుఁడు భగవత్పదసం వాసుండాగమపురాణ◆వరవిష్ణుకథా
వాసుఁడునిర్మలకవితా, భ్యాసునిపదపద్మయుగము◆భావింతుమదిన్

సీ. వరకవితోద్రేక ◆ వాల్మీకిఁ గొనియాడి
భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు
శుకమంజులాలాపు ◆ శుకయోగిఁ బ్రార్థించి,
బాణమయూరుల ◆ ప్రతిభ నొడివి

ఆగమాంత ... ... వతంసమున్ = ఉపనిషత్తులయందు తెలియబడిన శాశ్వతయగు మోక్షలక్ష్మికి శిరోభూషణమైనవానిని. (1వ పేజీ చివరపంక్తిలో)

భానసామిల్లిక ♦ భారవిమాఘుల
ఘనసుధామధురవాక్యములఁ దలఁచి
కాళిదాసుఁ గవీంద్ర♦కల్పవృక్షముఁ గొల్చి
నన్నపాచార్యు వర్ణనలఁ బొగడి

తే. వెలయఁదిక్కనసోమయాజుల భజించి
యెఱ్ఱనామాత్యభాస్కరు♦నిచ్చఁగొల్చి
సుకవి సోముని నాచన♦సోము నెఱఁగి
కవిమనోనాథు శ్రీనాథు ♦ ఘనత మెచ్చి. 11

ఉ. [1]ఎమ్మెలు సెప్ప నేల జగ ♦ మెన్నఁగఁ బన్నగరాజశాయికిఁ
సొమ్ముగ వాక్యసంపదలు ♦ సూఱలు సేసినవాని భక్తిలో
నమ్మినవాని భాగవత♦నైష్ఠికుఁడై తగువానిఁ బేర్మితో
బమ్మెరపోతరాజుఁ గవి♦పట్టపురాజుఁ దలంచి మ్రొక్కెదన్. 12

వ. అని సకలసుకవినికరంబులకు ముకుళితకరకమలుండ నై. 13

ఉ. ఎయ్యది కర్మబంధముల ♦ నెల్లహరించు [2]విభూతికారణం
బెయ్యది సన్మునీంద్రులకు ♦ నెల్లఁ గవిత్వసమాశ్రయంబు ము
న్నెయ్యది సర్వమంత్రముల ♦ నేలిన దెయ్యది మోక్షలక్ష్మిరూ
పెయ్యది దానిఁబల్కెద సు♦హృద్యముభాగవతాఖ్యమంత్రమున్

వ. అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధం బాంధ్ర భాష రచియింపంబూని యాకృతికిం బతిగా నద్దేవుండు గలండని వితర్కించి నాకుం గవిత్వమహత్త్వంబు సంప్రాప్తంబగు కాలంబు దలంచి నారాయణుండె దైవంబని యెఱింగి మనోరథంబు సఫలం బయ్యె నని యాకృతిఁ గృష్ణార్పణంబు చేసితి నదియెట్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునం దగిలి యుండొక నైయుండ నొక్కనాఁడు దివంబున.

చ. కలిత విశేషవస్త్రములు ♦ గట్టి హిమాంబుసుగంధచందనం
బలఁది వినూత్నభూషణము ♦ లారఁగఁ దాల్చి వినోదలీల నిం

---

1 ఎమ్మెలు=విలాసపుమాటలు.

2 విభూతికారణంబు = ఐశ్వర్యమునకు హేతువైనది.

వుల మృదుశయ్య నిద్రఁదగఁ ♦ బొందినచోఁ గనుపట్టెఁ బల్మఱుం
దలమునఁ గమ్రక్రొమ్మెఱుఁగు♦దండము రూపున నిల్చుపోలికన్.

సీ. ఉరవడిఁ బ్రాగ్వీధి ♦ నుదయించుమార్తాండ
కోటిబింబచ్ఛాయ ♦ గూడినట్లు
హరిహరబ్రహ్మల♦యాత్మలలో నుబ్బి
కరుణ యొక్కట 1మూర్తి ♦ బెరసినట్లు
ఖరకరకరతీవ్ర♦గతిని గరఁగుచు
హేమాద్రి చెంతఁ బె♦ల్లెగసినట్లు
2ఫణిరాజఫణరాజి♦మణిగణవిస్ఫూర్తి
సుషిరంపు వెలిఁ దల♦చూపినట్లు

తే. లుట్టిపడ్డట్లు కట్టెదు♦రూఁదినట్లు
తేజ మెసఁగంగ నా మ్రోల♦దివ్యవాణి
పూని సాక్షాత్కరించిసం♦పూర్ణదృష్టిఁ
జూచి యిట్లని పలికె మం♦జులముగాను. 17

ఉ. ఆటలుఁ బాటలుం జదువు♦లద్భుతముల్ విననొప్పువాద్యముల్
సాటి దలంప రానిబలు♦సాములు మున్నగువిద్య లెల్ల నీ
కాటలుఁ బాట లయ్యె విను♦మన్నిటికిన్ మెఱుఁగిడ్డభంగి నా
చాటునఁ జాటుకారపద♦ సాధుకవిత్వముఁ జెప్పు మింపుగన్. 18

వ. అని యానతిచ్చు 3జగన్మాతృకృపావలోకనసుశ్లోకుండనై యేనొక్క శ్లోకంబు నాక్షణంబ నుడివితి నది యెట్టి దనిన. 19

శ్లో. హంసాయ సత్త్వనిలయాయ సదాశ్రయాయ
నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ
సత్సంగ్రహాయ సగుణాయ సదీశ్వరాయ
సంపూర్ణ పుణ్యపతయే హరయే నమస్తే. 20

---

17. 1మూర్తి బెరసినట్లు= రూపొందినట్లు. 2ఫణిరాజ......విస్ఫూర్తి = ఆదిశేషుని పడగల బారునందలి రత్నాలసమూహముయొక్క కాంతి.

19. 3జగన్మాతృ ...... శ్లోకుండను = లోకజననియొక్క దయాగలచూపులచే చక్కని ప్రశస్తికలవాఁడను.

వ. ఈశ్లోకం బద్దేవి యంగీకరించె నంత మేలుకాంచి యానంద
భరితుండ నై నాఁటనుండి సంప్రదాయానుగత యగుచంద్రికయుం బోత
నారాయణాంకితం బయిన కవిత్వతత్త్వజ్ఞానంబు గోచరం బయ్యె
దానికి ఫలంబుగా గోపికావల్లభుని నుల్లంబున నిడుకొని. 21

ఆ. పలుకఁ గలిగె మొదల • భాగవతార్థంబు
భర్తృ గృష్ణుఁ డయ్యె • భాగ్యమొదవె
నమృతరసముఁ గోర • నలరుచింతామణి
పాత్ర సంభవించు • భంగి నిపుడు. 22

ఆ. భాగవతము దేట • పఱుప నెవ్వఁడు సాలు
శుకుఁడు దక్క నరుని • సఖుఁడు దక్క
బుద్ధిఁ దోఁచినంత • బుధులచే విన్నంత
భక్తి నిగిడినంత • పలుకువాఁడ. 23

ఉ. పుట్టిననాఁటనుండియును • బుట్టద యెట్టియు దట్టు నైనఁ జే
పట్టి నుతింపఁ జిత్తము శు • భం బగు మద్వరవాక్యసీమకుఁ
బట్టము గట్టినాఁడ హరిఁ • బాయక తత్కథనామృతంబు నే
నుట్టిపడంగఁ జెప్పెదు బు • ధోత్తము లానఁదు శ్రోత్రపర్వతిన్. 24

వ. అని. 25

సీ. శ్రీవత్సగోత్రుండు • శివభక్తియుక్తుఁ డా
పస్తంబసూత్రుఁడు • పారగుణుఁడు
నేర్పూరిశాసనుం • డెఱ్ఱనప్రెగ్గడ
పుత్రుండు వీరన • పుణ్యమూర్తి
కాత్మజుం డగునాద • యామాత్యునకుఁ బోల
మాంబకు నందను • లమితయశులు
కసువనామాత్యుండు • ఘనుఁడు వీరనమంత్రి
సింగధీమణియునం • చితగుణాఢ్యు

తే. లుద్భవించిరి తేజంబు • లూర్జితముగ
సారిదిమూర్తిత్రయం బన • శంభుశక్తిఁ

బరఁగి రందులఁ గసువన ప్రభువునకును
ముమ్మడమ్మనుసాధ్వియిమ్ములను వెలసె. 26

ఉ. ఆడదు భర్తమాట కెదు రాడదు వచ్చినవారి పీడఁగా
నాడదు పెక్కుభాష లెడ నాడదు వాకిలి వెళ్ళి కల్ల మా
టాడదు మిన్న కేని సుగుణావళి కిందిర గాక సాటి యే
చేడియ లేదు చూరికుల శేఖరుకస్వయముమ్మడమ్మకున్. 27

క. ఆకసువయమంత్రికిఁ బు
ణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మడమ్మకును న్న
వ్యాకులచిత్తుల నిరువుర
శ్రీకరగుణగణులఁ బుణ్యశీలురఁ గాంచెన్. 28

క. 1అంగజసమలావణ్యశు
భాంగులు 2హరిదివ్యపదయుగాంబుజవిలస
ద్భృంగాయమానచిత్తులు
సింగయ తెలగయలు మంత్రిశేఖరు లనఁగన్. 29

క. అందగ్రజుండ శివపూ, జం దనరినవాఁడ 3విష్ణుచరితామృతని
ష్యందిపటువాగ్విలాసా, నందోచితమానసుండ నయకోవిదుఁడన్.

వ. కావునం గృష్ణపాదారవిందసందర్శనాదర్శతలాయమానచిత్తుండనయి

—♦ షష్ఠ్యంతములు ♦—

క. శ్రీపతికి మత్పతికి నుత, గోపతికిఁ ద్రిలోకపతికి గురుజనబుధసం
తాపనివారణమతికిని, బ్రాపితసనకాదితతికి బహుతరధృతికిన్. 32

క. హరికి 4గురుకలుషకుంజర, హరికి బలాభీలహరికి సంతస్నితగ
హ్వారికి నరహరికి రక్షిత, కరికిఁ గరాగ్రస్థగిరికి ఘనతరకరికిన్. 33

క. గుణికి సమాశ్రితచింతా, మణికి మహేంద్రాదిదివిజమండలచూడా

---

1 అంగజ ... శుభాంగులు = మన్మథునితో సరియగునందముకల చక్కని శరీరముకలవారు. 2 హరి ...... చిత్తులు = విష్ణువుయొక్క పూజ్యమగు నడుగు దోయియను తామరయందు ఒప్పులొల్కు తుమ్మెదలగుచున్న డెందములుకలవారు.

3 విష్ణు ... ... మానసుండ = విష్ణుకథలనెడి అమృతమును స్రవించుచున్న ప్రశస్తమగు పలుకుబలుకులచే కలిగిన సంతోసమునకు తగినమనసుకలవాఁడను.

4 గురు ... హ్వారికి = గొప్పపాపములను ఏనుఁగులకు సింహమైన వానిని.

మణికిఁ 1బ్రకల్పితశయ్యా, ఫణికి నురోభాగకౌస్తుభప్రియమణికిన్.

క. కంసాసురసంహారున, కంసాంచితకర్ణకుండలాభరణునకున్
2హింసాపరపరమస్తక, మాంసకరాళితగదాభిమతహస్తునకున్. 35

క. 3వరయోగిమానసాంతః, కరణసుధాంభోధిభావకల్లోలలస
త్పరతత్త్వశేషశాయికిఁ, జిరదాయికి సకలభక్తచింతామణికిన్.

వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన షష్ఠస్కంధంబునకుఁ గథా ప్రారంభక్రమం బెట్టి దనిన హరిచరణస్మరణపరిణామవినోదులయిన శౌనకాదులకు నిఖిల పురాణేతిహాసనిర్ణయవిఖ్యాతుండైన సూతుం డిట్లనియె. 37

క. శ్రీరమణీరమణకథా
పారాయణచిత్తుఁడగుచుఁ బలికెఁ బరీక్షి
ద్భూరమణుఁ డాదరంబున
సూరిజనానందసాంద్రు శుకయోగీంద్రున్. 38

సీ. షడ్గుణైశ్వర్యశాశ్వతమూర్తి వయినట్టి
మునినాథ దయతోడ ముక్తిపదము
మున్నుగా నేమార్గమున వినిపించితి
వారయ నపవర్గభూరిమహిమఁ
గ్రమయోగసంభవబ్రహ్మంబుతోఁ గూడ
నను వొంద నగు నని వినుతికెక్క
మఱియు సత్త్వరజస్తమఃప్రభావంబులఁ
గడిఁది యై యున్నట్టి కర్మచయము

తే. నప్పటప్పటి కడఁగనియట్టిప్రకృతి
గలుగుపురుషునిభోగారంభఘటన దేహ

---

1 ప్రకల్పిత ... ఫణికి = కూర్పఁబడిన పడుకయైన పాముకలవానికిని.

2 హింసా ... హస్తునకున్ = హింసయందు ఆసక్తికల శత్రువులయొక్క తలలయందలిమాంసముచే భయంకరముగా చేయఁబడిన గదయందు యిచ్ఛకలిగిన చేయికలవానిని.

3 వర ... శాయికి = శ్రేష్ఠులగు యోగీశ్వరులయొక్క మానసాంతఃకరణ మను పాలసంద్రముయొక్క తలఁపులనెడి అలలయందు చెలుఁగొందు గొప్పజ్ఞానము శేషునిపై పవళించినవానికి.

కారణారంభరూపమా♦ర్గంబు మొదలు
మాటిమాటికినన్నియుఁ♦దేటపడఁగ.

వ. మఱియు ననేకపాపలక్షణంబులగు నానావిధనరకంబులును వానికా ద్యంతంబులును స్వాయంభువ సంబంధి యగు ♦ మన్వంతరంబును బ్రియవ్రతోత్తానపాదులవంశంబును దచ్చరిత్రంబును దీపవర్షసము ద్రాదినద్యుద్యానవనస్పతులును భూమండలసంస్థాపనంబును వాని పరిమాణంబును జ్యోతిశ్చక్రిచలన ప్రకారంబును విభుండయినపర మేశ్వరుండెవ్విధంబున నిర్మించె నావిధం బంతయు నెఱింగించి నాఁడ విప్పుడు. 40

ఆ. కడిఁది వేదనలకుఁ♦గారణం బైయుండు,
గుఱుతు లేనినరక♦కూపరాశి
పాలుగాక నరుఁడు ♦ బ్రదికెడుమార్గంబు
పరమపుణ్య తెలియఁ♦బలుకవయ్య. 41

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 42

క. కట్టా! [1]త్రికరణమెఱుఁగక,పుట్టినదురితములనపుడ♦పొలియింపనియా
కట్టిఁడి దేహం బుడిగినఁ, గొట్టాడును బట్టునరక♦కూపంబులలోఁ.

ఉ. కావునఁ గాలకింకరవి♦కారము గానకమున్న మృత్యుదు
ర్భావనఁ జిత్తముఁ వెడఁగు♦పాటును జెందకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్లుచుండఁ దన♦చెల్వము దప్పకమున్న పన్నుగాఁ
బావనచిత్తుఁడై యఘముఁ♦బాయుతెఱంగొనరింపఁగాఁ దగున్.

క. కాలం బెడగని పాపము
మూలముఁ జెఱుపంగ వలయు ♦ మును రోగములం
[2]దేలినదోషము నెఱుఁగుచు
వాలాయము దాని నడఁచు♦వైద్యునిభంగిన్. 45

సీ. అనవుడు నాతని ♦ కనియె భూకాంతుండు
కనుకలి వినుకలి ♦ గలిగినట్టి

13. 1 త్రికరణము = మూఁడుసాధనములసమూహము. (వాఙ్మనః కాయములనుట)
45. 2 తేలినదోషము = ఏర్పడినవాత, పిత్త, కఫములయందిదియొకదానిని.

పాపము దనకు నొప్పని దని కని చాలఁ
బరితప్తుఁ డయ్యుఁ బ్రమ్మఱ నొనర్చు
మూఢాత్మునకు దోషమోచనంబెయ్యది
యారయ నెఱిఁగింపు మదియుఁగాక
కలుష మొక్కొకచోటఁ గావించునొకచోటఁ
గావింపకుండుఁ దత్కర్మ మెఱిఁగి

తే. యిట్టిజనుఁడు పుణ్య మేరీతిఁ జేసిన
నది ఫలింప నేర దని తలంతు
సలిలమందు మేని మలినంబు వోఁకుండ
గజము గ్రుంకు వెట్టు గతియుఁ బోలె. 46

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 47

క. కర్మము గర్మముచేతను, నిర్మూలము గాదు తెలియ నేరక తానే
కర్మము సేసినఁ 1దత్ప్రతి, కర్మం బొనరింప వలయుఁ గలుష విదూరా.

క. 2హితవుగలకుడుపుమఱిరు, గ్వ్రాతతులఁబొడమఁగనీని విధముననతిస
ద్వ్రతుఁడైనవాఁడు నిర్మల, మతిచేనఘరాశి నెల్ల మట్టము సేయున్.

చ. తపమున బ్రహ్మచర్యమున దానమునన్ శమసద్దమంబులన్
జపమున సత్యశౌచముల సన్నియమాదియమంబులం గృపా
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు నిక్కము హృత్తనువాక్యజంపుపా
పపుగుది ద్రుంతు రగ్ని శతపర్వవనంబుల నేర్చుకైవడిన్. 50

వ. అదియునుం గాక. 51

ఉ. కొందఱు పుణ్యవర్తనులు 3గోపకుమారపదారవిందజా
నందమరందపానకలనారతషట్పద చిత్తులౌచు గో
విందపరాయణుల్ విమలవేషులు దోషమడంతు రాత్మలం
జెందిన భక్తిచేత రవి చేకొని మంచు నడంచు కైవడిన్. 52

---

1 ప్రతికర్మము = ప్రతిక్రియ

2 హితవుగల కుడుపు = తనకు సరిపడిన భోజనము (హిత మితభోజనము రోగముల వారించును)

3 గోప ... చిత్తులు = గొల్లపిల్లవాని అడుగుతామరలచే కలిగిన సంతసము పూదేనెను త్రాపుపనియందు తుమ్మెదలగుచున్న డెందములు కలవారు.

క. హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు
పరిమార్తురు మొదలు ముట్ట • పాపంబుల ని
ష్ఠురతరకరముల సూర్యుం
డరుదుగఁ బెనుమంచుఁ బించ•మడఁచినభంగిన్. 53

క. దంతిపురనాథ విను మొక,
మంతన మెఱిఁగింతు శమదమంబులు 1నంహో
వంతు శుభవంతుఁ జేయవు,
2కంతుని గురుభక్తి ముక్తిఁ • గలిగించుగతిన్. 54

సీ. హరికి నర్థముఁ బ్రాణ • మర్పితంబుగ నుండు
వానికైవల్య మె•వ్వనికి లేదు
వనజలోచనుభక్త•వరుల సేవించిన
వానికైవల్య మె•వ్వనికి లేదు
వైకుంఠనిర్మల•వ్రతపరుం డైనట్టి
వానికైవల్య మె•వ్వనికి లేదు
సరసిజోదరుకథా•శ్రవణలోలుం డైన
వానికైవల్య మె•వ్వనికి లేదు

తే. లేదు తపముల • బ్రహ్మచర్యాదినియతి
శమదమాదుల సత్యశౌ•చముల దాన
ధర్మ మఖముల సుస్థిర•స్థానమైన
వైష్ణవజ్ఞానజనితని•ర్వాణపదము 55

తే. అరయ నెన్నఁడుఁ జేటు లే•నట్టిముక్తి
వర్త్మ మీలోకమందు నె•వ్వరికిఁగలదు
సాధులును బుణ్యశీలురు • సజ్జనులును
హరిపరాయణచిత్తురు • లయినఁ గాక. 56

క. అరుదుగ నరహరిభక్తిం
బొరయనియాపురుషుసుకృత•పుంజంబులు వే

1 అంహోవంతు = పాపముకలవానిని. 2 కంతునిగురుభక్తి = విష్ణుభక్తి

మఱిఁ బుణ్యుఁ జేయ నేరవు
నరవర యఘఘటముఁ బెక్కు నదులుం బోలెన్. 57

చ. సతతముఁ గృష్ణపాదజల•జంబులయందు మనంబు నిల్పు సు
వ్రతులుఁ 1దదీయశుద్ధగుణ•రాగులుఁ గాలునియుగ్రపాశసం
హతుల ధరించుతత్సుభట•కోఘములం గలలోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్మములు • గ్రక్కొని వారలఁ జెంద నేర్చునే. 58

వ. కావున నీయర్థంబునకుఁ బురాతనం బగు నొక్క యితిహాసంబు
గల దది విష్ణుయమదూతసంవాదం బనంబరగు దాని నెఱిఁ
గింతు నాకర్ణింపుము. 59

—• అజామిళోపాఖ్యానము. •—

సీ. నరనాథ వినుము క•న్యాకుబ్జపురమునఁ
గలఁడు బ్రాహ్మణుఁడజా•మిళుఁడనంగఁ
బాతకుం డతులనిర్భాగ్యుం డవజ్ఞుండు
నష్టసదాచారి • కష్టరతుఁడు
జూదంబులందు దు•ర్వాదంబులందును
శౌర్యంబునందు మచ్చరము గలిగి
తొత్తాత్మపత్ని గా•మత్తుఁడై వరియించి
కొడుకులఁ బదుగురఁ • బడసి చాల

ఆ. మోహజలధిలోన • మునిఁగి ముచ్చట దీఱ
బాలలాలనాది•లీలఁ దగిలి
పెద్దకాల మతఁడు • పెంపార సుఖయించి
ఫలిత మొల్ల వదలి • పతితుఁడయ్యె. 60

సీ. నిర్మలం బనఁ జాల • నెఱయుచిత్తం బన
నల్లని వెంట్రుకల్ • దెల్ల నయ్యెఁ
దగుమోహపాశ బం•ధంబు జాఱినమాడ్కిఁ
బొదలిన యంగముల్ • వదలి వ్రేలె

---

1 తదీయ...రాగులు = విష్ణుసంబంధములగు కల్యాణగుణములయందు నిక్కపుఁ బ్రేమకలవారు. (రాగమూలమగు భక్తియే మిగుల ప్రశస్తము)

నింద్రియంబుల కోర్కు ♦ లేక నొల్ల ననుభంగి
నుడుగక తలచాల ♦ వడఁకజొచ్చెఁ
దమకంబు ప్రాయంబుఁ ♦ దగిలిపోయినమాడ్కి
లోచనంబులచూడ్కి ♦ నీచమయ్యె

ఆ. వగరు పుట్టె నంతఁ ♦ బెగలె దంతంబులు
నుక్కిసయును దగ్గుఁ ♦ బిక్కటిల్లె
శిరను నొవ్వఁదొడఁగెఁ ♦ జెదరె మనంబంతఁ
గడిఁది యైనముప్పు ♦ కాలమునకు. 61

ఆ. ఎనయ నతని కెనుబ ♦ దెనిమిది వర్షంబు
లంతనరుగుటయును ♦ భ్రాంతుఁడగుచుఁ
గోరి పిన్నకొడుకు ♦ నారాయణాఖ్యుండు
బాలుఁ డగుట మిగుల ♦ భక్తిఁజేసి. 62

క. తనసతియుఁ దానుఁ గూరిమి
మనమునఁ బెనఁగొనఁగ నక్కు ♦ మారుని ననిశం
బును ముద్దుసేయుచుండెను
జనవర వాత్సల్య మాత్మ ♦ సందడిగొనఁగన్. 63

క. బాలుని [1]ముగ్ధవచోఋజు
ఫాలుని నిజజనకబంధు ♦ పరిణామకళా
శీలుని లోలతఁ గనుఁగొని
యాలరి బ్రాహ్మణుఁడు నంది ♦ తాత్ముం డగుచున్. 64

క. అత్యంతపానభోజన
కృత్యంబులఁ బొత్తు గలిగి ♦ క్రీడలఁ దత్సాం
గత్యంబు వదల కాగత
మృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె ♦ మిక్కిలి జడుఁడై. 65

తే. తెలియ కీరీతి నతఁడువ ♦ ర్తించుచుండ
భయదమగుమృత్యుకాలంబు ♦ ప్రాప్తమైన

---

1 ముగ్ధ ... ఫాలుని = తొక్కుపల్కులతో నొప్పి, తీరైన నొసలుకలవానిని.

భూరివాత్సల్యవృత్తి న ♦ ప్పుత్రుఁ దలఁచి
యాత్మఁ బ్రలపించె నారాయ ♦ ణాయటంచు. 66

వ. అప్పుడు. 67

క. కింకరుల ధర్మరాజ వ
శంకరుల 1దురంత దురిత ♦ సమధిక జననా
శంకరుల సకలలోక భ
యంకరులం గనియె నింద్రి ♦ యాకులుఁ డగుచున్. 68

క. ఘాతుకుల దండదండిత
పాతకుల మహోగ్రకర్మ ♦ భరనిష్కరుణా
జాతకులఁ బ్రేతనాయక
దూతకసంతతుల నతఁడు ♦ దూరమునందున్ 69

మ. కనియెన్ బ్రాహ్మణుఁ డంత్యకాలమునవీఁ♦కన్ రోషనిష్ఠ్యూతులన్
2ఘనపీనోష్ఠవికారవక్త్రవిలస ♦ ద్గర్వేక్షణోపేతులన్
3జనసంత్రాసకరోద్యతాయత సుపా ♦ శశ్రేణికాహేతులన్
హననవ్యాప్తివిభీతులన్ మువ్వుర నా ♦ త్మానేతలన్ దూతలన్. 70

వ. ఇట్లతి4వికృతతుండగండాభోగవిభాగవిషమవివృత్తనేత్రులు5నతిపుష్ట నిష్ఠురతను యష్టిసంవేష్టితమహోర్ధ్వరోములు 6నభ్యస్తసమస్త జీవాపహరణకరణ ప్రశస్తహస్తవిన్యస్తపాశధారులు నగు యము

---

1 దురంత ... కరుల = అంతములేని పాపములచే పెంపెక్కిన జనులను నాశనమొనర్చువారిని.

2 ఘన ... పేతులన్ = పెద్దవై, లావగు పెదవులచే వికారములగు మొగములయందు గర్వముగల చూపులతోఁ గూడినవారిని.

3 జన ... హేతులన్ = లోకములకు భయమును గూర్చునట్టియు, తగుల్పఁ బడినట్టియు, పొడవగు పాశముల బారులనెడి ఆయుధములు కలవారిని.

4 వికృత ... నేత్రులు=వికారముగల నోళ్ళయొక్కయు, చెక్కిళ్ళయొక్కయు విస్తృతములగు భాగములుకలవారును, విపరీతముగా త్రిప్పబడిన చూపులుగలవారును.

5 అతి ... రోములు = మిక్కిలిబలసిన మొద్దుటగు కఱ్ఱవంటి శరీరములయందు గుబురొక్కని నిక్కబొడుచుకొన్న వెంట్రుకలుకలవారు.

6 అభ్యస్త ... ధారులు = నేర్వబడిన సమస్తజనుల జీవనముల నపహరించు పనియందు నేర్పుగల చేతులయందుంపబడిన పాశములధరించినవారు.

భటుల మువ్వురం గనుంగొని యజామిళుండు వికలేంద్రియుండును
వికంపితప్రాణుండును వికృతలోచనుండును విహ్వలాత్మకుండునునై.

క. దూరమున నాడుబాలుఁడు
బోరనఁ దనచిత్తసీమఁ • బొడగట్టిన నో
నారాయణ నారాయణ
నారాయణ యనుచు నాత్మ • నందను నొడివెన్. 72

చ. మరణపువేళ నద్దనుజ • మర్దనుసంస్మరణంబు సేయఁ ద
త్పరిసరవస్తు లాత్మపరి • పాలకునామము నాలకించి ని
ష్ఠురగతిఁ నేఁగుదెంచి పొడ • సూపి యదల్చిరి కాలుదాసులన్
ఖరతరభాషులఁ వికట • కల్పితవేషుల దీర్ఘరోషులన్. 73

క. దాసీభర్త నజామిళ
భూసురుఁ దత్తనువువలన • బోరన వెలికిం
దీసినయమభటులఁ దోలఁగఁ
ద్రోసిరి శ్రీవరునికూర్మి • దూతలు కడిమిన్. 74

— విష్ణుదూత యమదూతల సంవాదము. —

వ. ఇట్లు విష్ణుదూతలవలన 1నిర్ధూతప్రయత్నులై యమదూత లి ట్లనిరి.

క. ఎవ్వనివారలు మాతోఁ
2జివ్వకుఁ గతమేమి యిట్లు • చిక్కినవానిం
గ్రొవ్వున విడిపించితి రిఁక
నవ్వులకో 3జమునిశాస • నంబులు జగతిన్. 76

వ. అదియునుంగాక. 77

సీ. ఎవ్వరు మీరయ్య • యీభవ్యరూపముల్
గన్నుల కద్భుత • క్రమము మొనర్చె
దివిజులో భువిజులో • దేవతాప్రవరులో
సిద్ధులో సాధ్యులో • చెప్పరయ్య

1 నిర్ధూతప్రయత్నులై = చెదరఁగొట్టబడినప్రయత్నము కలవారై.
2 చివ్వ = యుద్ధము.
3 జముని శాసనంబులు = యమునియానతులు.

1దళితపాండురపద్మ • దళదీర్ఘనేత్రులు
వరపీతకౌశేయ • వాసు లరయ
గండమండలనట • త్కుండలద్వయులును,
ఘటుకిరీటప్రభా • భాసితులును
తే. భూరిపుష్కరమాలికా • చారువక్షు,
లమితకోమలనవయౌవ • నాధికులును
బాహుకేయూరమణిగణ • భ్రాజమాన,
ఘనచతుర్భుజు 2లభ్రసం • కాశరుచులు. 78

క. ధనువులు 3నిషంగచయములుఁ,
గనదంబుజశంఖచక్ర • ఖడ్గగదాసా
ధనములు ధరియించినమీ,
తనువులు లోకముల కద్భు • తం బొసరించెన్. 79

క. శాంతంబు లయినమీతను,
కాంతులు జగములను దిశలఁ • గలిగిన 4బహుళ
ధ్వాంతములఁ బాఱఁ దోలుచు
సంతస మొనరించె నిపుడు • సర్వంకషమై. 80

వ. ఇట్లఖిలలోకానందకరరక్రమాకారులు 5నఖిలవిభ్రాజమాన తేజో
దుర్నిరీక్ష్యమాణులును నిఖిలధర్మపాలురును నగుమీరు ధర్మపరి
పాలుర మమ్ము నడ్డపెట్టం గతం బేమి యనిన వారు ధర్మరాజాన
చరులు గారను తలంపున 6మందస్మితకందళిత ముఖారవిందు లయి
గోవిందుని కందువమందిరంబుకావలివారలు 7వారివాహగంభీర
నిర్ఘోషపరిపోషణంబు లైనవిశేషభాషణంబుల నిట్లనిరి. 81

---

1 దళిత ... నేత్రులు = విచ్చిన తెల్లతామరరేకులవంటి పొడవగు నేత్రములు కలవారు. 2 అభ్ర......రుచులు = మేఘముతోసమానమైన కాంతికలవారు. 3 నిషంగచయములు = అమ్ములపొదలసమూహములు. 4 బహుళధ్వాంతములు - గొప్పచీకట్లు. 5 అఖిల ... మాణులు = మిక్కిలి వెలుగొందుచున్న ప్రకాశముచే తేరిచూడఁబడకున్నవారు. 6 మంద ... విందులయి = చిరునగవు మొలకెత్తిన మోము తామరలు కలవారు. 7 వారి ... పోషణంబులు = మేఘములయొక్క గంభీరమగు ధ్వనిని పోషించుచున్నవి.

ఉ. మీరు పరేతనాయకుని ♦ మేలిమిదూత లటేని(బల్కు(డా
ఘోరపు(బుణ్యలక్షణము ♦ దుష్కృతభావము దండకృత్యమున్
బీరముతోడ నీతని క ♦ భీష్టనివాసము నోలి దండ్య లె
వ్వారలొ సర్వభూతములొ ♦ వా రొకకొందఱు పాపకర్ములో.

వ. అనిన యమభటు లి ట్లనిరి. 83

క. [1]వేదప్రణిహితమే యను
మోదంబుగ ధర్మ మయ్యె ♦ మున్ను తదన్యం
బేది యగు నది యధర్మం
బాదియు వారిరూపు వేద ♦ మని వినుకతనన్. 84

సీ. ఎవ్వనిచే(దన ♦ యిర వొందు త్రిగుణ స్వ
భావ మైనట్టి యీ ♦ ప్రాణిచయము
లను గుణనామ కి♦యా రూపములచేత
నేర్పడుగతి(దాన ♦ యెఱు(గ(బడును
[2]నర్యముం డనలంబు ♦ నాకాశమును బ్రభం
జను(డు గోచయమును♦శశధరుండు
సంధ్యలు దివములు ♦ శర్వరీచయములు(
గాలంబు వసుమతీ♦జాలములును

తే. దేహధారికి సాక్షులై ♦ తెలుపుచుండు
దండనస్థానవిధము స♦ద్ధర్మగతియు(
దగులుమీ రీక్రమానురో♦ధనము సేసి
యఖిలకర్మలు దండార్హు ♦ లరయ నెపుడు. 85

తే. కోరికర్మ బునడపెడు♦వారి కెల్ల(
గలితశుభములు నశుభముల్ ♦ గలుగుచుండు
నరయ(గా దేహి గుణసంగి ♦ యైనయపుడె
పూని కర్మంబు సేయక♦మాన రాదు. 86

---

1 వేదప్రణిహితము = వేదముచే విధింపబడినది.

2 అర్యముండు = సూర్యు(డు.

క. ప్రకృతమునఁ దా నొనర్చిన
సుకృతము దుష్కృతము నెంత • చూడఁగ నంతే
వికృతి గని యనుభవించును
నకృతమతిం దత్ఫలంబు • నతినిపుణుండై. 87

వ. మఱియు వినుండు జన్మంబు శాంతఘోరమూఢగుణంబులచేత నైనను సుఖదుఃఖగుణంబులచేత నైనను ధార్మికాదిగుణంబుల చేత నైనను సకలభూతంబులుఁ ద్రైవిధ్యంబు నేప్రకారంబునం బొందు నాప్రకారంబున జన్మాంతరంబు నంబొందుచుండు. దేవుం డైన యముండు సర్వ జీవాంతర్యామియై ధర్మాధర్మ యుక్తంబైన పూర్వరూపంబుల విశేషరూపంబుల చేతం జూచుచుండి వాని కనురూపంబులఁ జింతించుచుండు నవిద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుండై ప్రాచీన కర్మంబులచేత నేర్పడిన వర్తమాన దేహంబు నేనని తలంచుచుండి నష్టజన్మస్మృతి గల వాఁడై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జాలకుండు మఱియుఁ గర్మేంద్రియంబులచేతఁ గర్మంబులం జేయుచుండి జ్ఞానేంద్రియములచేతఁ దమోవిషయంబులైన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నెఱుంగుచుండి పదియాఱవది యైనమనంబుతోఁ గూడి పదియేడవవాఁడగుచుండి [1]షోడశోపాధ్యంతర్గతుండై యొక్కరుండైన జీవుండు సర్వేంద్రియ విషయప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియ మనోవిషయంబులఁ బొందుచుండి షోడశకళలు గలిగి లింగశరీరం బనం బరఁగి గుణత్రయకార్యం బనునిమిత్తంబున హర్ష శోకభయంబుల నిచ్చుచున్న సంసారంబు ధరియించుచుండు [2]విజితషడ్వర్గుండైన దేహి కర్మంబులొల్లని బుద్ధి నెఱింగియు వినియుఁ గర్మంబులు సేయుచుండి తనసంచారకర్మంబునం జుట్టుకొన్న పసిరికాయపురువునుంబోలె నిర్గమోపాయం బెఱుంగక నాశంబు నొందుచుండు వర్తమాన వసంతాదికాలంబు భూతభావివసంతాదికాలయోగ్యంబైన పుష్ప

1 షోడశ ... గతుండై = పదునారు ఉపాధులమధ్యయందున్నవాఁడై.
2 విజితషడ్వర్గుండై = జయింపఁబడిన కామము మొదలగు నరిషడ్వర్గము కలవాఁడై.

ఫలాదులు తత్కాలజ్ఞాపకంబు నెట్లుసేయు నట్లు భూతభావిజన్మం బులకు ధర్మాధర్మంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు నొక్క నరుండు నొకక్షణంబును [1]గర్మంబు సేయకుండువాఁడు లేడు పూర్వసంస్కారంబులఁ గలగుణంబులచేతఁ బురుషుం డవశుండు గావున బలిమిఁ గర్మంబు సేయింపం బడుచుండు నవ్యక్తనిమిత్తం బునొంది తదను రూపంబు లైన స్థూలసూక్ష్మశరీరంబులు మాతాపితృసదృశంబులగు చుండు నిట్టివిపర్యయంబు పురుషునికిఁ బ్రకృతి సంగమంబునంగలుగుచుండు నాప్రకృతి పురాణపురుషుం డైన యప్పరమేశ్వరుని సేవించినం దలంగుచుండు. 88

సీ. కావున నితఁడు స♦త్కర్మవర్తనమున
భూదేవకులమునఁ ♦ బుట్టినాఁడు
దాంతుఁడై శాంతుఁడై ♦ ధర్మసంశీలుఁడై
సకలవేదంబులఁ ♦ జదివినాఁడు
అనయంబు గురువుల ♦ నతిథులఁ బెద్దలఁ
జేరి శుశ్రూషలఁ ♦ జేసినాఁడు
సర్వభూతములకు ♦ సమబుద్ధియై చాల
బహుమంత్రసిద్ధులఁ ♦ బడసినాఁడు

తే. సత్యభాషణనియమంబు ♦ జరపినాఁడు
నిత్యనైమిత్తికాదుల ♦ నెరపినాఁడు
దండిలోభాదిగుణములఁ♦దరపినాఁడు
మంచిగుణములు దనయందు♦మరపినాఁడు 89

క. సతతాచారసముచిత, మతియై సుజ్ఞానమునకు ♦మరి గెడుఁ తటి నా
యతగతి నాతనికంగజ,మతమై [2]నవయౌవనాగ♦మం బెడిసొచ్చెన్

సీ. కడకంట యౌవన♦గర్వంబు వొడగట్టె
ఁ దిలోన నున్మేదక♦మదము దొట్టెఁ

1 కర్మంబు ... ... (నజాతు తిష్ఠత్య కర్మకృత్ అనినట్లు)
2 నవయౌవనాగమంబు = కొత్త జవ్వనపురాక.

గడు మేనఁ గామవి♦కారంబు దలచూపె
ముఖమునఁ జిరునవ్వు ♦ మొలకలెత్తె
నతిపుష్టి నిష్ఠురం ♦ బయ్యె దేహంబెల్లఁ
గచభారమున [1]నెఱి ♦ కప్పు మెఱసెఁ
గటిభారమున నూరు♦కాండముల్ జిగి మీఱె
బాహుశాఖలు దీర్ఘ♦భంగి దోఁచె

ఆ. నురము విపులమయ్యె ♦ నుల్లసద్వరకాంతి
పూరమంగకమునఁ ♦ బొందుపడియె
భూరితేజఁ డయిన♦భూసురాన్వయునకు
నభినవైకయౌవ♦నాగమమున. 91

క. హృదయమునఁ బొడమియౌవన
మదము వెలిందోఁచుభంగి♦మానితరుచిఁ ద
ద్వదనమున నూఁగుమీసలు
వొదలుచుఁ గప్పడరి చూడఁ ♦ బొంకంబయ్యెన్. 92

వ. మఱియును. 93

క. తమ్మివిదిమీఁద వ్రాలిన
తుమ్మెదపంక్తియునుబోలెఁ ♦ దోరపులీలం
గ్రిమ్మకొని విప్రతనయుని,
నెమ్మొగమునఁ గానబడియె ♦ నెరిమీసంబుల్ 94

వ. అంత ననంగ బ్రహ్మతంత్రబునకు వసంతుం డొనర్చునంకురార్ప
ణారంభంబునుంబోలె [2]లలితకిసలయవిసరప్రస్తార భాసుర బహు
పాదపాదిపురోపవన పవనజవన ప్రభావ పరికంపిత విటవిటీజనహృ

1 నెఱికప్పు అందమగునల్లదనము.

2 లలిత ... భల్లంబును = అందములగు చిగురుటాకుమొత్తముల కదలిక చేత ప్రకాశించుచున్న అనేకవిధములగు వృక్షములు మొదలగునవి కల పట్టణోద్యానముల యందలి గాడ్పులయొక్క వేగాతిశయముచే చలించిన కాముకీ కాముకులయొక్క మానసములను పిస్పారిన చిగురులకు ఈటె యైనది.

దయు ప్రఫుల్ల పల్లవభల్లంబును 1ననూనప్రసూన నిర్భరగర్భావి
ర్భూత సురభిపరాగపటల పటఘటితనభోమండలంబును 2నమందని
ష్యంద మరంద బిందుసందోహకందళిత చిత్తమత్తమధుప సంకుల
ఝంకారముఖరితసకలదిశావలయంబును 3నిరంతరధారాళరసభరి
త పరిపక్వఫలానుభవ ప్రభవ సమ్మోద వాదశుకప్రముఖ పతంగ
కోలాహలంబునునై మధుమాసంబు సర్వజనమనోహరంబునునై నిఖి
ల వనపాదపంబుల నలంకరించె నయ్యవసరంబున నజామిళుండుపిత్రు
నిర్దేశంబునం గుశసమిత్పుష్పఫలార్థంబు వనంబునం కరిగి తిరిగి వచ్చు
సమయంబున నొక్కలతాభవనంబున 95

క. బద్ధానురాగయై స్మర
యుద్ధంబున కలరుబుద్ధి నురుకామకళా
సిద్ధి యగు4వృషలితోఁ బ్రియ
వృద్ధిం దగఁగూడియున్న విటు నొరుఁగాంచెన్ 96

క. భటునిన్ రతిశాస్త్రకళా
ర్భటునిన్ 5నవయౌవనానుభవమదవిభవో
ద్భటునిన్ సురతేచ్ఛాసం
ఘటునిన్ విగతాంబరోరు కటునిన్ విటునిన్. 97

శా. 6హాలాఘూర్ణితనేత్రతో మదనతంత్రారంభసంరంభతో
ఖేలాపాలన యోగ్యభూవిభవతోఁ 7గీర్ణాలకాజాలతో

---

1 అనూన ... మండలంబును = ప్రశస్తములగు పూవులయొక్క పలువైన మధ్యమునపుట్టిన పరిమళముగల ధూళిమొత్తమను వస్త్రముచేకూర్పఁబడిన యాకాశ భాగము కలిగినది. 2 అమంద ... వలయంబును=వేగముగా ప్రవహించుచున్న తేనె చుక్కలమొత్తముచే నుత్సాహముకల మనస్సులతో నొప్పిన మదించిన తుమ్మెదల యొక్క తీవరించిన ఝంకారముచేత ధ్వనితములగు సమస్తదిక్కులయొక్క మండలము కలది. 3 నిరంతర ... కోలాహలంబు = ఎడతెగక ధారగాబడుచున్న రసముచే నిండిన, పండిన, పండ్లనుతినుట చేకలిగిన సంతసపుఁబలుకులతో నొప్పు చిలుకలు మొదలగు పక్షులయొక్క సందడికలది. 4 వృషలి = శూద్రస్త్రీ. 5 నవ ... భటునిన్ = శ్రేష్ఠమగు యౌవనమును అనుభవించుట చే కలిగినమదాతిశయముచే తీండ్రించినవానిని. 6 హాలా ... నేత్రతో=మద్యముచే తిరుగుడువడిన కన్నులు కలదానితో. 7 కీర్ణా ... జాలతో = చెదరిన ముంగురుల సమూహముకలదానితో.

హేలాలింగనభంగివేపవతితోఁ నిచ్ఛావతీమూర్తితోఁ
కేలిం దేలుచునున్న వానిఁ గనెఁ [illegible] ఖీభూతరోమాంచుఁడై. 98

క. కలికి వడుమదనకదనపుఁ
బలుకులకలకలము వెడఁగు వడ్డ 1మేఖలము
వ్యాలరవళిఁ దగిలి గతిగొనఁ
గలకంఠి రతంబు సలుపు గమకముఁ గనియెన్. 99

క. కవకవ నై పదనూపుర
రవరవ లాగుబ్బుకొన్న రతిపతిగతులం
జివచివ నై విటుచెవులకు
రవళిఁ రతిసల్పురతుల రవరవ గనియెన్. 100

చ. కురు లళికంబుపై నెగయఁ గ్రొమ్ముడి వీడఁగ గుబ్బదోయిపై
సరములు 2చౌకళింపఁ గటిసంగతి మేఖల తాళగింప స
త్కరవరకంకణావళులు గర్జిలఁ 3గొనసియాడ మీఁదుగా
మరునివినోదముల్ సలిపె మానిని యానసగర్వరేఖతోన్.

క. మవ్వపుసుకుమారాంగిని
జవ్వని నుపగూహనాదిసముచితరతులన్
నివ్వటిలుదానిఁ గని మది
నువ్విళ్లూరంగ మన్మథోద్దీపనుఁడై. 102

తరలము. 4బహుళదృక్పరిపాకమోహనిబద్ధుఁడౌచు మనంబులో
సహజకర్మము వేదశాస్త్రము సాత్త్వికంబు దలంచి త
న్నిహితచిత్తమై పట్టె పట్టఁగ నేరఁ డయ్యె 5మనోగహనమందు మరుండు పావకుడై వడిం జరియింపగాన్. 103

1 మేఖలమువ్వాలరవళి = మొలనూలి చిరుగంటల ధ్వని

2 చౌకళింపఁగా = ఎగురుచుండఁగా. 3 కొను = నడుము

4 బహుళ ... నిబద్ధుఁడు = అత్యంతమగు విలోకన పరిణామమునఁ జేసి (చూపు తమకముచేనన్నట్లు) కలిగిన మోహముచే కట్టఁబడినవాఁడై.

5. మనోగహనము = మనస్సనునడవి.

శా. ఆలీలావతిగండపాళికలపై ♦ [1]హాసప్రసాదంబుపై
నాలోలాలకపంక్తిపై నళికపై ♦ [2]నాకర్ణదృగ్భాతిపై
హేలాపాదికుచద్వయోరుకటిపై ♦ నిచ్చల్ పిసాళింపఁగా
జాలిం బొందుచు నాత్మఁ గుందుచు మనో♦జాతానలోపేతుఁడై.

తే. మఱి కులాచారవర్తన ♦ మాఁటుచేసి
పరఁగు పిత్రర్థములు దాని♦పాలు చేసి
సాధులక్షణగుణవృత్తిఁ ♦ జాలు చేసి
[3]లోలలోచనపసఁ జెంది♦లోలుఁ డయ్యె. 105

క. [4]శ్యామను సుమాస్త్రఖేలన
కామను సుగుణాభిరామఁ ♦ గమనీయగుణ
స్తోమ నిజభామ నొల్లక
ధామమున నటించెఁ [5]గ్రించు♦దనమున జడుఁడై. 106

ఉ. బంధులఁ దిట్టి సజ్జనులఁ ♦ బాధలఁ బెట్టి యనాథకోటిఁ బెం
బందెలు సుట్టి [6]యీరములు ♦ వట్టిపథంబులు గొట్టి దిట్టయై
నిందలకోర్చి సాధులకు ♦ నిందితుఁడై గడియించు విత్తమా
సుందరి కిచ్చి మచ్చికలు ♦ సొంపెదఁ గూర్చి వసించెఁ దత్కృపన్

సీ. సముచిత శ్రుతిచర్చఁ ♦ జర్చింప నొల్లక
[7]సతికుచద్వయచర్చఁ ♦ జర్చ సేయుఁ
[8]దర్క కర్కశపాత♦తర్కంబు గాదని
కలికితోఁ బ్రణయత♦ర్కంబు సేయు

---

1 హాసప్రసాదంబుపై = చిరునగవుయొక్క యొప్పిదముపై.
2 ఆకర్ణదృగ్భాతిపై — చెవులవఱకు విరిసిన కన్నుల యందముపై
3 లోలలోచనపసఁ = వనిత యొక్క తగులము
4 శ్యామను = యౌవన మధ్యస్థను (నడిజవ్వని దానిని)
5 క్రించుదనము = అల్పత్వము
6 ఈరములు = ఇండ్లు
7 సతికుచద్వయచర్చ = పూఁబోఁడి పాలిండ్లజంట పై గంధపుఁబూఁతను.
8 తర్క కర్కశపాత తర్కంబు = న్యాయశాస్త్రము యొక్క కఠినములగు విషయములపై విచారణ.

[1]స్మృతిపదవాక్యసంగతి గాక తత్స్మృతి
పదవాక్యసంగతి పరఁగఁ జేయు
నాటకాలంకారనైపుణం బుడిగి త
న్నాటకాలంకారపాటిఁ దిరుగుఁ

తే. బరఁగఁజిరకాల మీరీతిఁ బాపవియతి
రమణ దాసీకుటుంబభారము వహించి
యదికుటుంబినిగాఁగఁ బాపాత్ముఁ డగుచు
నశుచియునుదుష్టవర్తనుఁడై మెలంగె. 108

క. అటు గాన పాపకర్ముని
గుటిలుని నుజనార్తు ధూర్తుఁ గ్రూరుని నే మా
రటమునఁ గొని యేఁగెద మం
తట దండమువలన నితఁడు ధన్యత నొందున్. 109

వ. ఇట్లు వలుకుచున్న యమదూతల వారించి [2]నయకోవిదులైన భగవద్దూత లిట్లనిరి. 110

క. ఉపురా ధర్మవివేక
ప్రవరులపస గానఁబడియెఁ బాపము పుణ్యో
ద్భవుల యదండ్యులదండన
వివరం బొనరింపఁ బడియె విధి యెఱుఁగమిచేన్. 111

చ. సములునుసాధులున్ విహితశాసనులున్ సుదయాళులున్ శుభో
త్తమగుణులైనయట్టితలిదండ్రులు బిడ్డలకెగ్గు సేయుచోఁ
గ్రమమున వార లెవ్వరికిఁ గైకొని కుయ్యిడఁ జాలువారు సం
భ్రమమున మీమనంబులఁ దీరంబుగఁ జర్చ యొనర్చి చూడుఁడా

ఆ. ఎఱుక గలుగునాతఁ డేది యొనర్చిన
నదియొనర్తు రితరులైనవార
లతఁడు సత్య మిట్టిదని రేని లోకంబు
దత్ప్రవర్తనమునఁ దగిలి యుండు, 113

1 స్మృతిపదవాక్యసంగతి = స్మృతులయొక్కయు, వ్యాకరణముయొక్కయు, మీమాంసయొక్కయు సంబంధము. 2 నయకోవిదులు = నీతిశాస్త్రము చక్కఁ దెలిసినవారు.

ఆ. నెమ్మిఁ దొడలమీఁద ♦ నిద్రించు చెలికాని
నమ్మఁదగినవాఁడు ♦ నయము విడిచి
ద్రోహబుద్ధిఁ జంప ♦ 1దొడరునే యొం డైనఁ
బ్రీతి లేక ధర్మ♦దూతలార. 114

ఆ. చిత్త మెల్ల నిచ్చి ♦ చెలితనంబున వచ్చి
నచ్చి కలయ మెచ్చి ♦ నమ్మువానిఁ
గరుణ గలుగువాఁడు♦కడుసౌమ్యుఁడగువాఁడు
చింత సేయ కెట్లు♦ నెఱుప నేర్చు.

వ. అదియునుం గాక. 116

ఉ. ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలకు ♦ నెక్కుడుపుట్టువులందుఁ జెంది యా
యాతము లైనపాపనివ♦హంబుల నన్నిటిఁ బాఱఁ దోలి ప్ర
ఖ్యాతిమతిన్ మహామరణ♦కాలమునన్ 2హరిపుణ్యనామసం
భూతసుధామయాద్భుతవి♦భూతికరాక్షరసంగ్రహంబునన్. 117

సీ. 3బ్రహ్మహత్యానేక♦పాపాటవుల కగ్ని
కీలలు హరినామ♦కీర్తనములు
గురుతల్పకల్మష♦క్రూరసర్పములకుఁ
గేకులు హరినామ♦కీర్తనములు
4తపనీయచౌర్యసం♦తమసంబునకు సూర్య
కిరణముల్ హరినామ♦కీర్తనములు
మధుపాన కిల్బిష♦మదనాగసమితికిఁ
గేసరుల్ హరినామ♦కీర్తనములు

---

1 తొడరునే = ప్రయత్నించునా. 2 హరి ... సంగ్రహంబునన్ = విష్ణువు యొక్క పవిత్రములగు నామధేయములందున్న అమృతమయములును, ఆశ్చర్యకరమగు ఐశ్వర్యమును చేయునట్టియు, నక్షరములను కూర్చుటచేత. 3. బ్రహ్మహత్యానేక పాపాటవులకు = బ్రాహ్మణహత్యచేనైన లెక్కింపరాని పాపము లను నడవులకు. 4. తపనీయ...సంతమసంబునకు = తపింపచేయఁదగిన చౌర్యమను దట్టమైన చీఁకటికి.

తే. [1]మహితయోగోగ్రనిత్యస♦మాధివిధుల
నలరుబ్రహ్మాదిసురులకు ♦ నందరాని
[2]భూరినిర్వాణసామ్రాజ్య♦భోగభాగ్య
ఖేలనంబులు•హరినామకీర్తనములు 118

సీ. ముక్తికాంతైకాంత♦మోహనకృత్యముల్
గేలిమై హరినామ♦కీర్తనములు
సత్యలోకానంద ♦ సౌభాగ్యయుక్తముల్
గేలిమై హరినామ♦కీర్తనములు
మహితనిర్వాణసా♦మ్రాజ్యాభిషిక్తముల్
గేలిమై హరినామ♦కీర్తనములు
[3]బహుకాలజనితత♦పఃఫలసారముల్
గేలిమై హరినామ♦కీర్తనములు

తే. పుణ్యమూలంబు లనపాయ♦పోషకంబు
లభిమతార్థంబు లజ్ఞాన♦హరణకరము
[4]లాగమాంతోపలబ్ధంబు ♦ లమృతసేవ
లార్తశుభములు హరినామకీర్తనములు. 119

క. కామంబు పుణ్యమార్గ, స్థేమంబు మునీంద్రసాంద్ర♦చేతోసరసీ
ధామంబు విష్ణునిర్మల, నామంబుఁదలంచువాఁడు♦నాథుఁడు గాఁడే

క. డెందంబు పుత్రువలనం
జెందిన దని తలఁప వలదు ♦ శ్రీపతిపై కే
ళందమున నైనఁ బలికిన
నందకధరుఁ డంమఁ గలఁడు ♦ [5]నాథుండగుచున్. 121

1. మహిత ... ... విధుల = గొప్పవగు యోగమునకు సంబంధించిన తీవ్రములును, శాశ్వతములునైన సమాధికార్యముల. 2 భూరి... ఖేలనంబులు = అత్యంతమగు మోక్షరాజ్యమును అనుభవించుటకైన యదృష్టవిలాసములు. 3 బహు ... సారముల్ = చాలకాలమునుండి ఒనర్పఁబడిన తపస్సుయొక్క సిద్ధియందలి నిగ్గులు. 4 ఆగమాంతోపలబ్ధములు = ఉపనిషత్తులయందుఁ బొందఁబడినవి. 5 నాథుఁడు = సర్వశక్తిమంతుఁడు.

ఆ. బిడ్డపేరు వెట్టి ♦ పిలుచుట విశ్రామ
కేళి నైన మిగులఁ ♦ గేలి నయినఁ
బద్యగద్యగీత ♦ భావార్థముల నైనఁ
గమలనయనుఁ దలఁపఁ ♦ గలుషహరము. 122

ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి ♦ కుందినచోట మహాజ్వరాదులం
బ్రేలినచోట సర్పముఖ ♦ పీడల నందినచోట నార్తులై
తూలినచోట విష్ణు భవ ♦ దూరునిఁ బేర్కొనిరేని మీఁద [1]న
కాలునియాతనావితతిఁ ♦ గానరు పొందరు దుఃఖభావముల్. 123

సీ. అతిపాపములకుఁ బ్ర ♦ యత్నపూర్వకముగఁ
దనుపాపముల కమి ♦ తంబుగాఁగ
సన్మునినరులచే ♦ సంపాద్యమైయుండు
నిర్మలం బగుపాప ♦ నిష్కృతములు
గ్రమరూపమున నుప ♦ శమనంబు లగుఁ గాని
తత్పాపచయములు ♦ దలఁప లేవు
సర్వకర్మంబుల సంహార మొనరించి
చిత్తంబునకుఁ దత్త్వ ♦ సిద్ధి నొసఁగు

ఆ. నొనర నీశుసేవ ♦ [2]యోగిమానససరో
వాసుసేవ హేమ ♦ వాసు సేవ
వేదవేద్యుసేవ ♦ వేదాంతవిభుసేవ
పరమపురుష పాద ♦ పద్మ సేవ. 125

క. హరి నెఱుఁగనియాబోలుఁడు
హరిభక్తులతోడఁ గూడి ♦ హరి యనువాఁడున్
సరియై దోషము లడఁచును
[3]కరువలితో నగ్నితృణముఁ ♦ గాల్చినభంగిన్. 125.

---

1 కాలుని...వితతి=యమునియొక్క బాధాపద్ధతియందు. 2 యోగి...సేవ=యోగులయొక్క మనస్సను సరస్సునందునివసించువాని సేవ. 3 కరువలి=గాలి.

ఉ. ఆరయ [1]వీర్యవంత మగు నౌషధ మెట్లు [2]యదృచ్ఛఁ గొన్నఁ ద
చ్చారుగుణంబు రోగములఁ జయ్యనఁ బాపెడుమాడ్కిఁ బుణ్య వి
స్ఫారుని నంబుజోదరునిఁ బామరుఁ డజ్ఞుఁ డనజ్ఞఁ బల్కినన్
వారక తత్ప్రభావము ధ్రువంబుగ నాత్మగుణంబుఁ జూపదే. 126

క. ధృతి దప్పినతఁడని బుధా
కృతమునఁ గాకెట్లు దోఁచుఁ గేశవుఁడు మదిన్
మితి లేనిజగముఁ దాల్చిన
యతఁ డొక్కనిమనములోన నడఁగెడువాఁడే. 127

మ. నిరతంబై నిరవద్యమై నిఖిలచిన్నిర్మాణమై నిత్యమై
[3]నిరహంకారగుణాఢ్యమై నియమమై నిర్దోషమైనట్టి శ్రీ
హరినామస్మరణామృతం బితఁడు ప్రత్యక్షంబు సేవించె దా
మరణాంతంబున నిట్టిసజ్జనునిధర్మం బేల వ్యర్థంబగున్. 128

వ. అని యిట్లు భగవద్దూతలు [4]భాగవతధర్మంబు నిర్ణయించి బ్రాహ్మ
ణుని నతిఘోరం బయిన [5]యామ్యపాశబంధనిర్ముక్తునిం గావించి
యమభటులవలని [6]యదటువాపి రంత నాయమదూత లాభగవ
ద్దూతలసంభాషణప్రభావంబునఁ దమమనంబుల శాంతినొంది [7]భగ
వత్తత్త్వజిజ్ఞాసు లయి చేయునది లేక నిరాకృతులై యమలోకంబు
నకుం జని [8]పితృపతికి సర్వంబును నెఱింగించి రంత. 129

క. అతఁడును పాశచ్యుతుఁడై
గతభయుఁడై ప్రకృతినొంది కడునుత్సవసం
గతిఁ జూచి మ్రొక్కె మదిలో
నతులితముద మొదవి పొదలి హరిదాసులకున్. 130

---

1 వీర్యవంతము = బలముకలిగినది. 2 యదృచ్ఛన్ = ఇచ్ఛ చొప్పున.
3 నిర ... ... ఢ్యమై = అహంకారములేనిదియు, గుణములతోఁ గూడినదియు నైన.
4 భాగవతధర్మంబు = భగవంతునియందు భక్తి గలవానియొక్క ధర్మము.
5 యామ్య...నిర్ముక్తుని = యమునిసంబంధమగు పాశముఁ గట్లనుండి విడిపింపఁబడినవానిని. 6 అదటు = అదరు (భయమువలనకలిగిన కంపము). 7 భగవత్తత్త్వజిజ్ఞాసువులు = భగవంతునియొక్క యథార్థస్వరూపమును తెలియ గోరినవారు.
7 పితృపతి = యముఁడు.

ఆ. నిలిచి కేలు 1మొగిచి పలుక 2నుద్యోగించి
చెలఁగుచున్న లోని తలఁపు దెలిసి
చక్రధరునికూర్మి సహచరు లరిగి ర
దృశ్యు లగుచు దేవదేవుకడకు. 131

క. 3వేదత్రయసంపాద్యము
మోదంబు గుణాశ్రయంబు మొగి 4భగవద్ధ
ర్మాదేశం బగుతద్భట
వాదంబు నజామిళుండు వదలక వినుచున్ 132

క. 5శ్రీమన్నారాయణపద, తామరసధ్యానసలిలధౌతమహాఘ
స్తోముం డై సద్భక్తికి, ధాముం బగు చుండెఁ దెలిసి తత్క్షణమాత్రన్.

క. 6బరవసమున నరికట్టిన
దురితంబులఁ దలఁచి దలఁచి తుదిఁ దాపమునన్
హరి నీశు నాశ్రయించుచుఁ
బరితాపము నొంది పలికె బ్రాహ్మణుఁ డంతన్ 134

సీ. వృషలియం దనురాగవృద్ధిఁ బిడ్డలఁ గని
కులము గోదావరిఁ గూలఁ ద్రోచి
నచ్చల కెక్కి పెన్ 7రజ్జుసేఁతల సరి
వారిలోపలఁ దలవంపు చేసి
కట్టిఁడి ముసక నై కర్మబంధంబుల
పుట్ట నై నిందలప్రోవ నగుచుఁ
దరుణులరోఁతలఁ దవిలి భోగించిన
కడిఁది నాజన్మంబు గాలి పోయెఁ

1 మొగిచి=ముడిచి. 2 ఉద్యోగించి=ప్రయత్నించి. 3 వేదత్రయసంపాద్యము = మూడువేదములచే పొందఁదగినది. 4 భగ... ఆదేశంబు = భగవంతుని ధర్మములయొక్క యుపదేశములుకలది. 5 శ్రీమత్ ... స్తోముండై=లక్ష్మీయుక్తుఁడగు నారాయణమూర్తి యడుగు తామరలను ధ్యానించుటయను నీటిచే కడిగివేయఁబడిన గొప్పపాపములయొక్క సమూహముకలవాఁడై. 6 బరవసము=ధైర్యము. 7 రజ్జుసేఁతలు = వ్యర్థభాషణములు చేయుటలు.

ఆ. జదువు చట్టువడియె • శాస్త్రంబు మన్నయ్యె
బుద్ధి పురువుమేసెఁ • బుణ్యమడఁగె
నీతి మట్టువడియె • నిర్మలజ్ఞానంబు
మొదలి కుడిగె బోధ • 1మూరిఁ బోయె 135

క. చిక్కనిచక్కనిచన్నుల
మక్కువయిల్లాలి విడిచి • మాయలుగలయీ
2వెక్కసపుమద్యపానపు
డొక్కపసం దగిలి దుర్వి • టుండనై చెడితిన్ 136

ఉ. అక్కట 3ఘోరదుష్కృతమహానలకీలలు నన్ను ముట్టి పే
రుక్కడఁగింప కిట్లు ధృతి • నుండఁగ నిచ్చె నహో దురాత్మునిన్
గ్రక్కునఁ దల్లిదండ్రుల న•కల్మషచిత్తులఁ బెద్దలన్ మఱే
దిక్కును లేనివారిఁ బలు• 4త్రిక్కులఁ బెట్టుచుఁ బాఱఁదోలితిన్.

క. అకృతజ్ఞుఁడనై విడిచితిఁ
బ్రకృతింగలబంధువులను • బాల్యమున నన్నున్
వికృతిఁ గనకుండఁ బెంచిన
సుకృతుల మజ్జనకవరుల • శోభనకరులన్. 138

వ. అప్పుడు. 139

ఆ. పెక్కుపాతకముల • భృశదారుణంబైన
దొడ్డనరకమందుఁ • బడ్డనన్ను
నాపదలకుఁ బాపి • యరికట్టి రక్షించి
రిట్టిధర్మపురుషు • లెందువారొ. 140

శా. చోద్యం బై కిలవోలె నీక్షణమునం • జూడంగఁ బ్రత్యక్షమై
వేద్యం బయ్యెను నన్ను నీడ్చుసమహా • వీరుల్ భృశోదగ్రులా
యుద్యోగంబులవారు పాశధరులై • యుత్సాహముల్ మాని సం
పాద్యానేకవికారరూపకుటిల•ప్రఖ్యాతు లెవ్వారలో 141

---

1 మూరిఁబోయె = నశించెను. 2 వెక్కసము = అసహ్యము. 3 ఘోరదుష్కృతమహానలకీలలు = భయంకరములగుపాపములనెడి గొప్ప యగ్నిజ్వాలలు.
4 త్రిక్కులు = బాధలు.

ఉ. దారుణపాశబంధనవి♦ధానములన్ [1]నరకార్ణవంబులోఁ
గూరిననన్ను నేఁడు సెడ♦కుండ నొనర్చినపుణ్యమూర్తు లం
భోరుహనేత్రు [2]లుజ్జ్వలనభోమణితేజులు లోచనోత్సవుల్
చారుదయాసమంచితవి♦చారులు నల్వురు నేఁడు నేఁగిరో 142

మ. నను రక్షించినపుణ్యవంతులు [3]కన♦న్నాళీకపత్త్రాక్షు లం
జనసంకాశులు శంఖచక్రధరు లా♦జానూరుబాహాల్ స్మితా
నను [4]లాలంబితకర్ణవేష్టనసువ♦ర్ణచ్ఛాయదివ్యాంబరుల్
ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమ♦గ్రస్ఫూర్తి నెం దేఁగిరో 143

వ. పాతకుండ నగునాకు న [5]విబుధోత్తమదర్శనంబు పురాకృతం
బగుమదీయపుణ్యవిశేషంబునం గాని పొంద శక్యంబు గాదు
తత్సందర్శనం బాత్మకు నతిసుప్రసన్నం బయి యొప్పె నట్లు గా
కుండె నేనిఁ గలుషవర్తనంబున వృషలీభర్తనై యుండి మృతిఁబొందు
చున్న నాదుజిహ్వకు శ్రీమన్నారాయణ నామగ్రహణంబు సంభ
వింప నేరదు మఱియును. 144

ఆ. పాతకుండ జడుఁడ♦బ్రహ్మఘాతుకుఁడను
మానలోభమోహ♦మత్సరుండ
నాకు నెట్లు దొరకు♦నారాయణునిదివ్య
నామవిమలకీర్త♦నంబు మదికి. 145

సీ. దారుణమోహాంధ♦కారపూరితుఁడను
[6]హరివిస్మయస్మర♦ణార్హమతి నె
పంచమహాతీవ్ర♦పాతకోపేతుఁడ
హరివిస్మయస్మరణార్హమతి నె

---

1 నరకార్ణవంబు = నరకమనుసముద్రము. 2 ఉజ్జ్వల నభోమణి తేజులు = ప్రకాశించుచున్న సూర్యునివంటి తేజస్సుకలవారు. 3 కనత్ ... అక్షులు = ప్రకాశించుచున్న తామరరేకులవంటి కన్నులు కలవారు. 4 ఆలంబిత ... బరుల్ = వ్రేలాడుచున్న కుండలములును, బంగరురంగుకల ప్రశస్తములగు వస్త్రములును కలవారు. 5 విబుధోత్తమదర్శనంబు = దేవతాశ్రేష్ఠులను జూచుట. 6 హరి ... మతి నే = నారాయణమూర్తియొక్క యాశ్చర్యకరములగు విషయములను స్మరించుటకు తగిన మనస్సు కలవాఁడనా?

కౌటిల్యకితవవి ♦ కారపారీణుండ
హరివిస్మయస్మర ♦ ణార్హమతినె
యఖిలదుఃఖైకఘో ♦ రార్ణవమగ్నుండ
హరివిస్మయస్మర ♦ ణార్హమతినె

తే. నిందలకు నెల్ల నెల నైన ♦ నిర్గుణుండ
మందభాగ్యుండ నే నేడ ♦ 1మధువిదారి
దివ్యగుణనామకీర్తన ♦ తెఱఁగ దేఁకఁ
బూర్వసుకృతంబు లేకెట్లు ♦ పొందఁగలుగు. 146

వ. అని వితర్కించి. 147

మ. 2యతచిత్తేంద్రియమారుతుండ నగుచున్ ♦ యత్నంబొనర్తున్ హరి
వ్రతసంపత్తికిఁ బుణ్యవృత్తికిఁ జిదా ♦ వాసోన్ముఖాసక్తికిన్
యుతనిర్వాణపదానురక్తికి సుఖో ♦ ద్యోగక్రియాశక్తికిన్
ధృతిలబ్ధోత్తమమూర్తికిన్ సకలధా ♦ త్రీభర్తృసద్భక్తికిన్. 148

క. విడిచితి భవబంధంబుల
నడఁచితి మాయావిమోహ ♦ మైనతమంబు
న్నొడిచితి నరివర్గంబులఁ,
గడచితి నాజన్మదుఃఖ ♦ కర్మార్ణవమున్. 149

క. యోషిద్రూపంబున నను
3నేషణముఖగహ్వరమున ♦ నెగ్రమింగికడున్
ద్వేషమున గోతి సేసిన
గోషద యగునాత్మమాయఁ ♦ దొలఁగం గంటిన్. 150

వ. అని యిట్లు 4వైష్ణవజ్ఞానదీపం బాత్మస్నేహంబునం దోఁచిన
నా బ్రాహ్మణుండు. 151

---

1 మధు ... తెఱఁగు = విష్ణువుయొక్క ప్రశస్తములగుగుణములను, నామమును, సంకీర్తించుచొప్పు. 2 యత... మారుతుండను = అణఁకట్టఁబడిన మనస్సు, ఇంద్రియములు, వాయువునుకలవాఁడనై. 3 ఈషణముఖగహ్వరమునన్ = దారేషణ, ధనేషణ, పుత్రేషణ అను నీషణత్రయముయొక్క నోరనెడిగుహయందు. 4 వైష్ణవ... దీపంబు = విష్ణు సంబంధమగుజ్ఞానమనెడు దివ్వె.

మ. భగవద్ధర్మపరాయణోత్తములసం ♦ భాషైకమంత్రంబులన్
మిగులన్ జ్ఞానము పుట్ట [1]మోహభవస ♦ మ్మిశ్రాత్మబంధంబులం
దెగ ఖండించి సబంధుమిత్రసుతప ♦ త్నీ మోహవిభ్రాంతుఁడై
జగతీనాథు రమేశు కృష్ణునిదయై ♦ శ్వర్యంబులం గోరుచున్. 152

క. హరిభక్తులతో మాటలు
ధర నెన్నఁడుఁ జెడనిపుణ్య ♦ ధనములమూటల్
వరముక్తికాంత తేటలు,
[2]నరిషడ్వర్గంబు చొరని ♦ యరుదగుకోటల్ 153

సీ. అనుచుఁ నా బ్రాహ్మణుం ♦ డతితత్త్వవేదియై
భవబంధములనెల్లఁ ♦ బారఁదోలి
మొనసి గంగాద్వార♦మున కేఁగి యచ్చటఁ
*బ్రబ్బినదేవతా ♦ భవనమందు
నాసీనుఁడై యోగ ♦ మాశ్రయించిచెలంగు
దేహేంద్రియాదుల ♦ తెరువువలనఁ
దనుఁ బాపుకొని పర ♦ తత్త్వంబుతోఁ గూర్చి
మానుగా నాత్మస ♦ మాధిచేత

ఆ. గుణగణంబుఁ బాసి ♦ కొమరొప్పినభగవ
దనుభవాత్మ యందు ♦ నాత్మఁగలిపి
రమణఁదన్ను మొదల ♦ రక్షించినట్టియా
పురుషవరులఁగాంచి ♦ పొసఁగ మ్రొక్కె. 154

వ. అట్లజామిళుండు యోగమార్గంబున దేహంబు విడిచి పుణ్య శరీరుండై యగ్రభాగంబునం బొడగుపలబ్ధులైన[3]మహాపురుషకింకరు లం గాంచి సముంచితరోమాంచితచలచ్ఛటాపింజరిత స్వేదబిందు సందోహమిషనిష్యంద మహానందవల్లీ కోమలపల్లవాంకురసంకుల పరిశోభిత తనుండును హర్ష ప్రకర్ష మాణమాన సోద్యోగయోగ

1 మోహ... బంధంబులన్ = అజ్ఞానముచేఁ గలిగి, తగుల్కొన్న తన కట్లను. 2 అరిషడ్వర్గంబు = కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యములనెడి శత్రువుల సమూహమును. 3 మహాపురుషకింకరులన్ = పురుషోత్తముని యొక్క సేవకులను. * పంబిసదేవాలయంబునందు:—అని పాఠాంతరము.

ప్రభావోత్సాహవిస్మయమందస్మిత కందళితముఖారవిందుండును [1]నిఖిల జగజ్జేగీయ మానాఖండశుభప్రదశుభాకార సందర్శన సమాసాదిత కుతూహల మానసుండును నై ప్రణామంబు లాచరించుచు భాగీరథీతీరంబునఁ గళేబరంబు విడిచి తత్క్షణంబ హరిపార్శ్వవర్తులైన దాసవరులస్వరూపంబుఁ దాల్చి యావిష్ణుసేవకులతోడం గూడి [2]దివ్యమణిగణఖచితంబై సువర్ణమయం బైన యసమానవిమానం బెక్కి [3]నిఖిలానందభోగభాగ్యానుభవాకుంఠితం బైన వైకుంఠ నగరంబునకు శ్రీమన్నారాయణ పదారవింద సేవాచరణపరిణామస్థితికిం జనియె నిట్లు విప్లావితసర్వధర్ముం డైనదాసీపతి గర్హితకర్మంబులచేతఁ బతితుండును హతవ్రతుండును నై నరకంబునం గూలుచుండి భగవన్నామగ్రహణంబున సద్యోముక్తుం డయ్యెఁ గావున. 155

క. కర్మంబు లెల్లఁ బాయును, ధర్మము
దెలియంగ లేదు • మధురిపుపే రే
పేర్మిని నొడువుటకంటెను
దుర్మదమునఁ జిత్త మెన్ని • త్రోవలఁ జన్నన్. 156

ఉ. పాండవవంశపావన నృ • పాలక యీయితిహాస మెవ్వఁడే
నొండొకభక్తి లేక విను • నోర్పు మెయిం బఠియించు నాతఁడు
ద్దండతముక్తికామినికిఁ • [4]దానక మై దనుజారిలోకమం
దుండు మహావిభూతి యమ • దూతలచూడ్కి కగోచరాకృతిన్.

తే. అరయఁ [5]బుత్రోపచారిత • మైనవిష్ణు
నామ మవసానకాలంబు • నను భజించి

---

1 నిఖిల ... మానసుండును=సమస్తలోకములచేతను మిగులకీర్తింపఁబడుచున్నట్టియు, అసామాన్యములగుశుభములను కలుగఁ జేయుచున్నట్టియు పవిత్రమగు నాకారమును చూచుటయందు కలిగినకుతూహలముతోఁ గూడిన మనస్సుకలవాఁడై 2 దివ్య ... ఖచితంబైన = ప్రశస్తములగు రత్నాలసమూహముచే కూర్పంబడిన. 3 నిఖిల ... అకుంఠితంబైన = సమస్తమగు నానందములకు సంబంధించిన సౌఖ్యధనమును (సౌఖ్యాతిశయముననుట) అనుభవించుటయందు మొక్కపోవనిదియగు. 4 దానకము — సానము 5 పుత్రోపచారితమైన = పుత్రునియందుపచరింపఁ జేయఁబడిన

శార్ఙ్గినిలయంబుఁ జేరెన • జామిళుండు
నిట్లు సద్భక్తిఁ దలఁచిన • నేమి సెప్ప. 158

క. కోరినవారల కెల్లను
జేగువ కైవల్యపదము • శ్రీవరుని మదిం
గోరనివారల కెల్లను
దూరము మోక్షాప్తి యెన్ని • త్రోవలనైనన్. 159

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె మునీంద్రా యాజ్ఞాభ్రష్టుండై యమధర్మరాజు శ్రీవిష్ణునిర్దేశకులచే విహతులైన భటులచేత వర్ణింపంబడిన నారాయణుని నామప్రభావం బాకర్ణించి వారల కే మనియె మఱియు నెన్నఁడేని యమదండంబు విఫలంబై పోయిన తెఱంగు గల దేని వినవలయు నీసందేహంబుఁ బాపమహాత్మా నీవు దక్కఁ దక్కనవారలు సమర్థులుగారని తలంచుచున్నవాఁడ చిత్తంబును బ్రసాదాయత్తంబుగా 1భవదీయవచన సుధాధారలం బ్రసాదింప వలయుననిన శుకుండిట్లనియె. 160

క. శ్రీకృష్ణభటులచేత ని
రాకృతులై యామ్యభటులు • యమునకు2నాత్మ
స్వీకృతవిప్రకథాక్రమ
మీక్రియ మొఱఁ దెలిపి రదియు • నెఱిఁగింతుఁ దగన్. 161

తే. చేరి త్రైవిధ్యమున మించు • జీవతతికిఁ
గర్మఫలములఁ దెలిపెడు • కారణంబు
లగుచు శిక్షించువారలీ • యవనిమీఁద
దేవ యెందఱు గలరయ్య • తెలియవలయు. 162

క. దక్షిణదిశాధినాయక
శిక్ష దగం జేయువారు • క్షితిఁ బెక్కండ్రే
సాక్షియమును నక్షయమును
సాక్షాత్తుగ నెందు రెండు • సంపన్నమగున్. 163

1 భవదీయ ... ... ధారలచే = నీసంబంధమైన మాటలనెడి యమృతధారలచే
2 ఆత్మ ... క్రమము = తమచే స్వీకరింపఁబడిన బ్రాహ్మణునియొక్క కథావిధానమును

తే. దట్టమైనట్టికర్మంబు • ధములనెల్ల
నాజ్ఞవెట్టెడువారు పై • కైకొనఁజోట
నకట [1]శాస్తృత్వ[2]ముపచార • మయ్యెఁగాదె
శూరులైనట్టి మండలే • శులకుఁబోలె. 164

ఉ. కావున నీవ యొక్కఁడవ • కర్తవు మూఁడుజగంబులందు సం
భావితభూతకోటిఁ [3]బరి • పాకవశంబున శిక్ష సేయఁగా
నీవర శాసనం బఖిల • నిర్ణయమై తనరారుచుండ నే
డీవలఁ [4]గ్రమ్మఱింప మఱి • యెవ్వఁడు శక్తుఁడు ధర్మపాలనా. 165

కం. [5]చండకరతనయ యొరులకు, దండధరత్వంబుగలదె • తగజగమునను
ద్దండధరవృత్తి వొత్తిలి, దండింతువు నిన్ను దండధరుఁడనిపొగడన్

సీ. ఇట్టినీదండంబ • యీమూఁడుజగములఁ
దెగువ మై నేఁడు వర్తిల్లుచుండ
మనుజలోకంబున • మహితాద్భుతాకార
సిద్ధుల మిగులఁ బ్రసిద్ధులైన
వారు నల్వురు వేగ • వచ్చి [6]నిర్దేశంబు
భంగించి మమ్మంత • చెంగఁ దోలి
నీశాసనంబున • నేమీఁడ్చికొనివచ్చు
క్రూరచిత్తునిఁ బుచ్చి • కొని [7]యదల్చి

తే. పాశబంధంబు లీసునఁ • బట్టిత్రెంచి
బలిమి మిగులంగ మమ్మును • బాఱఁదోలి
యిచ్చఁ జనినారు వారు దా • మెచటివార
లాదరమ్మున మ్రొక్కు నేఁ • డానతిమ్ము 167

వ. అని రని మఱియు శుకుండిట్లనియె నట్లుదూతలు పరితాపసమేతు
లై పలికిన దండధరుండు పుండరీకాక్షుని చరణకమలంబులు దన

1 శాస్తృత్వము = పరిపాలకత్వము 2 ఉపచారము = వ్యవహారము (అయథార్థమనుట) 3 పరిపాకవశంబున = కర్మపరిపక్వతననుసరించి 4 క్రమ్మఱింపన్ = తిప్పివేయుటకున్ 5 చండకరతనయ = సూర్యునికుమారుఁడా! 6 నిర్దేశంబు = ఆజ్ఞ 7 అదల్చి = భయపెట్టి.

మానసంబున సన్నిహితంబులుగఁ జేసికొని వందనం బాచరించి
పరమభక్తిపరుం డై వారల కిట్లనియె 168

సీ. కలఁడు మదన్యుండు ఘనుఁడొక్కఁడతఁ డెందు
వెలికిఁ గానఁగ రాక విశ్వమెల్ల
నతిలీలమై [1]మహాద్భుతసమగ్రస్ఫూర్తి
నుండును [2]లోక నూలున్న భంగి
[3]దామెనఁ బశువులు దగిలి యుండెడుమాడ్కి
నామసంకీర్తన స్థేమగతుల
విహరించు నెవ్వఁడు విలసితమత్స్యాబ్జ
లెవ్వనిపదముల నివ్వటిల్లుఁ

ఆ. గనుట మనుట చనుట గల్గు నెవ్వనిలీల
లందు లోక మెవని యందుఁ బొందు
నెన్నఁబడుచుఁ బుడమి నెవ్వనినామముల్
గర్మబంధనముల పేర్మి నడఁచు 169

తరలము. వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ [4]డప్పతి వీతిహోత్రుఁడు రాక్షసుం
డనిలుఁ డర్కుఁడు చంద్రుఁడుం గమలాసనుండు మరుద్గణం
బును మహేశుఁడు రుద్రవర్గము భూరిసంయమిసిద్ధులుం
మొనసి కన్గొనఁజాల రెవ్వని మూర్తి విశ్రుతకీర్తిమై 170

క. సత్త్వేతరగుణపాశవ, శత్త్వంబునఁ బొంద వీరు జలజాక్షునపై
కత్త్వంబు గాన నోపరు, సత్త్వప్రాధాన్యులితర జనములతరమే.

చ. అభవు నమేయు నవ్యయు ననంతు ననారతుఁ బూని మేనిలో
నుభయమునై వెలుంగుపురుషోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్మవా
గ్విభవగరిష్ఠులై వెదకి [5]వీతేఁడిప్రాణులు సర్వవస్తువుల్
శుభగతిఁ జూడ నేర్చి తనుఁ జూడఁగ నేరనికంటిపోలికన్. 172

---

1 మహా ... స్ఫూర్తి = గొప్పఆశ్చర్యమునుగొల్పు సంపూర్ణప్రకాశముతో
2 లోకనూలున్న భంగి = వస్త్రమునందు సూత్రములున్న పగిదిని (నూలుపోగులకూర్పే కదా వస్త్రమగుట) 3 దామెన = పెక్కు పలుపులుగల విడుపుత్రాడు 4 అప్పతి = వరుణుఁడు 5 వీతేఁడిప్రాణులు = [illegible]

చ. పరముని భక్తలోకపరి♦పాలనశీలుని దుష్టలోకసం
హారుని 1పతంగపుంగవవి♦హారునికూరిమిదూత లామనో
హారులు సురేంద్రవందితులు ♦ నా2హరిరూపగుణస్వభావులై
తిరుగుచు నుందు రెల్లెడలఁ ♦ దిక్కులఁ దేజము పిక్కటిల్లఁగన్.

ఉ. లెక్కకు నెక్కువై 3కసటు ♦ లేనిమహాద్భుతతేజమెల్లెడం
బిక్కటిలం జరింతు రతి♦భీమబలాఢ్యులు విష్ణుదూత లా
చక్కనిధర్మశాంతు లతి♦సాహసవంతులు దేవపూజితుల్
గ్రిక్కిఱియంగ జగంబునను ♦ గేశవసేవకరక్షణార్థమై 174

క. నావలనను మీవలనను దేవాసురగణమువలనఁ ♦ ద్రిజగంబులలో
నేవగలఁబొందకుండఁగఁ, గావంగలవారు పుడమిఁ♦గలవైష్ణవులన్

క. 4భగవత్ప్రణిహితధర్మం, బగపడ దెవ్వారిమతికి ♦ ననిమిషగరుడో
రగసిద్ధసాధ్యనరసుర, ఖగతాపసయక్షదివిజ♦ఖచరులకైనన్.

క. ఎన్నఁడుఁ దెలియఁగ నేరరు, పన్నగపతిశాయితత్త్వ♦భావము5మేనం
గన్నులవేల్పును6డాపలఁ, జన్నమరినవేల్పు7ముదుక♦చదువులవేల్పున్

సీ. వరమహాద్భుతమైన♦వైష్ణవజ్ఞానంబుఁ
దిరముగా నెవ్వరు ♦ దెలియఁ గలరు
దేవాదిదేవుండు ♦ త్రిపురసంహారుఁ డొండెఁ
గమలసంభవుఁడొండెఁ ♦ గార్తికేయ
కపిలనారదులొండె♦గంగాత్మజుండొండె
మనువొండెబలియొండె♦జనకుఁడొండెఁ
బ్రహ్లాదుఁడొండె నే♦ర్పాటుగా శుకుఁడొండె
భాసురతరమతి ♦ వ్యాసుఁడొండెఁ

తే. గాక యన్యులతరమె యీ♦లోకమందు
నీసుబోధంబు సద్బోధ♦మీపదార్థ

---

1 పతంగ ... విహారుని = పక్షిశ్రేష్ఠమగు గరుత్మంతునిపై విహరించువానిని 2హరి ... స్వభావులై = విష్ణువుయొక్క యాకారము, గుణములు, శీలమునుకలవారై (సారూప్యముక్తియన్న నట్టిదేకదా) 3 కసటు=మాలిన్యము 4 భగవత్ ... ధర్మంబు = భగవంతుఁడు నిర్దేశించిన ధర్మము 5 మేనంగన్నులవేల్పు = ఇంద్రుఁడు 6 డాపలజన్నమరినవేల్పు = ఈశ్వరుఁడు 7ముదుకచెవులవేల్పు = బ్రహ్మ

మీ సదానంద చిన్మయ ♦ మీ యగమ్య,
మీ విశుద్ధంబు గుహ్యంబు ♦ నీ శుభంబు 178

క. ఈ పన్నిద్దఱు దక్కఁగ
నోపరు తక్కొరులు దెలియ ♦ [1]నుపనిషదుచిత
శ్రీపతినామమహాద్భుత
దీపితభాగవతధర్మ ♦ దివ్యక్రమమున్. 179

తే. ఏదిజపియింప నమృతమై ♦ యెసఁగు చూడు
నేదిసద్ధర్మ పథమని ♦ యెఱుఁగఁదగిన
దదియెసద్భక్తియోగంబు ♦ నావహించు
మూర్తిమంతంబు దాహరి ♦ కీర్తనంబు 180

తే. కంటిరే మీరు సుతులార ♦ కమలనేత్రు
భవ్యనుగునామకీర్తన♦ఫలము నేఁడు
దవిలిమృత్యువు పాశబం♦ధములవలన
[2]జాణతనమున నూడె న♦జామిళుండు. 181

ఉ. ఏటికి[3]జాలిఁ బొంద నరు♦లేక్రియఁ గృష్ణునికీర్తనంబు పా
పాటవులన్ దహింపఁ గల♦దాటకు సందియ మేల యిప్పుడీ
[4]తూఁటరి దోసకారి పెను♦దోసి యజామిళుఁ డంత మొందుచు
బోటిగ విష్ణునామసుతుఁ♦బల్కుచుఁ గేవలముక్తి కేఁగఁడే 182

క. ఇంతయును దథ్యమని మది
నింతయుఁ దెలియంగ లేరు ♦ హీనాత్ములు [5]దు
ర్దాంతతరఘటితమాయా
క్రాంతాత్యంతప్రకాశ♦గౌరవజడులై. 183

---

1 ఉపనిషత్ ... క్రమమున్ = ఉపనిషత్తులకు సముచితమైన నారాయణుని నామముయొక్క గొప్పయాశ్చర్యములచే వెలుఁగొందఁజేయఁబడిన భగవద్భక్తులయొక్క ధర్మమునకు సంబంధించిన ప్రశస్తమగువిధానమును. 2 జాణతనము = నైపుణ్యము 3 జాలిఁ = మనఃఖేదము 4 తూఁటరి=దుష్టుఁడు 5 దుర్దాంత...జడులై=మిగులఁ నణపరాని, కూర్పఁబడిన మాయచే నాక్రమింపఁబడిన గొప్పదైన (జ్ఞాన) ప్రకాశముయొక్క యతిశయముగలవారగుట.—జడత్వమునొందినవారై 6 ఏకతమంచితేనులన్ = మిగుల ప్రధానములైన మనస్సులన్ (తదేకలగ్నములగుమానసములందనుట

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.
ఈవిధమునన్ విబుధులే[1]కతమచిత్తములనే[2]కతము లేక హరి సేవనా
భావమున నిల్చి తగు భాగవతయోగపరిపాకమున నొందుదురు వారిం
దే వలదు దండనగ తెంచ జనదు మాకు గుణతింప నఘముల్ దలంగు
మీందన్, శ్రీవరునిచక్రము విశేషగతిం గాచు సురసేవితులు ముక్తిం
గడుం బెట్టల్ 184

ఉ. ఎవ్వరు సిద్ధసాధ్యఖచరేశలసత్పరిగీతగాథలం
దెవ్వరు 3ముక్తిభోగతలహేమమనోహరచంద్రశాలలం
దెవ్వరు 4శంఖచక్రగురుహేతిగదారుచిరోగ్రపాణులా
మవ్వపురూపవంతు లసమానులు వో ధరలోని వైష్ణవుల్. 185

సీ. 5శ్రుత్యంతవిశ్రాంతమత్యనుక్రమణీయ
భగవత్ప్రసంగతుల్ భాగవతులు
సకలసన్ముఖయోగిజనసదానందైక
పరమభాగ్యోదయుల్ భాగవతులు
6కృష్ణపదధ్యానకేవలామృతపాన
పరిణామయుతులు శ్రీభాగవతులు
బహుపాతకానీకపరిభవప్రక్రియా
పరుషోగ్రమూర్తులు భాగవతులు
తే. భావితత్త్వార్థవేదులు భాగవతులు
బ్రహ్మవాదానువాదులు భాగవతులు
సిరులు దనరంగ నెన్నఁడుం జేటులేని
పదవి నొప్పారువారు వో భాగవతులు 186

---

1 ఏకతమచిత్తములన్ = మిగుల ప్రధానములైన మనస్సులన్ (తదేక లగ్నము లగు మానసములందనుట) 2 ఏకతము = ఏకారణమును 3 ముక్తి...శాలలన్ = ముక్తియొక్క యనుభవ ప్రదేశమునందలి బంగారుతో చేసిన యందమైన యుప్పరిగల యందు. 4 శంఖ ... పాణులు = శంఖము, చక్రము, గొప్పదగు ఖడ్గము, గద — వీనిచే నొప్పారు భయంకరములగు హస్తములు కలవారు. 5 శ్రుత్యంత...సంగతుల్ = ఉపనిషత్తులయందు విశ్రమించిన బుద్ధిచే పొందఁదగిన భగవంతునియొక్క ప్రసక్తికలవారు. 6 కృష్ణ ... యుతులు = కృష్ణునిపాదములను ధ్యానించుట యనెడి నిర్మలమగు నమృతపానముయొక్క పరిపాకముతో కూడినవారు.

క. అది గాన విష్ణుభక్తులఁ
గదియఁగఁ జన వలదు మీరు ♦ [1]కరివరదులస
త్పదపద్మవినతివిముఖులఁ
దుది నంటఁగఁగట్టి తెండు ♦ ధూర్తులు వారల్ 187

సీ. [2]ఏకసక్కెమున నైన ♦ నిందిరారమణునిఁ
బలుకంగ లేనిదు ♦ ర్భాషితులను
గలలోన నైన శ్రీ ♦ కాంతునిసత్పాద
కమలముల్ సూడని ♦ [3]కర్మరతుల
నవ్వుచు నైనఁ గృష్ణప్రశంసకుఁ జెవిఁ
దార్ప నేరనిదుష్ట ♦ ధూర్తవణుల
యాత్రోత్సవంబుల ♦ నైన నీశునిగుడి
త్రోవఁ ద్రొక్కఁగ లేని ♦ దుష్పదులను

ఆ. బరమభాగవతుల ♦ పాదధూళిసమస్త
తీర్థసార మనుచుఁ ♦ దెలియలేని
వారి వారివారి ♦ వారిఁ జేరినవారిఁ
దోలుతఁ గట్టి తెండు ♦ దూతలార. 188

ఆ. ఎల్లపాపములకు ♦ నిల్లైనయింటిలో
[4]బద్ధతృష్ణు లగుచు ♦ బుద్ధి దలఁగి
పరమహంసకులము ♦ గుఱి దప్పి వర్తించు
ధూర్తజనులఁ దెండు ♦ దూతలార. 189

ఆ. అరయఁ దనదుజిహ్వ ♦ హరిపేరు నుడువదు
చిత్త మతనిపాద ♦ చింతఁ జనదు

---

1 కరి ... ముఖుల = విష్ణువుయొక్క యందమగు నడుగుతామరలకు మ్రొక్కుటయందు పెడమోమైన వారిని 2 ఏకసక్కెము = పరిహాసము 3 కర్మదృశులు = కర్మమునందుమాత్రము చూపుకలవారు. 4 బద్ధతృష్ణులు = ఏర్పడిన యాశకలవారు.

తలఁపఁ దమకు ముక్తి ♦ [1]తంగేటిజున్నౌ
సకలవిష్ణుభక్తు ♦ లకును బో లె. 190

ఆ. పద్మనయనుమీఁది ♦ [2]భక్తియోగం బెల్ల
ముక్తియోగమనుచు ♦ మొదల లెఱుంగు
వారి వారివారి ♦ వారిఁ జేరినవారి
త్రోవఁ బోవ వలదు ♦ దూతలారా 191

వ. అని పలికె నని చెప్పి మఱియు శుకుం డిట్లనియె. శ్రీకృష్ణనామ కీర్తనంబు జగన్మంగళంబనియును జగన్మోహనంబనియును జగజ్జేగీయమానం బనియును [3]నిఖిల పాపైకనిష్కృతి యనియును నిఖిలదుఃఖ నివారణం బనియును నిఖిలదారిద్ర్య నిర్మూలనంబని యును నిఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకం బనియును నుద్దామంబులగు హరివీర్యంబుల నాకర్ణించువారలచిత్తంబు లతినిర్మలంబు లగుభంగిం దక్కిన వ్రతాచరణంబులంగావనియును శ్రీకృష్ణపదపద్మంబులు హృత్పద్మంబుల నిలుపువారలన్యపాపకర్మంబులగు [4]నవిద్యావ్య సనంబులం బొరయ నేర రనియును నిజస్వామి యైనయమధర్మ రాజు చేతఁ గీర్తింపంబడినభగవన్మహత్త్వంబు నాకర్ణించి విస్మితులై కాలకింకరులు నాఁటనుండియు వైష్ణవజనంబులం దేఱి చూడ వెఱతురు నరేంద్రా పరమగుహ్యం బగునీయితిహాసంబును బూర్వ కాలంబున సకలవిజ్ఞానగోచరుండైన కుంభసంభవుండు సకలదుఃఖ విలయంబును సకలపుణ్య నిలయంబును నైన మలయంబునం బురాణపురుషుం డైన పురుషోత్తము నారాధనంబు సేయుచుండి నా కెఱింగించె నని చెప్పిన విని విస్మయానందహృదయుండై పరీక్షిజ్జనపాలుం డిట్లనియె. 192

1 తంగేటిజున్ను = తంగేటి చెట్టునందలి తేనె (తెచ్చుకొనుటకు మిగుల సులు వైనదనుట). 2 భక్తియోగమే ముక్తిచేర్చికయని. 3 నిఖిల ... నిష్కృతి=సమస్త పాపములకు ప్రధానమైన ప్రతిక్రియ. 4 విద్యావ్యసనంబులక్ అజ్ఞానమునందును, ఇంద్రియకాంక్షలయందును.

క. స్వాయంభువమను వేళల
నో యయ్య 1సురాసురాండ ♦ జోరగనరవ
ర్గాయతసర్గము దెలిపితి
పాయక యది విస్తరించి ♦ పలుకం గదవే. 193

క. ఉత్తరకొడు కిట్లడిగిన
నుత్తరమును నమ్మునీంద్రుఁ ♦ డుత్తమచేతో
వృత్తి ముదమంది పలికెను
దత్తఅవా టుడిగి వినుఁడు ♦ తాపసవర్యుల్ 194

సీ. పూని ప్రచేతసు ♦ పుత్రులు పదుగురు
ప్రాచీనబర్హిష ♦ ప్రాఖ్య గలుగు
వారు మహాంభోధి ♦ నలన వెల్వడి వచ్చి
తగ వృక్షవృతమైన ♦ ధరణిఁ జూచి
మేదినీజములపై ♦ మిక్కిలి కోపించి
మదిలోన 2దీపిత ♦ మన్యులగుచు
వక్త్రంబులను మహా ♦ వాయుసంయుతమైన
యనలంబుఁ గల్పించి ♦ యవనిజములఁ

తే. బెల్లు వడఁ గాల్పఁ దొడఁగినఁ ♦ దల్లడిల్లి
వారికోపంబు వారించు ♦ వాఁడ పోలెఁ
బలికెఁ జంద్రుండ యోమహా ♦ భాగులార
దీనమగువృక్షములమీఁదఁ ♦ 3దెగుటదగునె. 195

తే. మొదల పరిష్ణు లగుమిమ్ము ♦ నదయహృదయు
లగు ప్రజాపతు లనుచు స ♦ ర్వాత్ముఁ డనియె
నట్టిమీరు ప్రజాసృష్టి ♦ కైనవార
లీవనస్పతితతుల ద ♦ హింపఁ దగునె. 196

సీ. ఆదికాలంబున ♦ నా ప్రజాపతిపతి
యైనలోకేశ్వరుం ♦ డచ్యుతుండు

---

1 సురా ... సర్గము = దేవతలు, రాక్షసులు, పక్షులు, పాములు, మనుష్యులు—వీరిసమూహములయొక్క దీర్ఘ సృష్టిని. 2 దీపితమన్యులు = పెంపెక్కిన కోపముకలవారు. 3 తెగుట = సాహసించుట

పద్మనేత్రుఁడు 1వనస్పతుల నోషధిముఖ్య
జాతంబు నిషము 2నూర్జంబుఁ గోరి
కల్పించె నందు ముఖ్యం బైనయన్నంబు
నచరంబు లైనట్టి యాపద మెల్లఁ
బాదచారులకును బాల్వెట్టి యిరుగాళ్లు
చేతులు గలిగిన జీవతతికి

తే. పాఱు లాఁగిలేనియాచతుష్పాత్తులెల్ల
నన్నముగఁ బూని గావించె నదియుఁగాక
నామహాభాగుఁ డచ్యుతుఁ డాదరమున
మీకునన ఘాఖ్యవిఖ్యాతి జోకపఱిచె. 197

క. నిజముగ దేశాధీశ్వరుఁ, డజుఁడు ప్రజాసర్గమునకు ననఘులమిమ్ముం
సృజియించె నిట్టివారికిఁ, 3గుజదహనము సేయ నెట్లు గోరిక వొడమెన్

చ. 4సతతమహత్త్వసత్త్వగుణసత్పురుషస్రుతిఁ బొందరయ్య మీ
పితరులును౦ బితామహులుఁ బెద్దలు నేన్నఁడుఁ బొందనట్టి దు
ష్కృతమత మైనకోపమునఁ గిల్బిషభావము మానరయ్య సం
భృతకరుణావలోకమున భీతతరుప్రకరంబుఁ జూచుచున్. 199

ఉ. తప్పక యర్భకావళికిఁ దల్లియుఁ దండ్రియు నేత్రపంక్తికిం
జెప్పలు నాతికిం బతియు ఱేఁడు ప్రజావలి కెల్ల నర్థికిం
బొప్ప గృహస్థు మూఢులకు నుత్తములెన్న సమస్తబాంధవుల్
ముప్పునఁ గావ లేనికడు మూర్ఖులు గారు నిజాలచుట్టముల్. 200

సీ. అఖిలభూతముల దేహాంతస్థమగునాత్మ
యీశుఁ డచ్యుతుఁ డని యెఱుఁగవలయు
నెఱిఁగి సర్వం బైన యిందిరారమణు 4లోఁ
జూపులఁ 6దనివిగాఁ జూడ వలయుఁ

---

1 వనస్పతులు = పూవక కాచెడుచెట్లు 2 ఊర్జంబు = బలము) 3 కుజదహనము = చెట్లనుగాల్చుట 4 సతత ... స్మృతి = అత్యంతమగు మహత్త్వముగల సత్త్వగుణముచే నొప్పు సత్పురుషుల స్మరణమును 5 లోఁజూపులన్ = జ్ఞానచక్షుస్సులతో. 6 తనివి = తృప్తి.

జూచినచిద్రూప♦శుద్ధాత్ము లగుమిమ్ము
నెలసిన వేడ్కతో నిచ్చమెచ్చు
మెచ్చినసర్వాత్ము మీఱెఱింగినచోటఁ
గోపగుణంబులఁ ♦ బాప వలయుఁ

ఆ. బాపి 1దగ్ధశేష♦పాదపజాలంబు
దియ్య మెసఁగ బ్రదుక ♦ నియ్యవలయు
ననఘులార మీర ♦ లస్మదీయప్రార్థ
నంబు పరఁగఁ జేకొ♦నంగ వలయు. 201

క. ఇదె వృక్షసముద్భవ యగు
మదిరేక్షణ 2నాప్సరసిఁ గుమారిక నిత్తుర్
వదలక పత్నిఁగఁ జేకొని
ముద మందుఁడు పాదపముల♦మోసము వాయన్. 202

వ. అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి మారిష యనుకన్యకను వారలకిచ్చి
చంద్రుండు సనియె నప్పుడు. 203

క. వారలు పర్యాయంబున, నీరేజముఖిన్ వరించి♦నెఱి రమియింపన్
ధీరుఁడు ప్రాచేతసుఁడై, వారికి దక్షుండు పుట్టె ♦ వనజజనముఁడై.

క. ఎవ్వనిసంతానంబులు, నివ్వటిలెన్ వసుధ నెల్ల ♦ నెఱి నాదక్షుం
డెవ్వలన జగములన్నిటఁ, బ్రవ్వ జలము నిలిపినట్లు♦ప్రజఁబుట్టించెన్

ఉ. వారసివేడ్కతో 3దుహితృ♦వత్సలదక్షుఁడు దక్షుఁ డాత్మఁ జేఁ
గోరి సృజించెఁ గొన్నిటి 4న♦కుంఠితవీర్యముచేతఁ గొన్నిటిన్
బోరన ఖేచరంబులను ♦ భూచరముఖ్యవనేచరంబులన్
నీరచరవ్రజంబు రజ♦నీచరజాలదివాచరంబులన్. 206

క. నరసురగరుడోరగకి, న్నరదానవయక్షపక్షి♦నగవృక్షములం
దరమిడి సృష్టి యొనర్చెను, ధిరముగ దక్షప్రజాప♦తి వితతకీర్తిన్.

---

1 దగ్ధశేషపాదపజాలంబు = కాలఁగామిగిలిన వృక్షసమూహమును
2 ఆప్సరసి = అప్సరస్సంభవ (అచ్చరనుండి పుట్టువొందినది.) 3 దుహితృవత్సల
దక్షుఁడు = కూఁతులయందు ప్రేమడిగలవాఁడు, సమర్థుఁడును. 4 అకుంఠిత
వీర్యము = మొక్కపోని శక్తి.

క. బహువిధముల బహుముఖముల
బహురూపములైనప్రజల ♦ బహులోకములన్
బహుళముగఁ జేసి మదిలో
బహుమానము నొందఁ డయ్యెఁ♦బ్రఖ్యాతముగని. 208

తే. ఆ[1]ప్రజాసర్గబృంహితం ♦ బయినజగము
దక్షుఁ డీక్షించి మదిలోనఁ ♦ దాప మొంది
మఱియు జననంబు నొందించు♦మతము రోసి
పరమపురుషుని నాశ్రయిం♦పంగఁ దలఁచె. 209

వ. ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు సాలక చింతించి మింతినంబున లక్ష్మీకాంతుని సంతుష్టస్వాంతుం జేయువాఁ డై. 210

క. మోదంబై [2]పరిదూషిత, ఖేదం బై [3]శాబరీద్ధ♦కిలికించితదృగ్భేదం బై బహుసౌఖ్యా, పాదంబై యొప్పు వింధ్య♦పాదంబునకున్

వ. ఇట్లు వింధ్యపాదంబున కరిగి యందఘమ్మర్షణం బను తీర్థంబు సర్వదురితహరంబయి యొప్పుదాని [4]ననుసవనంబు సేవించి యతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచు హరిం బ్రసన్నుం జేసి హంసగుహ్యం బనుస్తవరాజంబున నిట్లని స్తుతియించె. 212

—♦ దక్షుఁడు స్తుతియించిన హంసగుహ్యంబను స్తవరాజము ♦—

తే. పరమునికి వందన మొనర్తుఁ ♦ బరిభవించి
ము [5]న్న వితథానుభూతికి ప్రొక్కు కొందు
మెఱయ గుణములఁ దెలిసి♦మిత్త్రమాత్ర
బంధు వైనట్టివానికిఁ ♦ బ్రణతు లిడుదు. 213

ఆ. తవిలి గుణులచేతఁ ♦ దత్వబుద్ధులచేత
నిగిడి కాన రాని♦నెలవు నాని

1 ప్రజా ... హితంబు = ప్రజలయొక్క సృష్టిచే నభివ్యాప్తమయిన
2 పరిదూషిత ఖేదంబై=పోగొట్టఁబడిన దుఃఖములుకలదై 3 శాబరీ ... భేదంబై = మాయయొక్క కాంతిమంతమగు కిలికించితముతోడి చూపుభేదమై (హర్షము, అశ్రువు, రోషము, భీతి—మొదలగు భావముల చేరిక కిలికించితము) 4 అనుసవనము = అన్నిప్పొద్దులయందును. 5 అవితథానుభూతికిన్ = సత్యమగు ననుభవము కలవానికిన్.

మొదలం దాన కలిగి ♦ ముక్తిమానావధి
రూప మైనవాని ♦ ప్రాపుఁ గందు. 214

ఆ. ఎల్లతనువులందు ♦ నిరవొంది తనతోడఁ
బొందు సేసినట్టి♦పొందు గాని
పొందువొంద లేఁడు ♦ పురుషుండు గుణమునా
గుణినిబోలునట్టి గుణిభజింతు. 215

ఉ. పూని మనంబునుం దనువు♦భూతములుం మఱి యింద్రియంబులుం
బ్రాణములుం వివేకగతిఁ♦బాయక యన్యముఁ దమ్ము నెమ్మెయిం
గానఁగనేర వాగుణ ♦ కాయములం బరికించునట్టిస
ర్వానుగతుం సమస్తహితు ♦ నాదిమ పూరుషు నాశ్రయించెదన్

వ. మఱియు ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్ట
స్మృతులనాశంబువలనఁ గలిగెడు 1నుపరామం బగుసమాధియం
దుఁగేవలజ్ఞానస్వరూపఁబునఁ దోఁచునిర్మలప్రతీతిస్థానం బైనహంస
స్వరూపికినమస్కరింతుఁ దారువందు నతిగూఢం బైనవీతిహోత్రు
ని బుద్ధిచేతఁ బ్రకాశంబు నొందించు భంగి బుద్ధిమంతులు హృదంత
రంబున సన్నివేశం డయినపరమపురుషుని నాత్మశక్తిత్రయంబు
చేతం దేజరిల్లఁ జేయుదు రట్టిదేవుండు సకలమాయావిచ్ఛేదకం
బయిననిర్వాణసుఖానుభవంబు నం గూడి యుచ్చరింపం గొలంది
గానిశక్తి గలవిశ్వరూపుండు నాకుం బ్రసన్నుండగుం గాక వాగ్బు
ద్ధీంద్రియమానసంబులచేతం జెప్పను నిట్టిదని నిరూపింపను నలవి
గాక యెవ్వనిగుణరూపంబులు వర్తించు నెవ్వండు నిర్గుణుండు
సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నం బగు నెవ్వనివలన స్థితిం బొందు
నెవ్వనివలన లయంబగు నట్టిపరాపరంబులకుం బరమంబై యన
న్యంబై ప్రాక్ప్రసిద్ధంబై సర్వవ్యాపకంబై యాదికారణంబై
యున్నతత్త్వంబు నాశ్రయింతు నెవ్వని ప్రభావంబు మాటలా
డెడువారలకు వాదంబు సేయువారలకు వివాదసంవాదస్థలంబు
లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించు చుండునట్టియనంత

1 ఉపరామము = విషయవిరామముకలది.

గుణంబులు గలమహాత్మునకుం బ్రణామంబు సేయుదు నస్తి నాస్తి యనువస్తుద్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటన యుండి విరుద్ధధర్మంబులుగఁ గనంబడునుపాసనాశాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమంబై వీక్షింపఁ దగినపరమంబు నాకు ననుకూలం బగుంగాక యెవ్వఁడు జగదనుగ్రహంబుకొఱకు జన్మకర్మంబులచేత నామ రూపంబు లెఱుంగంబడ కుండియు నామరూపంబులు గలిగి తేజరిల్లు నట్టి యనంతుం డయినభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగుంగాక యెవ్వండు జనులకుఁ బురాకృతజ్ఞానపదంబులచేత నంతర్గతుం డై మేదినిం గలుగుగంధాది గుణంబుల నాశ్రయించినవాయువుభంగి మెలంగుచుండు నాపరమేశ్వరుండు మదీయమనోరథంబు సఫలంబు సేయుంగాక యనుచు భక్తిపరవశుం డయి [1]యుక్తివిశేషంబున స్తుతియించు చున్న దక్షునికి భక్తవత్సలుం డైనశ్రీవత్సలాంఛనుండు ప్రాదుర్భావంబు నొందె నప్పుడు. 317

సీ. [2]ధర్మాచలేంద్రప్రపాతద్వయంబునఁ
గలిగిననీలంపుఁ గను లనంగ
మొనసి తార్క్ష్యునియిరుమూఁపుపై నిడినట్టి
పదములకాంతులు పరిఢవిల్లఁ
[3]జండదిఙ్మండలశుండాలకరముల
కైవడి నెనిమిదికరము లమరఁ
జక్రకోదండాసిశంఖనందకపాశ
చర్మగదాదుల సరవిఁ బూని
ఆ. నల్లమేను మెఱయ నగుమొగం బలరంగఁ
జల్లచూపు విబుధసమితిఁ బ్రోవ
బసిఁడికాసెఁ బూని బహుభూషణకిరీట
కుండలములకాంతి మెండుకొనఁగ 218

1 ఉక్తివిశేషములు = చక్కనిమాటలు. 2 ధర్మా ... ద్వయంబున = మేరుపర్వతముయొక్క చరియల జంటయందు. 3 చండ ... కరముల = భయంకరములగు దిగ్గజములయొక్క తొండములు

సీ. [1]కుండలమణిదీప్తి ♦ గండస్థలంబుల
బూర్ణేందురాగంబుఁ ♦ [2]బొందుపఱుప
దివ్యకిరీటప్ర♦దీప్తు లంబరరమా
సతికి [3]కౌసుంభవస్త్రంబు గాఁగ
వక్షస్థలంబుపై ♦ వనమాలికాశ్రీలు
శ్రీవత్సకౌస్తుభ ♦ శ్రీల నొఱయ
నీలాద్రిఁ బెనఁగొని ♦ నిలిచిన విద్యుల్ల
తలభాతిఁ గనకాంగదంబు మెఱయ

ఆ. నఖిలలోకమోహ♦నాకారయుక్తుఁడై
నారదాదిమునులు ♦ సేరి కొలువఁ
గదిసి మునులు వొగడ ♦ గంధర్వకిన్నర
సిద్ధగానరవము సెవులనలర. 219

క. సర్వేశుఁడు సర్వాత్ముఁడు
సర్వగతుం డచ్యుతుండు ♦ సర్వమయుండై
సర్వంబుఁ జేరి కొలువఁగ
సర్వగుఁడై దక్షునకుఁ బ్ర♦సన్నుం డయ్యెన్. 220

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుండయిన సర్వేశ్వరుని సర్వాంకషంబును మహాశ్చర్య ధుర్యంబును నయి తేజరిల్లు దివ్యరూపంబుఁ గాంచి భయంబును హర్షంబును విస్మయంబును జిత్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్ప దప్పింపం దెప్పిఱి [4]కప్పరపాటునం బుడమిపైఁ జాఁగిలంబడి దండ ప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి సెలయేఱుల [5]తొట్టునఁగొట్టువడి యిట్టట్టుఁ బట్టుచాలక [6]నిట్టవొడిచి [7]మున్నీరు దన్ని నిలచిన పెన్నీరునుంబోలె సర్వాంగంబులుం దొంగలింపఁ జిత్తంబునాత్మాయత్తంబు సేసి పిక్కటిల్లిన సంతోషంబుచేత భగ

1 కుండల ... స్థలంబులు = చెవిపోగులయందలి రతనాలచే మెఱుఁగెక్కిన చెక్కిళ్ళు. 2 పొందు పఱుపఁ = నిస్తేజము చేయఁగా. 3 కౌసుంభవస్త్రంబు = కుసుంబవన్నె కోక. 4 కప్పరపాటు = సంభ్రమము. 5 తొట్టు = ప్రవాహము. 6 నిట్టవొడిచి = ఉప్పొంగి. 6 మున్నీరు = సముద్రము.

వంతుం బలుకను నత్యంతమంగళసందోహోపాదకంబులైన తన్నా
మంబులుగ్గడింపను నతినిర్మలంబులయిన తదీయ కర్మంబులు దడవను
విబుధహర్షకరంబులయిన తత్పౌరుషంబులు వొగడను నాత్మీయ
మనోరథంబు వాక్రువ్వను నోపక [1]ప్రజాకాముండై యూరకున్న
ప్రజాపతింజూచి సర్వజీవదయాపరుండును [2]సర్వసత్త్వహృదంత
రస్థుండును సర్వజ్ఞుండునుం గావున నతనిభావంబు దెలిసి జగన్నా
థుండార్తపోషణంబులైన భాషణంబుల నిట్లనియె. 221

క. మెచ్చితిఁ బ్రాచేతస తవ
మిచ్చట ఫలసిద్ధియయ్యె ♦ నిట్లతిభక్తిన్
హెచ్చగు మత్పరవిభవము
నచ్చుపడంబొంద నెవ్వఁ ♦ డర్హుఁడు జగతిన్ 222

ఆ. తపముసాలునింకఁ దగభూతతతికి వి
భూతులొనరఁగాక ♦ పొందుపడఁగ
నిగియసుమ్ము మాకు ♦ నిచ్చలోఁగలకోర్కి
పొసఁగ నీదువలనఁ ♦ బొందుపడియె. 223

వ. వినుము బ్రహ్మయు భర్గుండును బ్రజాపతులును మనువులును
నింద్రులును నిఖలభూతంబులకు భూతిహేతువులయిన మద్విభూతి
విభవంబులు మఱియు నాకు యమనియమాదిసహితసంధ్యావంద
నాదిరూపం బగు తపంబు హృదయంబు సాంగజపధ్యానరూపం
బగువిద్య శరీరంబు [3]ధ్యానాదివిషయపుంవ్యాపారంబు నానుండు
భావనాదిశబ్దవాచ్యంబగు క్రియ యాకృతి క్రతుజాతంబు లంగం
బులు ధర్మం బాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు నిగమంబు మత్స్వ
రూపంబు జగదుత్పత్తికి నాదియందు నే నొక్కండన తేజరిల్లు
చుంటి బహిరంతరంబుల వేఱొక్కటిలేక సుషుప్త్యవస్థయందు
సర్వంబు లీనం బగుటం జేసి సంజ్ఞామాత్రుండును నవ్యక్తుండును గా

---

1 ప్రజకాముండు=సంతతియందు కోరిక కలవాఁడు. 2 సర్వ...స్థుండు = సమస్త జీవుల యొక్క మనో మధ్యము నందున్న వాఁడు. 3 ధ్యానాది...వ్యాపారంబు = ధ్యానాదులు విషయముగా కలిగిన పురుషప్రవృత్తి (మానవుని క్రియాకలాపము)

నుండు జీవునిభంగి నొక్కండన యుండుదు ననంతుండ నై యనంత
గుణంబులు గలమాయా గుణంబువలన గుణవిగ్రహం బగుబ్ర
హ్మాండంబును నయోనిజుండు స్వయంభువు నగు బ్రహ్మయును
నుదయించిరి మదీయవీర్యోపబృంహితుం డయి మహాదేవుండగు
నాబ్రహ్మ యసమర్థుండునుం బోలె 1నకృతార్థమ్మన్యమాన మన
స్కుండయి సృజింప నుద్యమించుతఱి తపం బాచరింపు మని
నాచేత బోధితుండై ఘోరం బైనతపం బాచరించు తొలుత
సృష్టికర్తృత్వంబు వహించినమిమ్ము సృజియించె నంతఁ బంచజన
ప్రజాపతితనూజ యగుయసిక్ని యను పేరిట వినుతి నొంది యున్న
యిక్కన్యకను నీకిచ్చితి దీనిం బత్నిఁగాఁ గైకొని 2మిథునవ్యవాయ
ధర్మంబు గలవాఁడ వై మిథునవ్యవాయ ధర్మంబు గలయీ
నాతియందుఁ బ్రజాసర్గంబు నతివిపులంబుగఁ గావింపం గలవాఁ
డవు మఱియు నీకుఁ బిదప నీక్రమంబున నిఖిల ప్రజలును మన్మా
యామోహితు లయి మిథునవ్యవాయ ధర్మంబునఁ బ్రజావృద్ధి
నొందించి మదారాధనపరులై యుండఁ గలవారని పలికి విశ్వ
భావనుం డైనహరి స్వప్నోపలబ్ధార్థంబునుం బోలె నంతర్ధా
నంబు నొందె నప్పుడు దక్షుండు విష్ణుమాయోపబృంహితుండై
పాంచజని యగునసిక్నియందు హర్యశ్వసంజ్ఞల వినుతిఁ జెంది
యున్న 3అయుతసంఖ్యాపరిగణితు లైనపుత్రులం గాంచెనప్పు
డాధర్మశీలు రైనదాక్షాయణులు పితృనిర్దేశంబునం బ్రజాసర్గంబు
కొఱకుఁ దపంబు సేయువారై పశ్చిమదిశకుం జనియచ్చట సింధు
సముద్రసంగమంబున సమస్తదేవముని సిద్ధగణసేవితంబై దర్శన
మాత్రంబున 4నిర్ధూతకల్మషులను నిర్మలచిత్తులనుఁ జేయుచున్న
నారాయణ సరస్సనం బరఁగుతీర్థరాజంబున నవగాహనంబు సేసి

---

1 అకృతా...మనస్కుండయి = అకృతార్థుని గా తన్నుఁ దలఁచుచున్న మనస్సు కలవాఁడై. 2 మిథునవ్యవాయ ధర్మంబు = దంపతుల సంయోగవ్యాపారము. 3 అయుతసంఖ్యా పరిగణితులు = పది వేలసంఖ్యచే లెక్కింపఁబడినవారు. 4 నిర్ధూత కల్మషులు = ఎగురఁగొట్టఁబడిన పాపములుకలవారు.

నిర్మలాంతరంగులై పరమహంస ధర్మంబునందు నుత్పన్నమతులై ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రియనుమతంబున నుగ్రతపంబు సేయుచుండ వారికడకు నారదుండు వచ్చి యిట్లనియె. 224

సీ. మీ రతిమూఢులు ♦ మీఁదటిగతి గాన
రెన్నంగఁ బసిబిడ్డ ♦ లన్నలార
పుడమి దా నింతని ♦ [1]కడఁ బరికింపరు
ప్రజలఁ బుట్టింప నే♦ప్రతిభ గలదు
అట్లైన నొక్కమ♦హాత్ముఁడు పురుషుండు
బహురూపములుగల♦భామయొకతె
పుంశ్చలి గర్తంబు♦బురణింప నుభయప్ర
వాహంబు గలనది♦వఱలఁ గడల

ఆ. నంచయొకటి [2]యిరువ♦దైదింటిమహిమలఁ
గలిగి యుండు తెరువు♦గానరాక
వజ్రఃబిడ మగుచు♦వరుసఁ దనంతన
తిరుగుఁ గాష్ఠబిలము ♦ దేటపడఁగ 225

క. వినుఁ డందుల ననురూపము
నను వొందఁగ నెఱుఁగకాత్మ ♦ నాత్మగురూక్తిం
గొనసాగించెద మను మి
మ్మన నేమియులేదు మూఢు ♦ లని తెలిసి తగన్. 226

వ. అని [3]నారదుండు బోధించిన హర్యశ్వులు సహజబుద్ధిచేత నారద వాక్యంబులఁ దమలో నిట్లని వితర్కించిరి. 227

తే. సొరిది క్షేత్రజ్ఞుఁడన నతి♦సూక్ష్మబుద్ధి
నరయ నజ్ఞానబంధనం ♦ బగుచు [4]లింగ

---

1 కడ = చివర 2 ఇరువదైదింటి మహిమలు = పంచవింశతి తత్త్వముల యొక్క మహిమలు. (అవ్యక్తము + మహత్తు + అహంకారము + మనస్సు + జ్ఞానేంద్రియ కర్మేంద్రియములు + తన్మాత్రలు + మహాభూతములు + పురుషుఁడు)

3 నారదుఁడు = జ్ఞానమునొసఁగువాఁడు.

4 లింగదేహము = సూక్ష్మశరీరము.

దేహమన నెద్ది గలదది ♦ దెలియకున్నఁ
గలదె మోక్షంబు దుష్కర్మ ♦ గతులచేత 228

తే. కలఁడు జగదేక సన్నుత ♦ కారణుండు
స్వామి భగవంతుఁ డభవుండు ♦ స్వాశ్రయుండు
పరముఁ డాతనిఁ జూడక ♦ బ్రహ్మకైనఁ
గలుగు నేముక్తిపదము దు♦ష్కర్మ గతుల. 229

ఆ. పురుషుఁ డెట్టులేనిఁ ♦ బూని బిలస్వర్గ
గతుఁడుఁబోలె వర్త ♦ కంబుమాను
నట్టి బ్రహ్మ మెఱుఁగ ♦ నయ్యూకు స్వర్లోభగ
కర్మగతుల నేమి ♦ గానఁబడును 230

శా. తన్నిష్ఠాగతి లేనివానికి నస♦త్కర్మ ప్రచారంబుచే
మున్నే మయ్యెడినాత్మ బుద్ధిగుణస♦మ్మోహంబునం దోఁచుచుం
వన్నెల్ వెట్టుక వింత బాగులతఱిన్ ♦ వర్తించు దౌర్గుణ్య సం
పన్న శ్రీయునుబోలె నెల్లగతులం ♦ బ్రఖ్యాతమై యుండఁగన్. 231

సీ. అనువొంద సృష్టిన♦వ్యయముగఁ జేయుచుఁ
ప్రచుర ప్రవాహసం♦పతితమైన
నెఱయఁ గూలంబను♦నిర్గమస్థానంబు
నందు వేగము గల♦క్రందుమాయ
గదలి యహంకార♦గతివశంబునఁ జాల
వివశుఁడై బోధకు♦విపరిమైన
వానికి నీరీతి♦వలవంత కర్మప్ర
చారంబులనుమీఁదఁ♦జక్కనైన

ఆ. జన్మ మరణముఖ్య♦జాడ్యంబులోఁ బాసి
నిఖిలసౌఖ్యపదవి♦నెఱసి క్రమ
మార్గమైనయట్టి♦మహనీయధామంబుఁ
జిత్తమార నెట్లు♦సేరఁ గలఁడు. 232

తే. దానిసంసర్గ గుణములు ♦ దప్పి నడచు
కుచ్ఛితపుభార్యఁ జేకొన్న♦కుమతివోలెఁ

దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి ♦ తిరిగి జీవ
రూప మెఱుఁగనివారికిఁ ♦ బ్రాపుగలదె. 233

మత్తకోకిలము.

పంచవింశతితత్త్వరాశి క ♦ పారదర్పణ మయ్యుఁ దాఁ
గొంచెమై పురుషుండు తత్త్వముఁ ♦ గోరి పట్టఁగ నేరఁ డే
మంచుఁ గించుఁ దలంచువాఁడు క ♦ దధ్వకర్మము సేయఁగా
మంచిలోకము వాని కేటికి ♦ మానుగా సమకూరెడిన్. 234

క. [1]బంధానుమోక్షణక్రమ
సంధానైశ్వర్యధుర్య ♦ శాస్త్రసమగ్ర
గ్రంథంబు మాను చిద్రూ
పాంధునకును గర్మగతుల ♦ నగునే శుభముల్. 235

మత్తకోకిలము.

చూడ నీజగ మంతయుఁగా వెసఁ ♦ జుట్టి పట్టుక లీల నే
జోడు లేక రయంబునం గుడి♦సుట్టునట్టిస్వతంత్రముం
గూడి యుండినకాలచక్రముఁ ♦ గోరి చూడనివారి కే
జాడఁ గల్గును గర్మసంగతిఁ ♦ జారుమోక్షపదం బిలన్. 236

ఆ. జన్మ హేతువైన ♦ జనకునిర్దేశంబు
తనకుఁ జేయరాని ♦ దనుచుఁ దెలిసి
గుణమయప్రవృత్తి ♦ ఘోరాధ్వనిశ్శ్వాస
నిరతుఁ డగుచుఁ జేయ ♦ నేరఁ డతఁడు 237

వ. అని తమలో వితర్కించి యాకుమారు లప్పుడు. 238

సీ. వినవయ్య భూపాల ♦ మునివరేణ్యునిమాల
లను వొందఁ దలపోసి ♦ వినయ మలర
[2]వలగొని యతనికి ♦ వందనంబు లొనర్చి
తిరిగి యెన్నఁడు రాని ♦ తెరువు వట్టి

---

1 బంధా ... గ్రంథంబు = బంధము దానిననుసరించిన మోక్షము వీనిక్రమమును కూర్చినట్టియు ఐశ్వర్యముయొక్క భారమును వహించినట్టియు, శాస్త్రముయొక్క సంపూర్ణవిషయమును.

2 వలగొని = ప్రదక్షిణముచేసి.

చయ్యన నేఁగిరి ♦ సహజసత్త్వ బ్రహ్మ
మయ మైనపంకజ ♦ నయనుపాద
పద్మ మరందంబు ♦ పానంబు సేయుచు
మత్తిల్లి నిలిచిన ♦ మానసాళి 239

ఆ. పరిణమింప విష్ణుఁ ♦ బాడుచుఁ దత్కీర్తి
సరణి మ్రోయుమహతి ♦ సంఘటించి
నారదుండు గుణవి♦శారదుం డెందేనిఁ
జనియెఁ దన్ను జగము ♦ సన్నుతింప. 239

క. అప్పుడు దక్షుఁడు తనయులు
దప్పి మహాపథము గనుటఁ ♦ దగ నారదుఁడే
చెప్పినఁ గప్పినశోకము
ముప్పిరిగొని చిత్తవృత్తి ♦ మూరింబోవన్. 240

చ. అడలుచు నున్న వచ్చి కమ♦లాసనుఁ డూఱడిలంగఁ బల్కి మఱిన్
పడసినలీలఁ బుత్రుల న♦పారగుణాఢ్యులఁ గాంచు చున్న నా
పడఁతుకయందుఁ బల్వురను ♦ బన్నుగఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞులన్
బెడఁ గగువారిఁ బుణ్యములఁ ♦ బేర్చినవారి సహస్రసంఖ్యులన్. 241

క. పుట్టించిన జనకునిమదిఁ, బుట్టినతలఁ పెఱిఁగి వారు ♦ పూనికఁ బ్రజలం
బుట్టించువ్రతముఁ గైకొని, గట్టిగఁ దపమాచరింపఁ ♦ గాఁ జనిరి వెసన్.

వ. ఇట్లు శబళాశ్వులు ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రిపంపునం దపంబు సేయువారై యేతీర్థంబు తీర్థరాజంబై సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకనమాత్రంబున ననుగ్రహించుచు సకలపాపంబుల నిగ్రహించు నేతీర్థప్రభావంబున నగ్రజన్ములు ఫలసిద్ధిం బొందుదు రట్టినారాయణసరస్సను పుణ్యతీర్థంబునకుం జని తదుపస్పర్శ మాత్రంబున నిర్ధూత మలాశయులై. 243

శా. బ్రహ్మేంద్రాదులు సందనేరని వీర ♦ బ్రహ్మంబుఁ జింతించుచున్
బ్రహ్మానందముఁ బొంది జిహ్వికలపై ♦ బ్రహ్మణ్య మంత్రంబులన్
బ్రహ్మలోకనవాంఛతో నిలుపుచున్ ♦ బ్రహ్మంబితండంచు మున్
బ్రహ్మజ్ఞానగురున్ హరిం దపమునం ♦ బాటించి రబ్బాలకుల్. 244

సీ. ఏకపాదాంగుష్ఠ ♦ మిలమీఁద సవరించి
నిశ్చలకాయులై ♦ నిక్కి నిలిచి
కరములు గీలించి ♦ సరవిమీఁదికనెత్తి
గుఱుతుగాఁ బెనుబయల్ ♦ గుట్టిపట్టి
నిడివిగా నుగ్రులై ♦ నిగిడినచూడ్కులఁ
గడుఁదీవ్ర భానునిఁ బొడిచిపట్టి
వడిఁగొంతకాలంబు ♦ వాయువుభక్షించి
యంతనుండియు నిరాహారులగుచు
ఆ. సకలలోకములకు ♦ సంహారకరమును
జేసి దేవతలకు ♦ భీతికరము
గాఁగ ఘోరతపముఁ ♦ గావింపఁ దొడఁగిరి
మహితచిత్తులక్కు ♦ మారవరులు. 245

—: నారదుఁడు శబళాశ్వులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట. :—

వ. ఇట్లతిభయంకరంబైన తపంబు సేయుచు నెడ తెగక భగవన్మంత్రంబులు నొడువుచుఁ బ్రజాసర్గకాములై యున్న యచ్చిన్ని బాలుర కడకు నారదుండు సనుదెంచి పూర్వవిధంబునం బలుకుచు నిట్లనియె భ్రాతృవత్సలులై యున్న మీరలు వేదాంతసారంబోలుకుచున్న నా వచనంబు లాదరించి తోఁబుట్టువులు సనినమార్గంబునఁ జనుండెవ్వరేనిం దమయగ్రజులు సన్నమార్గంబునం దామునుందప్పక వర్తింతురేని నట్టివారిని విశేషధర్మం బెఱింగినవారం ద్రుడు సతతంబును బుణ్యబంధువులైన దేవతలం గూడి సుఖంబుండుం డనిపల్కి నారదుండు సనియె వారలును సర్వకర్మంబులయందు నిర్మోహితులై పరమ పదంబునకు నాస్పదంబులయిన దేవర్షి వాక్యంబుల నాశ్రయించి.
ఉ. అప్పుడు లజ్జతోడ శబ ♦ లాశ్వులు పూర్వజు లేఁగినట్టి యా
చొప్పున నెన్నఁడుం దిరిగి ♦ చూడని త్రోవ విశేషపద్ధతిం
దప్పక పోయిరయ్య గుణ ♦ ధాములు నేఁడును వారలేమి నేఁ
జెప్పెదఁ గాక రాక కడ ♦ సేరిన రాత్రులఁబోలి భూవరా. 247
క. దక్షుని కాకాలంబున, లక్షితమైయుండెఁ బెక్కు ♦ లాగులను తా

తత్క్షోభంబులు వానికి, రూక్షవ్యథనొంది యాపు ♦ రుషనాశంబుల్

క. నారదకృతమని యెఱిఁగి మ
హారోషముతోడ నేఁగి ♦ యాతనిఁ గని దుః
ఖారూఢచిత్తుఁడై మది
నూఱడిలం దెరువులేక ♦ యుగ్రుండగుచున్ 249

ఆ. మోము 1జేవుఱింప ♦ ముడివడ 2బొమదోయి
చూపువెంట మంట ♦ 3సుడిగొనంగఁ
బెదవులదరఁ బండ్లు ♦ పెటపెటఁ గొఱుకుచు
దక్షుఁ డాగ్రహించి ♦ తపసి బలికె. 250

చ. నెఱయఁగ సాధురూపమున ♦ నీవతిబాలుర కాత్మజాలికిం
గఱకున భిక్షుమార్గమగు ♦ కందువ సెప్పితి వేల ధూర్తవై
మఱుఁగక యుండవచ్చునె కు ♦ మారుల నీచరితంబువొంద ని
న్నొఱలఁగఁ ద్రోతు నాదు4సమ♦దోగ్రమహాగ్రహ శాపవహ్నులన్

—♦ దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట ♦—

వ. అదియెట్లంటేని దేవర్షి5పితృఋణంబులు దీర్పక కర్మవిచారంబు సేయని బాలుర మనంబులకు నైహికేచ్ఛలయందు నైరాశ్యంబు గలుగంజేసి నివృత్తిమార్గంబుపదేశించి వారలకు నుభయలోకములయందుఁ జెందఁగల శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాతకంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండవై యశోహానిం బొంది చరింపుము గాక నిరపరాధులై వైరంబులేని నాపుత్రులపట్ల ద్రోహకృత్యం బొనర్చిన నీవు దప్పఁ దక్కిన భాగవతోత్తములు సకల భూతానుగ్రహపరవశులు గావున నిరంతరంబును లోకసంచారియైన నీకు నేలోకంబునను నునికిపట్టు లేకుండుంగాక యని నిర్దయుండై శాపం

1 జేవుఱించు = ఎఱ్ఱవారు 2 బొమ్మలు = కనుబొమ్మలు 3 సుడిగొనంగన్ = చుట్టుకొనఁగా.

4 సమదో ... వహ్నులన్ = గర్వముతో కూడినట్టియు, తీవ్రమైనట్టియు, గొప్పదైనట్టియు,—కోపముచే కలిగిన శాపమనెడు నగ్నులయందు.

5 పితృదేవర్షి ఋణంబు = పితరులయొక్కయు, దేవతలయొక్కయు, ఋషులయొక్కయు, ఋణము (దీనినే ఋణత్రయమందురు.)

బిచ్చె నంత నారదుండు తత్తద్విధవాక్యంబుల కలుగక యట్లకాని
మ్మని సమ్మతించి చనియె నిట్టి శాంతభావం బెవ్వానివలనం గలుగు
నతండు సర్వాతీతుం డయిన సర్వేశ్వరుం డనం బడు మఱియు
దక్షుండు తనయమనోరథంబు విఫలం బగుటం జేసి యతిదుఃఖిత మన
స్కుండై పొగులుచున్నఁ బితామహుండు సనుదెంచి మఱియుఁ
బ్రజా సర్గోపాయం బుపదేశించిన నా ప్రజాపతి ప్రియభామయైన
యసిక్ని యందుఁ బితృవత్సల లైనపుత్త్రికల నఱువదుండ్రం బుట్టించి
వారిలో ధర్మునకుం బదుపురను కశ్యపునకుఁ బదుమువ్వురను జంద్రు
నకు నిరువదేడ్వురను భూతునకు నాంగిరసునకుఁ గృశాశ్వునకు
నిద్దఱేసిచొప్పున నార్వురను దార్క్ష్యుండను నామాంతరంబుఁ దాల్చిన
కశ్యపునకు మరలఁ గడమ నలువురను నీ క్రమంబున నిచ్చె వారి
నామంబు లాకర్ణింపుము. 252

ఆ. ఎట్టి పుణ్యవతులొ ♦ యీ చేడియలు సెప్ప
1సవతు లేని యట్టి ♦ సవతులయ్యుఁ
గడుపు వడసి రెట్టి ♦ కడుపునఁ బుట్టిరో
కడిఁది త్రిజగమెల్లఁ ♦ గడుపు గాఁగ. 253

వ. వార లెవ్వరనిన భానువు లంబయుఁ గకుప్పు జామియు విశ్వయు సాధ్య
యు మరుత్వతియు వసువు ముహూర్తయు సంకల్పయు ననం బడు
గురుధర్మునకుఁ బత్నులై కొడుకులం బడసిరి వార లెవ్వరం టేని
భానువునకు వేదఋషభుండు పుట్టె నతనికి నింద్రసేనుం డుదయించె
లంబకు విద్యోతుండు గలిగె నతనికి స్తనయిత్నువు లనువారు పుట్టిరి
కకుబ్దేవికి సంకటుండు పుట్టె సంకటునకుం గీటకుండు పుట్టెఁ
గీటకునకు దుర్గాభిమానిను లయిన దేవతలు జన్మించిరి జామిదేవికి
దుర్గభూముల కధిష్ఠాన దేవతలు జనియించిరి. వారికి స్వర్గుండును
నందియు జన్మించిరి విశ్వ యనుదానికి విశ్వేదేవగణంబు జనియించె
వార లపుత్త్రకు లనం బరఁగిరి సాధ్య యనుదానికి సాధ్యగణంబులు
పుట్టె వానికి నర్థసిద్ధి యనువాఁడు పుట్టె మరుత్వతి యనుదానికి

1 సవతు = సామ్యము

మరుత్వంతుండు జయంతుం డనువార లుదయించి రందు జయం
తుండు వాసుదేవాంశజుం డైనయుపేంద్రుం డనం బడి వినుతి నొందె
ముహూర్తయను దానికి సకలభూతంబులకు నాయాకాలంబులం
గలిగెడు నాయాఫలాఫలంబుల నిచ్చుమౌహూర్తికు లనియెడు
దేవగణంబులు పుట్టిరి సంకల్ప యనుదానికి సంకల్పుం డుదయించె
నాసంకల్పునకుఁ గాముండు జనియించె వసు వనుదానికి ద్రోణుం
డును బ్రాణుండును ధ్రువుండును నర్కుండును నగ్నియు దోషుం
డును వస్తువును విభావసువును నన నెనమండ్రు వసువు లుదయంబు
నొంది రందు ద్రోణునకు నభిమతి యనుభార్యయందు హర్ష
శోకభయాదులు పుట్టిరి ప్రాణునకు భార్య యైనయూర్జస్వతియందు
సహుండును నాయువును బురోజవుండును ననువారు గలిగిరి
ధ్రువునకు భార్యయగు ధరణియందు వివిధు లగుపురుషు లనువారు
జనించి రర్కునికి భార్య యగువాసనయందుఁ దర్షాదు లుదయించి
రగ్నికి భార్య యైన వసుధారయందు ద్రవిణకాదులు పుట్టిరి
మఱియుఁ గృత్తికలకు స్కందుండు గలిగె నాస్కందునకు విశా
ఖాదు లుదయించిరి దోషునకు శర్వరి యనుభార్యయందు హరికళ
శింశుమారుం డుదయించె వస్తువునకు నాంగిరసయందు విశ్వకర్మ
యనుశిల్పాచార్యుం డుదయం బందె నావిశ్వకర్మకు నాకృతి
యనుసతియందుఁ జాక్షుషుండను మనువు జనియించె నామనువు
వలన విశ్వులు సాధ్యులనువారలు పుట్టిరి విభావసునకు నుష
యనుభార్యయందు వ్యుష్టియు రోచియు నాతపుండును జనించి
రందు నాతపునికిఁ బంచయాముండనుదివసాభిమానదేవత జని
యించె శంకరాంశజుండయినభూతునకు సరూప యనుభార్య
యందుఁ గోట్లసంఖ్యలైన రుద్రగణంబులుదయించిరి మఱియు
రైవతుండు నజుండు భవుండు భీముండు వాముండు నుగ్రుండు
వృషాకపియు నజైకపాత్తు నహిర్బుధ్న్యుండు బహురూపుండు
మహాంతుండు ననువారలును రుద్రపారిషదులును నతిభయంకరు
లయినప్రేతులును వినాయకులును బుట్టి రంగిరసుం డనుప్రజా

పతికి స్వధ యనుభార్యయందుఁ బితృగణంబులు పుట్టిరి సతి యనుభార్యకు సథర్వవేదాభిమానదేవతలు పుట్టిరి కృశాశ్వునకు నర్చి యనుభార్యయందు ధూమ్రకేశుం డనుపుత్రుం డుదయించె వేదశిరునకు ధిషణ యనుభార్యయందు దేవలుఁ డును వయునుం డును మనువునుం బుట్టిరి తార్క్ష్యునకు వినత కద్రువ పతంగి యామిని యన నలువురు భార్యలందుఁ బతంగికిఁ బక్షులు పుట్టె యామినికి శలభంబులు పుట్టె వినతకు సాక్షాత్కరించినయజ్ఞాధిపతికి వాహనం బయిన గరుడుండును సూర్యునకు సారథియైన యనూరుండును జని యించిరి కద్రువకుఁ బెక్కుతెఱంగు లగుభుజంగమంబులు పుట్టెఁ జంద్రునకుఁ గృత్తికాది నక్షత్రంబులు భార్యలయినను వారల యందుఁ జంద్రుండు రోహిణియందుమాత్రము మోహితుం డగు టం జేసి దక్షశాపంబున క్షయరోగగ్రస్తుండై సంతానంబు వడయ నేరఁడయ్యె నంత దక్షప్రసాదంబున క్షయపీడితంబు లగుషోడశ కళల మరలం బొందె మఱియును. 254

సీ. కామితప్రదుఁ డైన♦కశ్యపుకౌఁగిట,
ముచ్చట దీర్తురే♦ముద్దరాండ్రు
రఖిల లోకములకు♦నవల నైజగ మెల్లఁ,
బూజింప నుందురే♦పువ్వుఁబోండ్లు
బలియు రై పుత్రులు♦పౌత్రులు త్రిజగంబు,
లేలంగఁ జూతురే♦యిందుముఖులు
ముంగొంగుపసిఁడి యై♦మూల్గుపుణ్యంబుల,
విఱ్ఱవీఁగుదు రెట్టి♦వింతరాండ్రు
తే. వారికలగంపకడుపుల♦నేరుపరుల,
నరిదిబిడ్డలఁ బడసిన♦బిరుదు సతుల
నామములు నన్వయంబులు♦నీమనంబు,
పూనఁజెప్పుదు వినవయ్య♦మౌనివేంద్ర. 255

తరలము. అదితియున్ దితి గాష్ఠయున్ దను♦వయ్యరిష్టయుఁ దామ్రయు
న్నదనఁ గ్రోధవశాఖ్యయున్ సుర♦సాఖ్యయున్ సురభిన్ మునిన్

మొదలుగాఁ దిమియు న్నిళాఖ్య సు♦ముఖ్యయాసరమాదిగా
ముదిత లెన్నఁగఁ గన్న సంతతి♦ముజ్జగంబుల భూవరా. 256

సీ. చాలంగఁ దిమికిని♦జలచరంబులు వుట్టె,
మఱి శ్వాపదులు సర♦మకును బ్రిజలు
సురభికి మహిషాది♦సురభులు జనియించెఁ,
దామ్రికు శ్యేనగృ♦ధ్రములు గలిగ
మునికి నప్సరశల♦మూఁకలు జనియించె
నిళ గనె భూరుహ♦ములను క్రోధ
వశ కుద్భవిల్లె దు♦ర్వారసర్పంబులు
సరి యాతుధానులు ♦ సురస కరయ

తే. నుప్పతిల్లిరి గంధర్వ♦లోకమొగి న
రిష్టకు సుతుల్ దనువునకుఁ♦ద్రిదశరిపులు
పదియు నెనమండ్రు నైనట్టి♦విదితబలులు
వారినామాన్వయంబులఁ ♦ గోరి వినుము 257

వ. ద్విమూర్ధుండును శంబరుండును నరిష్టుండును హయగ్రీవుండును విభావసుండును నయోముఖుండును శంకుశిరుండును స్వర్భానుండును గపిలుండును నరుణియుఁ బులోముండును వృషపర్వుండును నేకచక్రుండును ననుతాపకుండును ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును దుర్జయుండగువిప్రచిత్తియు ననువారలు వీరలలోన స్వర్భానునకు సుప్రభ యనుకన్యక వుట్టె.దాని నముచి వివాహంబయ్యె వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠయను కూఁతురువుట్టె దాని నహుష పుత్త్రుండైన యయాతి పెండ్లియయ్యె. వైశ్వానరునకు నుపదానవి హయశిరస పులోమ కాలక యను నలువురు పుత్త్రిక లుదయించి రందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుం బత్నియయ్యె. హయశిరసను క్రతువు వివాహంబయ్యె. పులోమ కాలక లను నిరువురను గశ్యప ప్రజాపతి చతుర్ముఖుని వాక్యంబునఁ గైకొనియె.నాయిరువురకును సమరకోవిదులయిన దానవులు పౌలోమ కాలకేయులనం బుట్టిరి. మఱియు నా యిరువురకు నఱువదివేల రాక్షసులు జన్మించిరి.

వారు యజ్ఞకర్మంబులకు విఘాతకులై వర్తింప వారి నింద్రునకుం బ్రియంబుగా నీ పితామహుండగు నర్జునుండు వధించె. మఱియు విప్రచిత్తి సింహిక యను దానియందు రాహుప్రముఖంబుగాఁ గల కేతు శతంబును బడసె. వారలు గ్రహత్వంబుఁ గైకొనిరి. మఱియుం బురాణపురుషుండైన శ్రీమన్నారాయణుండు దన యంశంబునఁ బరమభాగ్యవతి యయిన యదితిగర్భంబున నుదయించె నాయదితివంశంబును విదితంబుగా వినిపించెద సావధానుండవయి వినుము వివస్వంతుండును నర్యముండును బూషుండును ద్వష్టయు సవితయు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును నురుక్రముండును నను మనువులు జన్మించి రందు వివస్వంతునకు శ్రాద్ధదేవుండనుమనువు సంజ్ఞాదేవియందు నుదయించె మఱియు యముండు యమియు నను నిరువురు మిథునంబుగా నుదయంబు నొందిరి వెండియు నా సంజ్ఞాదేవి బడబారూపంబునొంది యశ్వీదేవతలం గనియె ఛాయాదేవియందు శనైశ్చరుండును సావర్ణియనుమనువును దపతి యనుకన్యకయుం బుట్టె రాతపతిని సంవరుణుండు వరియించె నర్యమునకు మాతృక యను పత్నియందుఁ జర్షణు లుదయించిరి వారిమూలంబున మనుష్యజాతి యీలోకంబున స్థిరంబుగా నుండునట్లు బ్రహ్మదేవునిచేఁ గల్పింపంబడెఁ బూషుండు భర్గునిఁ జూచి దంతంబులు వివృతంబులుగా నగిన నతండు క్రోధించి దంతంబు లూడనడిచిన నాఁటనుండియు భగ్నదంతుండయి యనపత్యుండయి పిష్టాదులు భక్షించుచుండెఁ ద్వష్టకు దైత్యానుజ యైన రచన యనుకన్యకకు నధిక బలాఢ్యుండగు విశ్వరూపుండు పుట్టెనంత నా దేవతలు బృహస్పతి గోపించి తలంగి పోయినఁ దమకు నావిశ్వరూపుని నాచార్యునింగా వరియించిరని చెప్పిన విని శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 258

సీ. అరయంగ యోగీంద్ర ♦ యద్భుతం బయ్యెడు
    సురలపై నేటికి ♦ సురగురుండు

గోపించె నీతండు ♦ గురుభావమున దేవ
తల కేమియాపదఁ ♦ దలఁగఁజేసె
నెఱేఁగింపు మనవుడు ♦ నింద్రుండు త్రిభువనై
శ్వర్యమదంబున ♦ సత్పథంబు
గానక వసురుద్ర ♦ గణములు నాదిత్య
మరుదశ్వి దేవాది ♦ మండలములు

తే. సిద్ధచారణగంధర్వ♦జిహ్మగాది
సురులు మునులును రంభాది♦సుందరాంగు
లాడఁ బాడంగ వినుతి సే♦యంగఁ గొలువఁ
బ్రముఖభద్రాసనంబున♦నుక్కుమీఱి. 259

సీ. నిండుపున్నమనాఁడు ♦ గండరించినచంద్ర
మండల శ్రీలతో ♦ మాఱుమలయు
భద్రవిద్యోతిత♦పత్రంబు గ్రాలుచు
[1]మిన్నేటితరఁగల ♦ మేలుకొలుపఁ
గలితదివ్యాంగనా♦కరతలచాతుర్య
చామీకరశ్రేణి ♦ జాడపఱుపఁ
[2]జింతామణిస్ఫుట ♦ కాంతరత్నానేక
ఘటితసింహాసనా ♦ గ్రంబునందు

తే. నూరుపీఠంబుపై శచి♦యుండ నుండి
వరుస దిక్పాలకాదిదే♦వతులు గొలువ
సాటిసెప్పంగ రానిరాజసముతోడ
నింద్రుఁ డొప్పారె వైభవ♦సాంద్రుఁడగుచు. 260

వ. అయ్యవసరంబున. 261

క. గురుతరధర్మక్రియ నయ
[3]గురుఁడుం గురుమంత్రవిషయ♦గురుఁడు వచశ్శ్రీ

1 మిన్నేటితరగలు=ఆకాశగంగాతరంగములు. 2 చింతా...గ్రంబునందు=చింతామణులనెడి స్పష్టములును, సుందరములును నైన రతనములయొక్క పెక్కువచే కూర్పఁబడిన సింగపు గద్దియపై. 3 గురుఁడు=పెద్దవాఁడు, ఆచార్యుఁడు, బృహస్పతి.

గురుఁడు సమస్తామరగణ
గురుఁడు గురుండరుగుదెంచెఁ గొల్వునకు నృపా. 262

చ. అమితతపఃప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీష్పతిఁ జూచి రాజ్యదు
ర్దమమద శేఖ నింద్రుఁడు వృథా తనగద్దియ లేవ కుండె న
య్యమున నెదుర్కొనం జనక యాసనమీయక గౌరవోపచా
రములఁ బ్రసన్నుఁ జేయక నిరంబుగ దివ్యసభాంతరంబునన్. 263

క. అప్పుడు సురపతి గన్నులఁ
గప్పిన సురరాజ్యమదవికారంబునకుం
జప్పుడు సేయక గృహమున
కప్పుణ్యుఁడు దిరిగి పోయె నతిఖిన్నుం డై 264

చ. ఎఱుఁగమిఁ జేసినట్టిగురుహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁ డై తలపోసి పల్కెన
ప్పరమపవిత్రు లోకనుత భవ్యచరిత్రు విశేష పాదపం
కరుహముఁ బూజ సేయక యకర్మముఁ జేసితి నల్పబుద్ధి నై. 265

క. [1]త్రిభువనవిభవమదంబున
సభలో మద్గురువునకుఁ బ్రసన్నునకు లస
త్ప్రభువునకు నెగ్గు సేసితి
శుభములు దొలఁగంగ నే నసురభావమునన్. 266

ఆ. [2]పారమేష్ఠ్య మయినపదవి నొందినభూపు
తెట్టివారి కైన లేవ వలదు
విబుధు లిట్లు సెప్పవిధ మెన్నవారలు
ధర్మవేత్తలనుచుఁ దలఁపఁబడరు. 267

ఆ. కుపథవర్తులగుచుఁ గుత్సితదుర్వచో, నిపుణులయినవారునిడివి దెలిసి
తొలఁగలేక వారధోగతిఁ బడుదురు, తప్పలేక రాతి తెప్పభంగి

ఉ. కావున లోకవందితుఁడు కార్యవిచారునియింటి కేఁగి త
త్పావనపాదపద్మములపై మకుటంబు ఘటిల్ల మ్రొక్కి స

1 త్రిభువన ... మదంబున = ముల్లోకముల సిరిచేఁ గలిగిన గర్వమువలన.

2 పారమేష్ఠ్యము = పరమేష్ఠికి సంబంధించిన (పరమేష్ఠి = అత్యున్నతమగుస్థానమునందున్నవాఁడు)

తేనవ యొనర్చి చిత్తము వసింపఁ బ్రసన్ను నొనర్తునంచు న
దేవవిభుండు వోయె నతితీవ్రగతిఁ గురుధామసీమకున్. 269

సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి ♦ కేతెంచు దేవతా
పతిరాక యాబృహస్పతి యెఱింగి
యధ్యాత్మమాయచే ♦ నడఁగి యదృశ్యుఁడై
పోయె నప్పుడు దేవపుంగవుండు
సకలంబుఁ బరికించి జాడఁగానక గురుఁ
జింతించి తలపోసి ♦ చిన్నవోయెఁ
బోయినవిధ మెల్ల ♦ దాయలు రాక్షస
వీరులు వేగుల ♦ వారివలనఁ

తే. దెలిసి మిక్కిలితమలోనఁ దెలివి నొంది
యందఱును గూడిభార్గవు నాశ్రయించి
తత్కృపాదృష్టిఁ దమశక్తి ♦ దట్టమైన
దేవతలమీఁదిదాడికిఁ ♦ దెరువు నెట్టి. 270

—: దానవులు దేవతలతో యుద్ధము సేసి దేవతల నోడించుట. :—

క. ధూర్తులు సమస్తకిల్బిష, మూర్తులు1వరధర్మకర్మ ♦ మోచితమార్గా
వర్తులు దుర్ణయనిర్మిత, కీర్తులు దానవులు సనిరి ♦ గీర్వాణులపై.

స్రగ్ధర. దండిం2గోదండకాండో ♦ ద్ధతరథహయవే ♦ దండదండంబుతోడన్
దండెత్తెన్ మెండుగా న ♦ ద్దనుజనికరముల్ ♦ దైవవర్గంబుమీఁదం
3జండబ్రహ్మాండభేదో ♦ చ్ఛ్రియజయరవముల్ ♦ సర్వదిక్షోభగాను
ద్దండప్రఖ్యాతలీలం ♦ దలపడిరి సురల్ ♦ దర్పులై వారితోడన్

చ. మదమున దేవదానవులు ♦ మచ్చరముల్ గడుఁ బిచ్చలింప సం
పదలను గోరి పోరునెడ ♦ భార్గవమంత్రకళావిశేషులై

---

1 వర ... వర్తులు = శ్రేష్ఠమగు ధర్మయుక్తమగు కార్యములనుండి విడిపింప బడిన త్రోవనవలంబించి యున్నవారు.

2 కోదండ ... దండంబుతోడన్ = విండ్లచేతను, అమ్ములచేతను, విస్ఫురములగు, రథములయొక్కయు, గుఱ్ఱములయొక్కయు, ఏనుఁగులయొక్కయు సమూహములతోఁ

3 చండ ...... రవముల్ = తీవ్రములును బ్రహ్మాండమును బ్రద్దలు చేయునవియును (ఈమాట పనిగాదు) అగు పెంపెక్కిన జయాజయ నినాదములు.

ఎదురులు వాఱునస్త్రములఁ♦జేయ మహాసురు లేచి యేసి పెం
గుదులుగఁ గ్రువ్వ దేవతలు ♦ కోల్తల కోర్వక వీఁగి రయ్యెడన్.

ఆ. దనుజవీరులేయు♦1దారుణదివ్యాస్త్ర, దళితదేహులగుచుఁ♦దలలువీడ
నోడి పాఱి రమ్మ♦త్రోసితబలులైన, త్రిదశవరులు బిట్టు♦దిట్టినట్లు

క. ఒకమొగముగాక దివిజులు, తికమికగొని వైరులెల్ల♦దిశోనఁదమ్ముం
బికపికలై నకనకలై, లుకలుకఁ బరువెత్తి రోడి♦లోఁగొనుభీతిన్.

చ. దనుజులగర్వరేఖయును ♦ దానవవీరులయాపజోకయుఁ
మనుజవిశేషభోజనుల ♦ మచ్చరికంబు నిశాటకోటి యే
చినబలశౌర్యముం దమకు ♦ సిగ్గును హాని మహాభయంబు ని
ర్గుణతను జేయఁ2దున్మ్రలికఁ ♦ గోల్తల కోర్వక పాఱి రార్తులై.

క. అమరులు విస్పష్టదానవ
సమరులు శరభిన్నదేహ♦సంతాపగుణ
భ్రమరులు దైత్యకిరాతక
చమరులు కమలజునికడకుఁ ♦ జనిరి భయార్తిన్. 277

ఉ. ధాతకు దేవతావిభవ♦ధాతకుఁ 3పుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహిత♦దాతకు వైదికధర్మమార్గని
ర్ణేతకు నుల్లసద్విభవ♦నేతకు 4సర్వజగజ్జయాంగజ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజన♦భావవిధాతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్.

క. ఆఖండలుండు మొదలుగ, 5లేఖానీకముల బ్రహ్మ♦లేనగవున ని
త్యాఖండసత్కృపారస, శేఖరవాక్యముల వారి♦సేదలు దేర్చెన్.

వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేవుండు దేవేంద్రప్రముఖు లయినదేవతల ననుకంపా
తిశయవిభవంబున నభయం బొసంగి యిట్లనియె. 280

---

1 దారుణ ... దేహులు = తీవ్రములును, ప్రశస్తములునునగు బాణములచే ఖండింపఁబడిన శరీరముకలవారై

2 దున్మ్రలిక = సంతాపము కోల్తలకు = ఎదుట నిల్చి యుద్ధముచేయుటకు

3 పుణ్య ... సంధాతకు = సజ్జనులకు ప్రేముడి కూర్చువానికి 4 సర్వ ... భ్రాతకు = సమస్తలోకములును జయించిన మన్మథుని సోదరునకు

5 లేఖానీకముల = దేవతాసమూహములను

ఉ. నెట్టన పాపకర్మమున • నేరమిఁ జేసితి రేమి సెప్ప మీ
పుట్టిననాఁటనుండియును • బుద్ధులు సెప్పి జగంబు లేలఁగాఁ
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృ•పానిధి బ్రహ్మకళావిధిజ్ఞుఁ జే
పట్టక గుట్టు జాతి సిరి•పట్టునఁ దొట్టినపొట్టక్రొవ్వునన్ 281

వ బ్రహ్మిష్ఠుం డైన బ్రాహ్మణు నాచార్యుం గైకొనక గురుద్రోహం
బు సేసితిరి తద్దోషం బిపుడు మీకుఁ జేసేత శత్రుకృతంబై యను
భవింపం జేసె నతిబలవంతు లయినమిమ్ము నతిక్షీణులయిన రా
క్షసులు జయించుట దమయాచార్యుం డైనశుక్రు నారాధించి
తన్మంత్రప్రభావంబునఁ బునర్లబ్ధవీర్యులై యిప్పుడుమదీయంబైననిల
యంబు నాక్రమింపంగలవారు నైమదోద్రేకంబున నెదురు లేక
వర్తిల్లు చున్నరక్షోనాయకులకుం ద్రిదివంబుఁ గొనుట తృణప్రా
యంబభేద్యమంత్రబలంబు గలభార్గవునకు వారు శిష్యులగుటం జేసి
విప్రగోవిందగణేశ్వరానుగ్రహంబు గలవారలకుఁ దక్కం దక్కిన
రాజుల కరిష్టం బగుంగావున మీరిప్పుడు త్వష్ట యనుమను
పుత్రుం డగువిశ్వరూపుం డనుముని నిశ్చలతపోమహత్త్వసత్త్వ
స్వభావుం డతని నారాధించిన మీకు నభీష్టార్థంబుల నతండు
సంఘటిల్లఁ జేయు నిట్టిదుర్దశల నతం డడంచు నని చెప్పిన దిక్పాల
కాదులు డెందంబులు డిందుపడి కమలగర్భుని వీడ్కొని విశ్వరూ
పుకడకుం జని యిట్లనిరి. 282

తే. అన్న మే లగుసీకు నిన్నడుగఁ గోరి
వచ్చినారము భవదీయ•వనమునకును
దండ్రులకు నేడు సమయోచి•తంబు లైన
కోర్కె లొడఁగూడఁ జేసి చేకొనుము యశము. 283

క. సుతులకుఁ బితృశుశ్రూషణ
మతిపుణ్యము సేయుచుండు• నాత్మజులు గుణో
న్నతి బ్రహ్మచారులైనను
మతిలో గురుసేవకన్న • మఱియుం గలదే. 284

వ. అదియునుం గాక. 285

సీ. అరయ నాచార్యుండు ♦ పరతత్త్వరూపంబు
దండ్రి దలంపఁగ ♦ ధాతరూపు
రూపింప భ్రాత మరుత్పతిరూపంబు
దెలియంగఁ దల్లి భూ♦దేవిరూపు
భగిని కరుణరూపు ♦ భావంబు ధర్మ స్వ
రూపంబు దా నరి♦రూపు మొదల
నభ్యాగతుఁడు మున్న♦యగ్ని దేవునిరూపు
సర్వభూతములుఁ గే♦శవునిరూపు

ఆ. గాన తండ్రి వేగ ♦ కడు నార్తులగుపితృ
జనుల మైనమమ్ముఁ ♦ జల్లఁ జూచి
1పరభయంబు వాపి ♦ నిరుపమం బగు తపో
మహిమచేత మెఱసి♦మనుపవయ్య. 289

వ. ఇప్పుడు బ్రహ్మనిష్ఠుండ వైన నిన్నాచార్యునింగా వరియించి భవ
దీయ తేజోవిశేషంబుచేత వైరివీరులం బరిమార్చెద మాత్మీ
యార్థం బయిన2యుష్మత్పాదాభినందనంబు నిందితంబు గాదని
వేదవాక్యంబు గలదు గావున నీకు నమస్కరించుచున్న దేవతలం
గైకొని పౌరోహిత్యంబు సేయు మనినం బ్రహసితవదనుం డై
యమ్మునీశ్వరుండిట్లనియె. 287

తే. బ్రహ్మతేజంబు వోయెడి♦ప్రార్థనంబు
ధర్మగుణగర్హితంబని తా నెఱింగి
సొరిదిననుబోఁటితపసియీ♦సురలచేతఁ
బ్రకటమధురోక్తి నేటికిఁ♦బలుకబడియె.

వ. విశేషించి. 283

క. గురుధనముఁ గూర్ప నేటికిఁ, గురుశిక్షం దగిలి మంత్ర♦కోవిదులై స
ద్గురుధర్మనిరతు లేనిఁ, గురువులకును శిష్యవరులె♦కూర్చినధనముల్

---

1 పరభయంబు = శత్రువులవలని భయము

2 యుష్మత్పాదాభివందనము = మిగుల చిన్నవానియొక్క అడుగులకు నమస్క
రించుట.

సీ. అరయ నకించను ♦ లైనట్టివారికిఁ
దగు 1శిలోంఛవృత్తి ♦ ధనము సుమ్ము
దానిచే 2నిర్వర్తి ♦ తప్రియసాధుస
త్క్రియగలవారలై ♦ ప్రీతిఁ బొంది
రది గాన సద్గర్హి ♦ తాచార మైనయా
చార్యత్వ మిపుడు మీ ♦ శాసనమునఁ
గైకొంటి గురువుల కామంబు 3ప్రాణార్థ
వంచనములు లేక ♦ వడి నొనర్తు
ఆ. ననుచు విశ్వరూపుఁ ♦ డనియెడుముని ప్రతి
జ్ఞోక్తిఁ బలికె వారి ♦ నూఱడించి
మహిత మైనతత్స ♦ మాధిచే గురుభావ
మమరఁ జేసె దేవ ♦ సమితి కపుడు. 291
క. 4భార్గవవిద్యాగుప్త, స్వర్గశ్రీద్విగుణదనుజ ♦ సమధికసంప
ద్వర్గముల విష్ణుమాయో, స్సర్గగతిఁ దెచ్చి యింద్రు ♦ నకు నిచ్చె నృపా
క. ఏవిద్యచేత రక్షితుఁ, డై వజ్రి దురంబులోన ♦ నసురులఁ ద్రుంచెన్
భావింప నట్టివిద్యను, శ్రీవరమాయామతంబుఁ ♦ జెప్పెను హరికిన్.
ఉ. నావుడు పాండవాన్వయుఁడు ♦ నమ్మినభక్తి జగన్నివాసు రా
జీవదళాక్షుఁ గృష్ణుఁ దన ♦ చిత్తమునన్ భజియించి వల్కె నో
దేవగణార్చితాంఘ్రియుగ ♦ దివ్యమునీశ్వర విశ్వరూపుఁ డ
ప్పావన మైనవిద్య సుర ♦ పాలున కేక్రియ నిచ్చెఁ జెప్పవే 294
ఉ. ఎందును రక్షితుండగుచు ♦ నింద్రుఁడు లీలయపోలె వైరిసే
నం దునుమాడి దేవతలు ♦ నమ్మి సుఖింపఁగ నిష్టసంపదం
జెంది సమస్తలోకములఁ ♦ జేకొని యేలె మునీంద్ర దాని నే
విందు సుఖంబుఁ గందు నిఁక ♦ వీనులు సంతస మందఁ బల్కవే.

---

1 శిలము = క్షేత్రములయందు జాఱిన వెన్నులు మున్నగువానిని జీవనమునకై ఏఱికొనుట. 2 నిర్వర్తిత ... సత్క్రియ = చేయఁబడిన యిష్టమును సమంజసమును, అయిన మంచిపని. 3 ప్రాణార్థవంచనములు = జీవన, ద్రవ్యవంచనములు.

4 భార్గవ ... వర్గముల = భార్గవవిద్యచే గుప్తములయినట్టియు, స్వర్గలక్ష్మి కన్న రెట్టింపయినవియు, రాక్షసులయొక్క యత్యధికములగు సంపత్సమూహములను,

— శ్రీమన్నారాయణ కవచప్రారంభము. —

క. వరనారాయణకవచము, నరభీకరవజ్రకవచ ♦ [1]మాశ్రితసంప
త్పరిణామకర్మకవచము, పురుహూతునకెట్లుమౌని ♦ బోధించెఁదగన్

వ. అనినం బరీక్షిజ్జనపాలునకు మునినాథుం డిట్లనియె. 297

సీ. వినవయ్య నరనాథ ♦ మునినాథుఁ డింద్రున
కను వొంద నారాయ ♦ ణాఖ్యమైన
కవచంబు విజయసం ♦ కల్పంబు నప్రమే
యస్వరూపంబు మ ♦ హాఫలంబు
మంత్రగోప్యము హరి ♦ మాయావిశేషంబు
సాంగతతోడ నె ♦ ఱుంగఁ జేసె
దాని నే వినిపింతుఁ ♦ బూని తదేకాగ్ర
చిత్తంబుతోడఁ ద ♦ జిత్తగింపు

తే. మొనర ధౌతాంఘ్రిపాణియై ♦ యుత్తరంబు
ముఖముగానుత్తమాసన ♦ మునవసించి
[2]కృతనిజాంగకరన్యాస ♦ మతిశయిల్ల
మహితనారాయణాఖ్యవ ♦ ర్మము నొనర్చె. 298

వ. ఇట్లు నారాయణకవచంబు ఘటియించి పాదంబులను జానువులను నూరువులనునుదరంబునను హృదయంబునను నురంబునను ముఖంబునను శిరంబునను నిట్లష్టాంగంబులం బ్రణవపూర్వకంబైనయష్టాక్షరీ మంత్రరాజంబుపన్యాసంబు సేసి ద్వాదశాక్షరవిద్యలచేతం గరన్యాసంబు సేసి మంత్రమూర్తియై భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబైన ప్రణవాది యకారాంత మగుమహామంత్రంబుచేత [3]నంగుళ్యంగుష్ఠపర్వసం

---

1 ఆశ్రిత ... కవచము = ఆశ్రయించిన వారియొక్క విభవ పరిపాకమునకైన కర్మమనెడి కవచము,

2 కృత ... న్యాసము = చేయఁబడిన తనదైన అంగమన్యాసమును, కరన్యాసము.

3 అంగుళ్యం ... సంధులయందును = వ్రేళ్ళయొక్కయు, బొటన వ్రేలియొక్కయు, అన్నికణుపులయందును.

ధులయం దుపన్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు మూర్ధంబున షకారంబు భ్రూమధ్యంబునందుణకారంబు శిఖయందు వేకారంబు నేత్రంబులయందు నకారంబు సర్వసంధులయందు మఱియు నస్త్రము నుద్దేశించి మకారంబు నుపన్యసించె నేని మంత్రమూర్తి యగు మఱియును నస్త్రాయఫట్టనుమంత్రంబున దిగ్బంధనంబు సేసి పరమేశ్వరునిం దనభావంబున నిల్పి విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగు షట్ఛక్తిసంయుతం బయిన నారాయణ కవచాఖ్యమైనమంత్రరాజంబు నిట్లని పఠియించె. 299

చ. గరుడునిమూఁపుపై బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ
ర్మరుచిరశార్ఙ్గఖడ్గశరరాజితపాశగదాదిసాధనో
త్కరనికరంబు లాత్మకరకంజములన్ ధరియించి భూతిసం
భరితమహాష్టబాహుఁడు కృపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

ఆ. ప్రకటమకరవరుణపాశంబులందుల
జలములందు నొందుఁ బొలియకుండఁ
గాచుఁ గాక నన్ను ఘనుఁ డొక్కఁ డైనట్టి
మత్స్యమూర్తి విద్యమానకీర్తి. 301

క. వటుఁడు సమాశ్రితమాయా
నటుఁడు 1బలిప్రబలశోభనప్రతిఘటనో
ద్భటుఁడు త్రివిక్రమదేవుఁడు
చటులస్థలమందు నన్ను సంరక్షించున్. 302

చ. అడవుల సంకటస్థలుల నాజిముఖంబుల నగ్నికీలలం
దెడరుల నెల్ల నాకు నతి కెక్కఁగ దిక్కగుఁ గాక శ్రీనృసిం
హుఁడు 2సురశత్రుయూథపవధోగ్రుఁడు 3విస్ఫురితాట్టహాసవ
క్త్రుఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిధూతదిగంతరుఁ డప్రమేయుఁడై.

1 బలి ... ఉద్భటుఁడు = బలిచక్రవర్తియొక్క గొప్పదనము శుభస్థితిని అడ్డగించుటయందు మేటి.

2 సుర ... ఉగ్రుండు = రాక్షసులనెడు గజాధిపతుల చంపుటయందు భయంకరుఁడు. 3 విస్ఫురితాట్టహాస వక్త్రుఁడు = విలసిల్లెడి బొబ్బనవ్వుగల మోము కలవాఁడు.

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు ♦ [1]నంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో
నొరగి నిమగ్నమైనధర ♦ నుద్ధతిఁ గొమ్మున నెత్తినట్టియా
కిరిపతి యగ్నికల్పుఁ డురు♦ఖేలుఁడు నూర్జితమేదినీమనో
హరుఁడు గృపావిధేయుఁడు స♦దాధ్వముల నన్నుఁగాచుఁ గావుతన్

క. రాముఁడు [2]రాజకులైకవి
రాముఁడు భృగుసత్కులాభి♦రాముఁడు సుగుణ
స్తోముఁడు నను రక్షించును
శ్రీమహితోన్నతుఁడు నద్రి♦శిఖరములందున్. 305

సీ. తాటక మర్దించి ♦ తపసిజన్నముఁ గాచి
హరువిల్లు విఱిచి ధై♦ర్యమున మెఱసి
ప్రబలులైనట్టివి♦రాధకబంధోగ్ర
ఖరదూషణాదిరా♦క్షసులఁ దునిమి
వానరవిభు నేలి ♦ వాలిఁ గూలఁగ నేసి
జలరాశిగర్వంబుఁ ♦ జక్కఁజేసి
సేతువు బంధించి ♦ చేరి రావణకుంభ
కర్ణాదివీరులఁ గడిమిఁ ద్రుంచి
తే. యలవిభీషణు లంకకు ♦ నధిపుఁ జేసి
భూమిసుతఁ గూడి సాకేత♦పురమునందు
రాజ్యసుఖములు గైకొన్న ♦ రామవిభుఁడు
వరుస ననుఁ బ్రోచుచుండుఁ బ్ర♦వాసగతుల. 306

వ. మఱియు సఖులప్రమాదంబులైన [3]యభిచారకర్మంబులవలన నారాయణుండును గర్వంబువలన నరుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగనాథుం డయినదత్తాత్రేయుండును గర్మబంధంబుల వలన

1 అంకిలి = కలత. 2 రాజ ... రాముఁడు = రాజులసమూహమును ముఖ్యముగా కనిమెసంగినవాఁడు.

3 అభిచార కర్మంబులు = శత్రువులు మంత్ర తంత్రాదులచే నొనర్చు హింసాకార్యములు (శ్యేనయాగాదులు)

గణేశుండైన కపిలుండును గామదేవునివలన సనత్కుమారుండును మార్గంబుల దేవహేళనంబు సేయుటవలన శ్రీహయగ్రీవమూర్తియును దేవతానమస్కారతిరస్కార1దేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలన నారదుండును నశేషనిరయంబులవలనఁ గూర్మంబును 2నపథ్యంబువలన భగవంతుండైన ధన్వంతరియును జనాపవాదంబువలన నగ్నిదేవుండును జననమరణాదులం గలుగఁ జేయుకర్మంబులవలన బలభద్రుండును గాలంబువలన యముండును సర్పగణంబులవలన శేషుండును నప్రబోధంబువలన ద్వైపాయనుండును బాషండసమూహంబువలన బుద్ధదేవుండును శనైశ్చరునివలనఁ గల్కియునై ధర్మరక్షణపరుండయిన మహావతారుండు నన్ను రక్షించుంగాతఁ బ్రాహ్ణామధ్యాహ్నాపరాహ్ణసాయంకాలంబులను బ్రదోషార్ధరాత్రాపరరాత్రప్రత్యూషానుసంధ్యలను గదాద్యాయుధంబుల ధరియించి కేశవ నారాయణ గోవింద విష్ణు మధుసంహార త్రివిక్రమ వామన హృషీకేశ పద్మనాభ శ్రీవత్సధామ సర్వేశ్వరేశ జనార్దన విశ్వేశ్వర కాలమూర్తు లనునామరూపంబులు గలదేవుండు నన్నురక్షించుంగాక ప్రళయకాలానలాతితీక్ష్ణసంభ్రమభ్రమణనిర్వక్రవిక్రమవక్రీకృతదనుజచక్రంబైనసుదర్శననామచక్రంబ మహావాయుప్రేరితుండై హుతాశనుండు నీరసతృణాటవుల భస్మీభూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రయుక్తంబవై మద్వైరిసైన్యంబుల దగ్ధంబు గావింపుము జగత్సంహారకాలపటుఘటితచటులమహోత్పాత గర్జారవ తర్జన దశదిశాభివర్జిత ఘనఘనాంతర నిష్ఠ్యూత నిష్ఠుర కోటిశతకోటిసంస్పర్శస్ఫురద్విస్ఫులింగనిర్గమానర్గళ భుగభుగాయమానమూర్తివిస్ఫూర్తి నారాయణకరకమలవర్తి గదాయుధోత్తమ మదీయవైరిదండోపదండంబుల భండనంబునం జండగతిం బిండిపిండిగాఁ గూశ్మాండవైనాయకరక్షోభూతగ్రహంబులు చూర్ణంబులుగాఁ గొండొకవినోదంబు సలుపుము నరేం[illegible] నైన

1 దేవతాఛిద్రంబులు = దేవతలను, నమస్కరించుట పూజించుటల యందలి లోపములు. 2 అపథ్యము = శరీరమునకు పనికాని, ఆహారము, విహారము మొదలైనది.

పాంచజన్యంబ సర్వలోకజిష్ణుం డైనశ్రీకృష్ణునిఁ [1]నిఖిలపుణ్యైకసదస
వదననిష్ఠ్యూతనిశ్శ్వాసాధరవేణుపరిపూరితంబ వై యున్మత్తభూత
ప్రేతపిశాచ విప్రగ్రహాదిక్రూరదుర్గ్రహంబులు విద్రావణంబులుగా
నస్మత్పరవీరమండలంబుల గుండియలతోఁ దదీయమానినీ దుర్భర
గర్భంబులు గర్భస్థార్భకవివర్జితంబులుగా నవియ బ్రహ్మాండభాండ
భీకరం బయినభూరినాదంబున మ్రోఁదు [2]మతితీవ్రధారాదళితనిశా
తకోటి కఠోరకంఠకరాళరక్తధారా ధౌతమలీమసవిసరంబ వైన
నందకమహాసిశేఖరంబ జగదీశప్రేరితంబ వై మద్విద్వేషమఖ్రవ్యూ
హంబుల మొండుఖండములుగ ఖండించి చెండాడుము నిష్కళంక
నిరాతంకసాంద్రచంద్ర మండలపరిమండితసర్వాంగలక్షణవిచక్షణ
ధర్మనిరతంబ వయినచర్మంబ దుర్మదమద్వైరిలోకంబులకు సమా
కులనిబిడనీరంధ్రనిష్ఠురతమఃపటలపటుఘటనంబులం గుటిలపఱు
పుము నిఖిలపాపగ్రహంబులవలనను సకలమృగసర్పక్రోడభూతా
దులవలనను నగుభయంబులు వొందకుండ భగవన్నామరూప
యానదివ్యాస్త్రంబులు రక్షించుం గాక బృహద్రథంధరాదిసామం
బులచేత స్తోత్రంబు సేయంబడుచున్న ఖగేంద్రుండు రక్షణదక్షుండై
నన్ను రక్షించుగాక శ్రీహరి నామరూపవాహన దివ్యాయుధ
పారిషదోత్తమప్రముఖంబులగు లస్మదీయ బుద్ధీంద్రియ మనః
ప్రాణంబుల సంరక్షించు భగవంతుం డయినశేషుండు సర్వో
పద్రవంబుల నాశంబు సేయు జగదైక్యభావం బయినధ్యానంబు
గలవానికి వికల్పరహితుండై భూషణాయుధలింగాఖ్య లగు శక్తు
లం దనమాయచేత ధరియించి తేజరిల్లుచుండు లక్ష్మీకాంతుండు
వికల్పవిగ్రహంబులవలన నన్నురక్షించుఁగాక లోకభయంకరాట్ట
హాసభాసురవదనగహ్వరుం డగుచు సమస్త తేజోహరణధురీణ

---

1 నిఖిల ... పూరితంబు వై = సమస్త పుణ్యములకును ప్రధానస్థానమగు నోటిచే వెల్వడఁబడినగాలిగల యధరవేణు దండముచే పూరింపఁబడినదానికై.

2 అతి ... విసరంబవై = మిక్కిలిపదునుగల వాయిచే ఖండింపఁబడిన రాక్షసుల సమూహముయొక్క మెడలనుండి కలదైన నెత్తురువెల్లువ నెత్తుటిజాలఁచే కడుగఁబడిన మలినసమూహము కలదానవై. 3 చర్మము = పేడెము లేక డాలు

తేజఃపుంజసంజాతదివ్యనృసింహావతారుం డగునప్పరమేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన నన్నురక్షించు చుండుఁ గాత మని నారాయణాత్మకకవచప్రభావం బితిహాసరూపంబున నింద్రుండు దెలిసికొని ధ్యానంబు సేసి తద్విద్యాధారణమహిమవలన నరాతులనిర్జించెం గావున నెవ్వరేని నిర్మలాత్ము లగువార లేతద్విద్యాధారణులై యనుదినంబును బఠియించిన నతిఘోరరణంబుల నత్యుత్కటసంకటంబులను సర్వగ్రహనిగ్రహకర్మమారణకర్మాదిదుష్కర్మ జన్య క్లేశంబులను వదలి యవ్యాకులమనస్కులై విజయంబు నొందుదురు మఱియును సర్వరోగంబులకు నగమ్యశరీరులై సుఖంబు నొందుదురదియునుం గాక. 307

సీ. అతిభక్తి గౌశికుం డను బ్రాహ్మణుఁడు దొల్లి
యీవిద్య ధరియించి యెలమి మించి
మరుభూమియందు నిర్మలచిత్తుఁడై యోగ
ధారణంబున బిట్టు తనువు విడిచె
దానిపై నొకనాఁడు గంధర్వవరేణ్యుండు
చిత్రరథాఖ్యుఁ డేచి యిటువోంటి
[1]చదలఁ జనంగఁ దచ్ఛాయ తదస్థిపైఁ
గదిసిన నాతఁడు గళవళించి

ఆ. యువిదపిండుతోడ నవవిమానముతోడఁ
దనదువిద్యతోడ ధరణిఁ ద్రెళ్లి
తిరిగి లేవలేక తికమక గుడువంగ
వాలఖిల్యమౌని వానిఁ జూచి 308

క. [2]నారాయణకవచసమా, ధారణపుణ్యాస్థి దీని దగ్గఱ నీకుం
గూరెడిని విష్ణుభక్తుల, వారక చేరంగ నెట్టివారికిఁ దరమే.

ఇంద్రవజ్రము. సంధించి నీయంగకసంధు లెల్లన్
బంధించి తన్మంత్రబలంబు పేర్మి.

---

1 చదలు = ఆకసము

2 నారాయణ ... అస్థి = నారాయణ కవచమను మంత్రమును ధరించుటచేత (జపించుటచేత) పవిత్రుఁడైన యెముక.

స్పందంబు మాన్పింపఁ ద♦దన్యమేది
సింధుప్రవాహాన్వితి♦ చేతఁ దీరున్. 310

వ. కావున నీపుణ్యశల్యంబులు భక్తియుక్తుండవై కొనిపోయి ప్రాఙ్ముఖం
బునఁ బ్రవహించుచున్న సరస్వతీజలంబుల నిక్షేపణంబు సేసి కృతస్నా
నుండవై యాచమనంబు సేసిన నీసర్వాంగబంధనంబులుడుగు ననిన
నతం డట్లు చేసి తనవిమానం బెక్కి నిజస్థానంబున కరింగె గావున.

క. అనుదినము దీని నెవ్వరు
విని రేనిఁ బఠించి రేని ♦ విస్మయ మొదవన్
ఘనభూతజాల మెల్లను
మును కొని వారలను గాంచి ♦ మ్రొక్కుచు నుండున్. 312

ఆ. విశ్వరూపువలన ♦ నైశ్వర్యకర మైన
యట్టివిద్యఁ దాల్చి♦ యింద్రుఁ డపుడు
మూఁడులోకములకు ♦ ముఖ్యు మైనట్టిశ్రీ
ననుభవించి మించె ♦ నధికమహిమ. 313

సీ. భూపాల యావిశ్వ♦రూపున కరు దైన తలలు
మూఁడనువొందఁ♦గలిగి యుండు
సొరిది సురాపాన ♦ సోమపానంబులు
నన్నాదమనఁగను ♦ నమరవరుల
తోఁ గూడి భుజియించి ♦ తూకొని వారితో
యజ్ఞభాగంబు ప్ర♦త్యక్ష మొంది
కైకొనుచుండి దు♦ష్కర్ముఁడై యాయజ్ఞ
భాగంబు రాక్షస ♦ ప్రవరులకును

ఆ. దల్లిమీఁద గలుగు♦తాత్పర్యవశమున
దివిజవరుల మొఱఁగి ♦ తెచ్చి యిచ్చు
నది యెఱింగి యింద్రుఁ ♦ డతిభీతచిత్తుఁడై
తనకుఁ గానియతని♦తలలు ద్రుంచె. 314

క. భాసురుఁ డనక మహాత్మ
గ్రేసరుఁ డన కతఁడు పూర్వ♦కృతకర్మగతిన్

1వేసరుఁ డనక మహేంద్రుఁడు
భూసురుతల లపుడు రోషమునఁ దెగ నడిచెన్. 315

వ. ఇట్లయ్యింద్రుండు క్రోధంబు సహింపం జాలక విశ్వరూపుతలలు ఖడ్గంబునం దెగనడచిన సోమపానంబు సేయుశిరంబు 2కపింజలం బయ్యె సురాపానంబు సేయుశిరంబు గలవింకం బయ్యె నన్నంబు భక్షించుశిరంబు తిత్తిరి యయ్యె నిట్లు త్రివిధపక్షిస్వరూపంబు దాల్చె బ్రహ్మహత్య యేతెంచి యింద్రునిఁ జట్టుకొని తమ్ము బరిగ్రహింపు మని నిర్బంధింప నపు డింద్రుం డతిభీతచిత్తుండై త్రిలోకనాయకుం డైనను దానిం దప్పించుకొనం జాలక యంజలి యొగ్గి యమ్మహాదోషంబుఁ గైకొని తద్దోషం బొక్కసంవత్సరం బనుభవించి యంతం బాపుకొనువాఁడై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి మద్దురితంబు చతుర్విధంబులం బుచ్చికొనుండనిన భూమి తనయందుఁ జేయంబడినఖాతంబు తనంతన పూఁడునట్టి వరంబును జలంబు సర్వంబు దనయందుఁ బ్రక్షాళితంబైనం బావనం బగునట్టి వరంబును వృక్షంబులు ఛేదింపంబడి పునఃప్రరోహంబు గలుగు వరంబును స్త్రీ లెల్లపుడుం దమకుఁ గామసుఖంబు గలుగునట్టి వరంబును గోరిన నతం డట్ల కా నొసంగిన నతనిదుష్కృతంబు ధరణినెఱియ లూషరక్షేత్రంబులవిధంబునను నుదకంబు బుద్బుదఫేనరూపంబునను మహీరుహంబులు నిర్యాసభావంబునను నింతులు రజోవికారంబునను నిట్లుచతుర్భాగంబులం బంచికొని రంత. 316

మ. హతపుత్రుం డగువిశ్వరూపజనకుం ♦ డాత్వష్ట దుఃఖాయతో
ద్ధతరోషానలదహ్యమానుఁ డగుచుం ♦ దా నింద్రు పై మారణ
క్రతుహోమం బొనరింప నందుఁ బొడమెం ♦ 3గల్పాంతకాకారవి
స్ఫురితకీలానలనిష్ఠురేక్షణగుణ♦క్షుభ్యత్త్రిలోకోగ్రుఁ డై. 317

1 వేసరఁడు = విసువుకొనఁడు. 2 కపింజలము = కముజుపిట్ట కలవింకము = ఊరపిచ్చుక ఈరిణము = చవుటి నేల నిర్యాసము = బంక

3 కల్పాంత ... ఉగ్రుఁడై = ప్రళయకాలమునందలి యమునివంటి రూపుచేతను, ప్రశస్తములగు జ్వాలలుగల యగ్ని వలె కఠినములగు చూపులయొక్క గణము చేతను కలఁతపడుచున్న ముల్లోకములు కలవాఁడును, భయంకరుఁడును నై

సీ. యుగముగ్రుంగెడునాఁడు♦జగములువాలియించు
నంతకుమూర్తిపై♦నింతయగుచుఁ
బలుపును బొడవును♦బ్రతిదినంబును నొక్క
శరపాతమంగంబు♦ విరివిగొనుచుఁ
గడుదగ్ధశైలసం♦కాశదేహమునందుఁ
గరము సంధ్యారాగ♦ కాంతి బెరయ
మునుగాఁక రాగిచేఁ♦1గనుమించుమించులఁ
గలుకుమీసలుకచా♦గ్రములు మెఱయఁ
తే. 2చండమధ్యాహ్నమార్తాండ♦మండలోగ్ర
చటులనిష్ఠురలోచనాం♦చలవిధూత
దశదిశాభాగు3నుజ్జ్వల♦తరకరాళ
భిదురసునిశితదంష్ట్రోరు♦వదనగుహుఁడు. 318
ఉ. నింగికి నేలకుం బొడవు ♦ నిచ్చలమై శిఖలందుఁ బర్వను
త్తుంగతరాగ్నిజాలములఁ ♦ దొట్రిలుచుం గ్రహపంక్తి జాఱ4 ని
స్సంగకరాళశాతఘన ♦ సద్ఘృణిమండలచండశూల ము
ప్పొంగుచుఁ గేలలీలఁ గొని♦భూమి చలింపఁగ సోలియాడుచున్
సీ. వదలక విరివిగా ♦ వదనంబుఁ దెఱచుచు
నాకాశ మంతయు నప్పళించుఁ
గడనాల్క నిగిడించి ♦ గ్రహతారకంబుల
నయు మెల్ల దిగజాఱ ♦ నాకి విడుచు
నలవోకయునుబోలె ♦ నట్టహాసము సేసి
మెఱసి లోకము లెల్ల ♦ మ్రింగఁ జూచుఁ

---

1 కనుమించుమించులు=నేత్రకాంతులలనెడి మెఱుపులు. 2చండ ... భాగుడు = తీవ్రమగు మధ్యాహ్నసమయమందలి సూర్యమండలమువలె తీవ్రములును, భయంకరములును కఠినములును అగు కనుగొనలచే కంపింపఁజేయఁబడిన పదిదిక్కుల ప్రదేశముగలవాడు 3 ఉజ్జ్వల ... గుహుఁడు=మిగుల ప్రకాశించుచున్నవియు, భయంకరమైనవియు, వజ్రాయుధమువలె, పదనైనవియునైన కోరలచే గొప్పదగు నోరనుగుహ కలవాఁడు.

4 నిస్సంగ ... శూలము = అడ్డులేనట్టియు, భయంకరమైనట్టియు, పదనైనట్టియు, గొప్పకాంతులసమూహము కలనట్టియు, తీవ్రమగుశూలమును.

దనరుదిగ్దంతిదంతములు సెక్కలు వాఱ
నుగ్రదంష్ట్రలు ద్రిప్పు నుక్కు మిగిలి.

తే. త్వష్టబలితంపుఁదపమునఁ బుట్టి నొంది
యఖిలలోకంబులెల్లఁ దా నాక్రమించి
వృత్రనామాఖ్యదేవతా శత్రుఁడగుచు
దారుణాకారుఁ డఖిలదుర్దముఁడు మెఱసె.

మత్తకోకిలము. అట్టివృత్రుని మీఁద దేవత లల్కతోఁ బెనుమూఁకలై
చుట్టి ముట్టి మహాస్త్రవిద్యలు సూపి యేపున నేయ నా
గొట్టువీరుఁడు వారలేసిన క్రూరశస్త్రము లన్నియుం
జుట్టి పట్టుక మ్రింగి శూరత జోకనార్చె మహోగ్రుఁడై. 321

క. భక్షితదివ్యాస్త్రుం డగు, రక్షోనాయకుని నమర రాజప్రముఖుల్
వీక్షింప వెఱచి పఱచిరి, రక్షకుఁ జింతించికొనుచు రయమొప్పారన్

వ. ఇట్లు సర్వసాధనంబులతోడ సాధుజనంబులవృత్రాసురుండు మ్రింగిన నచ్చెరువడి చేయునది లేక తత్తేజోవిశేషవిభవంబునకు భయంబునొంది కందినడెందంబునం గుందుచుం బురందరప్రముఖులార్త రక్షకుండగు పుండరీకాక్షునకుం గుయ్యిడువారై. 323

లయగ్రాహి. వీఁడు కడు దుర్దముఁడు వాఁడిమనకైదువులు
వాఁడి చెడఁగా మెసవి యీడుగన కున్నా
డేడ బ్రదుకింకఁ బెనుఁగీడు వొడమెన్ మనకుఁ
దోడుపడ నొక్కరుఁడు లేఁడు హరి దక్కన్
వేఁడుదము శ్రీధరునిఁ గూడుదము సద్భటులఁ
బాడుదము గీతముల జాడపడు నంతన్
వీఁడు చెడుత్రోవ దయతోడ నెఱిఁగించు ఘనుఁ
డోడక సురాలయము పాడువడ దింకన్. 324

క. అని తలపోయుచుఁ దమలో
మునుకుచుఁ దికమకలు గొనుచు మురరిపుకడకున్

ఈడు = సాదృశ్యము

గునుకుచుఁ దినుకుచు నేఁగిరి
ఘనరాక్షసుఁ గన్నతన్నుఁ గవ బెగ్గిలఁగన్.

వ. ఇట్లు భయార్తులై యమర్త్యవ్రాతంబు సని చని ముందట నభంగ భంగరంగ దుత్తుంగడిండీరమండల సముద్దండాడంబర విడంబిత నారాయణనిరంతర కీర్తిలతా కుసుమగుచ్ఛస్వచ్ఛంబును ననవరతగోవింద చరణారవింద సేవాసమాకులకలకలఫలిత మహాపుణ్యఫలాయమాన సముద్దీపితావర్తవర్తిత దక్షిణావర్తరుచిరశంఖమండలమండితంబును నతినిష్ఠురకఠినపాఠీనపృథురోమరాజిసంకుల తిమి తిమింగిల కర్కటకమఠకచ్ఛపమకరనక్ర వక్రగ్రాహగ్రహణ ఘుమఘుమారావదారుణ గమనవిషమితవిషమతరంగ ఘట్టనఘట్టితసముద్ధూతశీకరనికరనీరంధ్ర తారకిత తారాపథంబును మహోచ్ఛ్రియశిలోచ్చయశిఖరాగ్ర ప్రవహితదుగ్ధ నిర్ఘరసమ్మార్జిత పురాణపురుష విశుద్ధశుద్ధాంత విహారణధురీణ నవసుధాధౌతధావళ్యధగద్ధగాయమానరమ్యహర్మ్య నిర్మాణకర్మంబును నతిపవిత్ర గుణవిచిత్ర నిజకళత్రప్రేమానందసందర్శితముకుంద పరిస్రవదంతరంగకరుణారస పరిమిళితభావబంధురవిద్రుమవల్లీమతల్లి కాంకుర శోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహ సంగమసముత్థిత గంభీర ఘోషపరిదూషిత సకలరోదోంతరాళంబును సముద్రమేఖలాఖిల ప్రదేశవిలసిత నవీనదుకూలాయమానంబును హరిహరప్రముఖ దేవతానిచయపరిలబ్ధామృత మహైశ్వర్యదానధౌరేయ మహానిధానంబును వైకుంఠపురపౌరవగకామ్య ఫలఫలిత మందారపారిజాత సంతాన కల్పవృక్ష హరిచందన ఘనవనానుకూలంబును నై యొప్పుచుఁ గుబేరుభాండాగారంబునుంబోలెఁ బద్మ మహాపద్మ శంఖమకరకచ్ఛప ముకుందకుంద నీలవరసమగ్రంబై విష్ణుకరకమలంబునుంబోలె [1]సుదర్శనావర్తప్రగల్భంబై కైలాసమహీధరంబునుంబోలె నమృతకళాస్థాన శేఖరపదార్హంబై యింద్రవైభ

1 సుదర్శనావర్తప్రగల్భంబై = చూడదగిన సుడులచేతనికడినదై — చక్రము, దక్షిణావర్త శంఖములతోఁ గూడినదై అనియు శ్లేష.

నంబునుం బోలెఁ గల్పవృక్షకామధేను చింతామణి జనితంబై సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె 1నపరిమితనిబిడహరిసంచారంబై నారాయణోదరంబునుం బోలె 2నిఖిలభువనభారభరణసమర్థంబై శంకరు జటాజూటంబునుం బోలె గంగాతరంగిణీసమాశ్రయంబై బ్రహ్మలోకంబునుంబోలెఁ 3బరమహంసకుల సేవ్యంబై పాతాళలోకంబునుంబోలె ననంతభోగిభోగయోగ్యంబై నందన వనంబునుంబోలె నైరావతమాధవీ రంభాదిసంజననకారణంబై సౌదామినీనికరంబునుంబోలె నభ్రంకషంబై విష్ణునామకీర్తనంబునుంబోలె నిర్మల స్వభావంబై క్రతుశతగతుండునుంబోలె, హరిపదభాజనంబై యొప్పుచున్నదుగ్ధవారాశిడాసి శ్వేతద్వీపంబున వసియించి యందు సకల దిక్పాలకాది దేవతలు దేవదేవునాశ్రయించియిట్లనిస్తుతియించిరంత.

సీ. పంచమహాభూత ♦ పరినిర్మితంబైన
    ముజ్జగంబుల కెల్ల ♦ నొజ్జయైన
బ్రహ్మయు నేమును ♦ బిరఁగ నందఱుఁ గూడి
    యెవ్వనికై పూజ ♦ లిత్తు మెపుడు
నట్టి సర్వేశ్వరుం ♦ డాగమవినుతుండు
    సర్వాత్మకుఁడు మాకు ♦ శరణ మగును
4అతిపూర్ణకాము న ♦ హంకారదూరుని
    సముని శాంతునిఁ గృపా ♦ స్పదుని గురుని
తే. మాని యన్యుని సేవింప ♦ బూనునట్టి
కపటశీలుని నతిపాప ♦ కర్మ బుద్ధి
శునకవాలంబు వట్టుక ♦ ఘనతరాబ్ధి
దరియఁ జూచుట గాదెతాఁ ♦ దామసమున. 327

1 అపరిమిత నిబిడహరి సంచారంబై = కొలఁదియిడరాని యెడతెగని కోతుల తిరుగుటకలదై — హరియన నారాయణుఁడనియును శ్లేష. 2 నిఖిలభువనభారభరణ సమర్థంబు = సమస్త జలములయొక్క పెంపుచే పూనఁజాలినది అఖిలలోకములయొక్క బరువును మోయ సమగ్రమైనదనియును శ్లేష. 3 పరమహంస కుల సేవ్యంబు = రాజ హంసల సమూహముచే సేవింపఁదగినది — యోగిశ్రేష్ఠుల సమూహముచే పొందఁదగిన దనియు శ్లేష. 4 అతిపూర్ణకాము = మిక్కిలి నిండిన కోర్కులు గలవానిని.

చ. ఉదకమయంబునన్ వసుధ ♦ నోడగఁ జేసి తనర్చుకొమ్మునన్
వదలక యుంటఁ గట్టి మను♦వల్లభుఁ గాచినమత్స్యమూర్తి స
మ్మదమున మమ్ముఁబ్రోచు నను♦మానముమానఁగ వృత్రుచేతియా
పద దొలఁగించి నేఁడు సుర♦పాలుర పాలిటిభాగ్యదైవమై. 328

మత్తకోకిలము. రంతుసేయుచు 1వాతధూతక♦రాళభంగురభంగదు
ర్దాంతసంతతసాగరోదక♦తల్ప మొంది వసించుబ్ర
హ్మాంతవానిని బొడ్డుఁదమ్మిని ♦ నాఁచి కాచినవేల్పు రిం
తంతవాఁ డనరానియొంటరి ♦ యాదరించు మముం గృపన్. 329

తే. దేవతల మైనమే మిట్టి ♦ దేవదేవు
సర్వలోకశరణ్యుని ♦ శరణు చొచ్చి
బలిత మైనట్టిపీనియా♦పదలఁ బాసి
మీఁది శుభములఁ జేకొను♦వార మిపుడు. 330

వ. ఇట్లు స్తుతియించుచున్న దేవతలకు భక్తవత్సలుండైన వైకుంఠుండు
ప్రసన్నుండయ్యె నప్పుడు. 331

సీ. తగుశంఖచక్రగదాధరుండగువాని
శ్రీవత్సకౌస్తుభ ♦ శ్రీలవానిఁ
2కమనీయమాణిక్య♦ఘనకిరీటమువాని
దివ్యవిభూషణ♦దీప్తివాని
మండితకేయూర♦కుండలంబులవాని
సిరి యురస్థలమునఁ ♦ జెలఁగువానిఁ
దనుఁబోలు సేవక♦దండంబు గలవాని
జల్లుగైనపచ్చని♦వలువవానిఁ

ఆ. తెల్లదమ్మి విరులఁ ♦ దెగడుకన్నులవాని
నవసుధార్ద్రవంపు♦నవ్వువానిఁ

1 వాత ... తల్పము = వాయువుచేఁ జలింపఁ జేయబడి వికివిరై, విరిగి పడుచున్న యలలచే చేరరాని సముద్రపు నీటిపడుకను

2 కమనీయ ... కిరీటమువాని = అందమైన మాణిక్యముల యొక్క గొప్ప కిరీటముకల వానిని

గనియె వేల్పుపిండు ♦ కప్పరపాటుతోఁ
గన్నులందు నున్న ♦ కఱవు దీఱ. 332

సీ. తనసేవకులలోనఁ ♦ దడఁబడురూపంబు
శ్రీవత్సకౌస్తుభ ♦ శ్రీలఁ దెలుప
[1]వికచాబ్జములతోడ ♦ వీడ్వడు ♦ కన్నుల
కడలు దైవారెడు ♦ కరుణఁ దెలుప
నెల్లలోకములకు ♦ నిల్లైనభాగ్యంబుఁ
గాఁ పురం బుండెడు ♦ కమల దెలుప
మూఁడుమూర్తులకును ♦ మొదలైన తేజంబు
ధాతఁ బుట్టించిన ♦ తమ్మి దెలుప

ఆ. బుద్ధిఁ బోల్పరాని ♦ పుణ్యంబుఁ దత్పాద
కమలజనిత యైన ♦ గంగ దెలుప
నప్రమేయుఁడభవుఁ ♦ డవ్యక్తుఁ డవ్యయుఁ
డాదిపురుషుఁడఖిల ♦ మోదియొప్పె. 333

వ. ఇట్లు జగన్మోహనాకారుం డయిననారాయణుని కృపావలోక నాహ్లాదస్వభావచరితులై సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించి ఫాలభాగపరికీలిత కరకమలు లై యిట్లనిరి. 334

ఆ. దుర్గమంబులయిన ♦ స్వర్గాదిఫలములఁ
బుట్టఁ జేయఁ జాలు ♦ నట్టిగుణము
గలిగి మొలఁగు చున్న ♦ ఘనుఁడ వైనట్టిసీ
కరయ మ్రొక్కువార ♦ మాదిపురుష.

సీ. దండంబు యోగీంద్ర ♦ మండలనుతునకు
దండంబు శార్ఙ్గికి ♦ దండనికును
దండంబు మండిత ♦ కుండలద్వయమునకు
దండంబు నిష్ఠుర ♦ భండనునకు

1 వికచా ... కన్నులు = విప్పారిన తామరలతో మారు పడుకనుగొనలు.

దండంబు మత్తవే♦దండరక్షకునకు
దండంబు రాక్షస♦ఖండనునకు
దండంబు పూర్ణేందు♦మండలముఖునకు
దండంబు తేజఃప్ర♦చండునకును
తే. దండ మద్భుతపుణ్యప్ర♦ధానునకును
దండ ముత్తమవైకుంఠ♦ధామునకును
దండ మాశ్రితరక్షణ♦తత్పరునకు
దండ మురుభోగినాయక♦తల్పునకును. 336

ఉ. చిక్కిరి దేవతావరులు ♦ చిందఱవందఱ లైరి ఖేచరుల్
స్రుక్కిరి సాధ్యసంఘములు ♦ సోలిరి పన్నగు లాజిభూమిలోఁ
బ్రక్కిరి దివ్యకోటి గడు ♦ బ్రగ్గిరి యక్షులు వృత్రుచేత నీ
చిక్కినవారి నైన దయ ♦ సేయుము నొవ్వకయుండ నోహరీ.

క. మొద లాఁటినరక్కసులకు
మొద లై మాకాపదలకు ♦ మూలం బగుచుం
దుద మొదలు లేనిరక్కసు
తుది చూపఁ గదయ్య తుదకుఁ ♦ దుది యైనహరీ. 338

తే. అకట దిక్కుల కెల్ల ది♦క్కైనమాకు
నొకొక్కదిక్కును లేదు కా♦లూఁదఁ నైన
దిక్కు గావయ్య నేఁడు మా♦దిక్కుఁజూచి
దిక్కు లేకున్నవారల ♦ దిక్కు నీవ. 339

క. నీదిక్కు గానివారికి, నేదిక్కును లేదు వెదక♦యిహపరములకుఁ
మోదింపఁ దలఁచువారికి, నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము♦నీరజనాభా.

తే. అరయ మా తేజములతోడ ♦ నాయుధములు
మ్రింగి భువనత్రయంబును ♦ మ్రింగు చున్న
భీకరాకారు వృత్రునిఁ ♦ బీఁచ మడఁచి
యెల్లభంగుల మాభంగ ♦ మీఁగు మభవ. 341

ఆ. పరమపురుష దుఃఖ♦భంజన పరమేశ
భక్తవరద కృష్ణ ♦ భవవిదూర

జలరుహాక్ష నిన్ను ♦ శరణంబు వేఁడెద
మభయ మిచ్చి కావ ♦ వయ్య మమ్ము. 342

వ. మఱియును భగవన్నారాయణ వాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమమంగళ పరమకల్యాణదేవ పరమకారుణికు లయిన పరమహంస లగుపరివ్రాజకులచేత నాచరితంబులగు 1పరమసమాధిభేదంబులఁ బరిస్ఫుటం బయినపరమహంసధర్మంబుచేత ననువాదితంబగు పరమకవాలద్వారంబున నావృతం బయినయాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్రుండ వై నిజసుఖానుభవుండ వైయున్న నీ వాత్మసమవేతంబులై యపేక్షింపబడనిశరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై యుండుదువు. గుణసర్గభావితుండ వై యపరిమిత గుణగణంబులు గల నీవు దేవదత్తునిమాడ్కిఁ బారతంత్ర్యంబున నబ్బినకుశలఫలంబుల ననుభవించి చింతింతువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వైననీ వాత్మారాముండ వయి యుండుదువు గుణసర్గభావితుండ వయి యపరిమిత గుణగణంబు 2లర్వాచీన వితర్కవిచార ప్రమాణభావంబులగు తర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లయిన ప్రజ్ఞలు గలిగి దురాగ్రహవాదు లైన విద్వాంసుల వివాదానుసరణంబులయందు నుపరతంబు లగు నస్తినాస్తిత్యాదివాక్యంబుల సమస్తమాయామయుండ వై నిజమాయచేతఁ గానంబడక యుక్తిగోచరుండ వై సమస్తవిషయరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు దేవా రజ్జువునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లు దర్శ్యాంతరంబులచేత బ్రహ్మం బయిననీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతి గలిగెడి నని యిట్లతిమనోహర చతురవచనంబుల భక్తిపరవశులయి వినుతిసేయుచున్న దేవతలం జూచి యప్పరమేశ్వరుండమృతప్రాయంబులగుగంభీరభాషణంబుల నిట్లనియె. 343

1 పరమ సమాధిభేదములు = ఉత్కృష్టములగు సంప్రజ్ఞాతము, అసంప్రజ్ఞాతము అనుసమాధి భేదములు. 2 అర్వాచీన ... అభాసంబులు = క్రొత్తవయిన, భ్రాంతి, ఊహ, సమాలోచనములచే అయథార్థ ప్రమాణములయిన (ప్రమాణములవలె భాసించెడియనుట.)

క. మదుపస్థానం బగుమీ, సదమలసుజ్ఞానమునకు • సంతోషమునం •
బొదలె మది బ్రీతినొందితి, వదలక నాభక్తి వొడమి • వ్యర్థంబగునే.

వ. మఱియును బ్రీతుండ నైననాయందు భక్తులకుం బొందరాని యర్థంబు లేదు విశేషించి నాయందు నేకాంతమతి యైనతత్త్వవిదుం డన్యంబులం గోర కుండుగుణంబులయందుఁ దత్త్వజ్ఞానగోచరుం డైనవాఁడు విషయనివృత్తచిత్తుండై సంసారమార్గంబునిచ్ఛింపండు కావున మీకు శుభం బయ్యెడు దధీచి యనుఋషిసత్తముండు గలండతనిశరీరంబుమద్విద్యాతిశయమహత్త్వంబునను దేజోవిశేషంబునను సారవంతం బై యున్నయందతని నడిగి తచ్ఛరీరంబుఁబుచ్చికొనుండతండు పూర్వకాలంబున నశ్వి దేవతలకు నశ్వశిరోనామంబనుబ్రహ్మస్వరూపంబగునిష్కళంకం బయినవిద్యయుపదేశించిన వారలు జీవన్ముక్తిత్వంబు నొందిరి. మఱియు త్వష్టృపుత్రుండయిన విశ్వరూపునకు మదాత్మకం బయినయభేద్యకవచంబు నిచ్చెఁగావున నతం డతిపదాన్యుండు దేహంబు వంచింపక మీకిచ్చు నతని శల్యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబు లై శతధారలు గలయాయుధశ్రేష్ఠం బయి మత్తేజోపబృంహితం బయి వృత్రాసురశిరోహరణకారణం బయి యుండు దానంజేసి మీరు పునర్లబ్ధతేజోస్త్రాయుధసంపదలు గలిగి వెలింగెదరు విశేషించియు మద్భక్తవరు లయినవార లేలోకంబుల నెవ్వరికి నజయ్యులు కావున మీకు భద్రం బయ్యెడు మని భూతభావనుండైన భగవంతుం డదృశ్యుం డయ్యె నప్పుడు దేవతలు దధీచిమునికడకుం జని రత్తఱి నింద్రుండిట్లనియె.

ఆ. దేహి సుఖము గోరి • దేహంబుఘటియించి
దేహివిడువలేఁడు • దేహ మెపుడు
దేహి యస్మదీయ • దేహంబుకొఱకు నై
దేహ మీఁగదయ్య • దేవతలకు 346

ఉ. ఎక్కడ నెల్లలోకముల • నెవ్వరు గోరనికోర్కి నేఁడు మా
తెక్కలిపాటు ... తీరిరి • దేహము వేఁడగ వచ్చినార మే

మెక్కడఁ దీవ్రకర్మగతి ♦ యెక్కడ దైవకృతంబు గాక యీ
రొక్కపుదాన మీవరుస ♦ రోయక వేఁడుదు రే జగంబులన్.
క. నీచగతి యెల్లభంగుల, యాచనయని తెలిసి తగని♦దడుగుదు రేనిన్
యాచకవర్గములోపల, నీచకులనఁబడరె యెంతనేర్పరులైనన్.
క. అడుగంగ రానిస్తువు, లడుగరు బతిమాలి యెట్టి♦యర్థులు నిను నే
మడగితిమి దేహమెల్లను, గడు నడిగెడువారి కేడ♦కరుణమహాత్మా.
ఉ. నావుడు నాదధీచియు ను♦నంబున సంతస మంది నవ్వి సం
భావితవాక్యపద్ధతులఁ ♦ బల్కుచు నిట్లనెఁ బేర్మితోడ నో
దేవతలార ప్రాణులకుఁ ♦ దెక్కలిమృత్యుభయంబు పూనుటే.
భావములం దలంపరు కృపామతి నెన్నఁడు మీమ్మనంబులన్. 350
ఆ. ఎలమిఁ బ్రదుక నిచ్చ♦నెనసినవారికి, దేహమెల్లభంగిఁ♦దీపుగాదె
యచ్యుతుండు వచ్చి♦యర్థించె నేనిని, దన్నునిచ్చునట్టి♦దాతగలడె
వ. అదియునుం గాక. 352
సీ. యర్థంబు వేఁడెడు ♦ నర్థులు గలరు గా
కంగంబు వేఁడెడి♦యర్థి గలఁడె
తగుకోరికల నిచ్చు♦దానశీలుఁడు గల్గుఁ
దనదేహ మీనేర్చు♦దాత గలఁడె
యీ నేర్చువాఁడు ద♦న్నిచ్చిన రోయక
చంపెడునట్టియా♦చకుఁడు గలఁడె
చంపియుఁ బోవక ♦ కల్యంబు లన్నియు
నేటి పంచుకపోవు♦వారు గలరె
ఆ. రమణ లోకమెల్ల ♦ రక్షించువారికి
హింస సేయుబుద్ధి ♦ యెట్టు వొడమె
బ్రాతియైనయట్టి♦ప్రాణంబు పైఁ దీపు
తమకుఁబోలె నెదిరిఁ ♦ దలఁప వలదె. 353
వ. అనిన నిందుఁ డిట్లనియె. 354
తే. సర్వభూతదయాపర♦స్వాంతులకును
బుణ్యావర్తను లగుమిమ్ము♦బోఁటివారి

కమితసత్కీర్తికాముల ♦ కలఘుమతుల
కియ్యరానిపదార్థంబు ♦ లెవ్వి గలవు. 355

ఆ. అడుగరానిసొమ్ము ♦ నడుగరాదని మానఁ
డడుగువానిమాట ♦ లడుగనేల
భ్రాంతి నడుగుచోటఁ ♦ బ్రాణంబు లేనిని
నిచ్చువాఁడు దాఁపఁ ♦ డిచ్చుఁగాని. 356

వ. అని పరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు గార్యపరతఁ సవినయవాక్యపరంపరలఁ బ్రార్థించిన నతండు దరహసితవదనుండై యఖిలలోకధర్మంబు బెఱింగియు నొక్కింతకాలంబు ప్రతివాక్యం బిచ్చితి దీని సంహింపం దగుదురు మీయట్టివారలకుం బ్రియం బగు నేని నెప్పుడైన విడువం దగినశరీరంబు విడుచుటయేమి దుర్లభం బధ్రువం బయిన యీదేహంబుచేతం గీర్తిసుకృతంబుల నెవ్వం డార్జింపకుండు నతండు పాషాణాదులకంటె నతికఠినుండు మీయట్టిపుణ్యశ్లోకులచేతఁ గాంక్షింపబడిన శరీరం బప్రమేయధర్మార్జితం బేదేహంబుచేత సకలభూతంబులు శోకానుభవంబున శోకించు హర్షానుభవంబున హర్షించునట్టిమహాకష్టదైన్యాకరం బైనశరీరంబు కాకశునక సృగాలాదులపాలు గాకుండ మేలయ్యెనని నిశ్చితాత్ముండయి దధీచి దత్త్వావలోకనంబుచేత నిరసితబంధనుండై బుద్ధీంద్రియమానసంబులతోఁ గూడినక్షేత్రజ్ఞునిఁ బరబ్రహ్మస్వరూపం బైన భగవంతునందు నేకీభూతంబుసేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబువిడిచె నప్పుడింద్రుండతనిశల్యంబుల విశ్వకర్మనిర్మితం బైనశితశతధారాసమావృతం బై వెలుంగువజ్రాయుధంబుఁ గైకొని భగవత్తేజోపబృంహితుండయి యైరావతారూఢుండై సకలదేవోత్తమగరుడగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధర పరిసేవితుండై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహర్షకారియై భగవదనుగ్రహసంప్రాప్తమహోత్సాహవికసితవదనారవిందుండై వృత్రాసురుపై నడచె నప్పుడు.

ఉ. వృత్రుఁడు దానవాన్వయపవిత్రుఁడు లోకజిఘాంసకక్రియా
సూత్రుఁడు విగ్రహగ్రహణ సుస్థిరవాక్యవివేకమానచా
రిత్రుఁడు దేవతోరగదరీకృతవక్త్రుఁడు రోషదూషితా
మిత్రుఁడు శత్రురాకఁ గని మిక్కిలి ధైర్యమున న్యుగాంతకాకృతిన్.

క. మెండు గలదనుజనాయక
మండలములు గొల్వ నడచె మహితోద్ధతి వే
దండములనడుమఁ జనునఢ
గొండయునుంబోలె సబిడకోపోద్ధతుఁ డై. 359

క. కాలగళుఁ డడిరి కదువడిఁ
గాలునిపైఁ గవయుమాడ్కి ఖరతరరవసం
చాలితపూర్వదిగంతరుఁ
డై లీల మహేంద్రుమీఁద నతఁ డరిగె నృపా. 360

వ. ఇట్లు రుద్రగణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు నశ్వి దేవతలుఁ బితృదేవతలు విశ్వేదేవులు వహ్నియమ నైరృతివరుణ వాయుకుబేరేశానాదులు సిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుష గరుడగంధర్వ ఖేచరప్రముఖంబులగు నింద్ర సైన్యంబులతోడ నముచియు శంబరుండును ననుర్వుండును ద్విమూర్ధుండును వృషభుండును నరిబరుండును హయగ్రీవుండును శంకుశిరుండును విప్రచిత్తియు నయోముఖుండును బులోముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కటుండును ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును గపిలుండును విభావసుండును నిల్వలుండును బల్వలుండును దందశూకుండును వృషధ్వజుండును గాలనాభుండును మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును సుమాలియు మాలియు మున్నగు దైతేయదానవయక్షరాక్షసాద్యసంఖ్యంబు లగువృత్రాసురబలంబు లంతంతం దలపడి సమరంబు సేసి రప్పుడు. 361

చ. అసురులకుఁ సురావలికి నయ్యె మహారణ మప్పు డొండొరుల్
ముసలగదాసికుంతశర ముద్గర తోమర భిండిపాలప

ట్టిసపటుశూలచక్రముల ♦ శేవలు సూపియదల్చి యార్చుచుం
మసలక కప్పి రస్త్రముల ♦ మార్కొని మంటలుమింట నటఁగన్.

క. ఒండొరులఁ గడవ నేసిన
కాండములాకాశపథముఁ ♦ గప్పి మహోల్కా
దండంబులోలసి నిష్ఠుర
భండనముఖ మొప్పెఁ జూడ ♦ బ్రళయోచితమై.

చ. సురవరు లేయుబాణములు ♦ సూడ్కి కగోచరమై నభస్థలం
బఱిముఱిఁ గప్పి రేసి దివ♦సాంతముఁ జేసినలీల నాసురే
శ్వరబలయూథవీరులను ♦ సాయకపంక్తులచేత వానిరూ
పఱశతధూళిఁ జేసి పఱ ♦ పైనతమం బొనరించి రార్చుచున్. 364

చ. సమరమదాంధులై సురని♦శాచరవీరులు 1సైనికాంఘ్రిసం
క్రమితమహీపరాగములు ♦ గ్రమ్మిన నుమ్మలికంపుఁజీకటుల్
దమకనుదోయి కడ్డముగఁ ♦ దార్కొనినం జల మేది పోరి రా
క్రమితనిజాంతరంగపరి♦ఘట్టితరోషమహాగ్ని పెంపునన్. 365

క. అతిగళితరక్తధారా, క్షతములతోఁ గానఁబడిరి♦సైనికులు మహో
ద్ధతరోషవహ్నికీలలు, వితతంబై వెల్లగిల్లి ♦ వెడలెడిభంగిన్. 366

సీ. కనణించు 2శింజినీ ♦ టంకారరవములు
భటసింహనాదంబుఁ ♦ బరిఢవింప
భీషణోత్తమహాయ♦హేషావిఘోషంబు
కరిబృంహితస్ఫూర్తిఁ ♦ గ్రందుకొలుప
సమరనిశ్శంకాంక♦శంఖనినాదంబు
నేమిస్వనంబుల ♦ 3నిహ్నవింపఁ
దుముల మై చెలఁగెడు♦దుందుభీధ్వానంబు
లట్టహాసంబుల ♦ నాక్రమింప

తే. ఘటితశస్త్రాస్త్రనిష్ఠుర♦ఘట్టనోత్థ
ఖరకఠోరోరువిస్ఫులిం♦గంబు లడరి

---

1 సైనికా ... పరాగములు = సైనికులయొక్క పాదముల ఘట్టనచే చేసిన నేలధూళులు. 2 శింజినీ టంకారరవములు=అల్లెత్రాటియొక్క ఉమ్మను సవ్వడులు
3 నిహ్నవింప = మఱుఁగుపఱుపఁగా.

1దివ్యకోటీరమణిఘృణిఁ ◆ దిక్కరింప
సమర మొనరించి రసురులు ◆ నమరవరులు 367.

వ. ఇట్లు ప్రళయసంరంభ విజృంభితసముత్తుంగ తరంగితభైరవారావ నిష్ఠ్యూతనిష్ఠుర మహార్ణవంబునుం బోలె 2యుగాంతసంక్రాంత ఝంఝాపవనపరికంపిత దీర్ఘనిర్ఘాతనిబిడనిష్ఠురనీరదంబులుంబోలె నుభయసైన్యంబులుం గలసి సరమంబు సలుపుసమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహారకారణలీలయుంబోలెఁ బదాతి రాహుత్తమావంతరథిక మహారథికవీరు లొండొరులు చండగతిం గాండంబులు పఱపుచు గదలం జదుపుచుఁ గత్తులఁ గత్తళంబులఁ జినుఁగం బొడుచుచు నడిదంబుల నఱకుచుఁ గుంతంబులం గ్రుచ్చుచుఁ గుఠారంబుల వ్రచ్చుచు ముసలంబుల మోఁదుచు ముద్గరంబులం బాఁదుచుఁ జక్రంబులం ద్రుంచుచు సబళంబుల నొంచుచు సురియల మెఱయుచు శూలంబులఁ దుఱుముచు వాజుల కుఱికియు వాలంబుల నేఱికియుఁ దొడలు తుండించియుఁ దొండంబులు ఖండించియు మెడ లెడయించియు మెదళ్లు గెడయించియు నడుములుద్రుంచియు నాసికలుద్రెంచియుఁ బదంబుల విఱిచియుఁ బార్శ్వంబులం జఱచియు గజంబులఁ బత్రిపియు గాత్రంబుల మత్రిపియుఁ గుంభంబులఁ బగిలించియుఁ గొమ్ములఁ బెకలించియు హస్తంబులఁ దుండించియు నంగంబులఁ జించియు రథంబుల సలియించియు రథికులం బొలియించియు సాధులంజంపియు సైంధవంబులఁ దంపియు శిరంబునొగిలించియు సీసకంబు లగిలించియు ఛత్త్రంబుల నుఱుమాడియుఁ జామరంబులం బొదుమాడియు సైన్యంబులఁ జిదిపియు సాహసుల మెదిపియు నడుములు మ్రెఁచియు మఱియును బరస్పరగుణవిచ్ఛేదనంబును నన్యోన్యకోదండఖండన

1 దివ్యకోటీరమణిఘృణి=ప్రశస్తములగు కిరీటముల యందలి రతనాల కాంతిని.
2 యుగాంత ... నీరదంబులు = ప్రళయకాలమునందు చేరిన, పెనుగాలిచే కదల్పబడిన, పెద్దపిడుగులచే నిండి కఠోరములగు మేఘములు.

పటుత్వంబును 1నుభయసైంధవ ధ్వజసారథిరథికరథ వికలనంబును నొం
డొరుల పాదజానుజంఘాహస్తమస్తక నిర్దళనంబును రక్తమాంసమేదః
పంకసంకలితసమరాంగణంబునునై యతిఘోరభంగిం బెనంగిరప్పుడు.

చ. సమజయముం సమీపజయ♦సామ్యపరిశ్రమముం సమోరువి
క్రమము సమాస్త్రశస్త్రబల♦గర్వము నై కడు ఘోరభంగి నా
2నముచివిరోధిసైన్యగణ♦నాథులతోడ నిశాచరేశ్వరో
త్తములు దురంబు సేసి రొగి(♦దారొ(కనివృత్తిఖలంబు పొల్పునన్.

వ. అప్పుడు.

లయగ్రాహి. మొత్తముగ(బాఱుపెను♦నెత్తురుమహానదుల(
దత్తరముతోనుఱికి♦కుత్తుకలు మోవం
జిత్తముల నుబ్బి వెస♦నెత్తుకొనుభూతముల
నత్తుకొనిశాకినులు ♦ జొత్తిలుచు మాంసం
బుత్తలముతో మెస(గి♦నృత్తములు సేయుమద
మత్తఘనఢాకినులు ♦ వృత్తగతి(బ్రేవుల్
బిత్తరములందిగిచి♦మెత్తమెదడుల్మెససి
గుత్తగొనుచుండభయ♦వృత్తి(గలనొప్పెన్. 371

వ. ఇట్లు దేవదానవులు నర్మదాతీరంబున(గృతయుగంబునం దలపడి త్రేతాయుగంబు సొచ్చునంతకాలంబు(బోరు దారుణంబుగా(జేయుచుండ నంత వృత్రాసురుభుజబలంబు పెంపున(దెంపుసేసి కంపింపక నిలింపులపై రక్కసులు గుంపులై పెంపుచూపి మహా పృథుపాషాణగిరిశిఖరంబులు వర్షించిన. 372

మ. గిరిపాషాణమహీజముల్ గురియ(గా ♦ ర్వాణు లన్నింటి ని
ష్ఠురనారాచపరంపరల్ వఱపుచుం ♦ జూర్ణంబు(గావింప ని
ర్భరలీలం దమచేయుసత్త్వములు దో♦ర్భంగంబులై పోవ(గా(
దెరలం రాక్షసయోధవీరుల మదో♦ద్రేకంబు సంఛిన్నమై. 373

1 ఉభయ...వికలనంబు=ఇరువాగుల యందలి గుఱ్ఱములయొక్కయు, ఏనుగుల యొక్కయు, రథచోదకులయొక్కయు, రథమెక్కినశూరులయొక్కయు, ధ్వజముల యొక్కయు ఖండనము. 2 నముచి ... నాథులతోడ = ఇంద్రునియొక్క సేన తోడగనున్న దండనాయకులతో.

క. ప్రచురముగ రాక్షసావలి
ఖచరులపై నేయునిబిడ • కాండావళి దు
ర్వచనుఁ డెడనాడుమాటలు
సుచరిత్రునియందుఁబోలెఁ • జొరవయ్యె నృపా. 374

వ. అప్పుడు. 375

వనమయూరము. అంత సురలేయునిబి • డాస్త్రములపాలై
పంతములు దక్కి హత • పౌరుషముతో ని
శ్చింతగతి రక్కసులు • సిగ్గుడిగి భూమిం
గంతుగొని పాఱిరప • కారపరులార్వన్.

క. కొండలఁ బోలెడురక్కసు
లొండొరులం గడవఁ బాఱి • [1]ఉక్కఱి పటుకో
దండముఖసాధనంబులు
భండనమున వైచి దివిజ • పతు లార్వంగన్. 377

వ. ఇట్లు సమరతలంబు డాసి తనప్రావుమాసి తీసి పఱచుచుండు దండ
నాయకులం జూచి యకుటిలమతిం బకపక నగి వృత్రాసురుం డి
ట్లనియె. 278

ఉ. [2]క్షుల్లతవృత్తి మీ కగునె • శూరుల కిమ్మెయిఁ గీర్తిభోగముల్
గొల్లగఁ జేయు చావుమదిఁ • గోరినవారల కైనఁ గల్గునే
తల్లడ మంది యీసమర • ధర్మము మాని తలంగఁ బాడియే
మల్లుఁడు దుర్దమ ప్రధన • మత్తుఁడు వృత్రుని పాఱుఁగరే. 379

క. చావు ధ్రువ మైనప్రాణికిఁ
జావులు రెం డరసికొనుడు • [3]సమరమునందుం
భావింప యోగమందును
జావంగా లేని చెడుగు • చావుం జావే. 380

వ అని వాసుదేవ తేజోవిశేషవిశేషితులై దవానలకీలలంబోలె
వెలుంగుచు వెఱచి వెన్నిచ్చి పాఱెడు నసురుల వెనుకొని తఱుము

---

1 ఉక్కఱి=బలమునశించి. 2 క్షుల్లకవృత్తి=నీచవ్యాపారము. 3సంగ్రామమునందు శత్రునిచే, స్వేచ్ఛమెయి యోగముచే మరణించుట శ్రేయము. తక్కినవి చెడుచావులని.

సురవీరులం జూచి హుంకరించి స్వర్గానుభవంబున నిచ్చలేకుఱిఁడె నేని మదవలోకనస్పర్శనమాత్రంబు ముందర నిలుతురు గాక యని యేచికల్పాంతానల్పఘనఘనాటోపంబునుంబోలెఁ గఠోర కంఠహుంకారతర్జనంబులఁ గర్జిల్లుచుఁ బ్రళయకాలపవనపరిభావిత మహాశిఖశిఖావళులఁ దృణీకరించుకుటిలావలోకనంబుల నాలోకించుచుం గాలపరిపక్వలీలాలోలుం డయిన శూలిపోలిక నాభీల మూర్తియై [1]సకలజీవభారభరణదుర్భరభగ్నబ్రహ్మాండభాండ మహాధ్వానంబుభంగి నాస్ఫోటించిన. 381

ఉ. కూడె జగంబు లన్నియును ♦ గ్రుంకిరి సూర్యసుధాంశు లద్రు [2]లూటాడె నభస్స్థలం బగిలె ♦ నంబుధు లింకె నుదుగ్రహాళి ప ట్టూడె వడిం దిశల్ వగిలె ♦ నుర్వర గ్రుంగె నజాండభాండ మ ల్లాడె విధాత బెగ్గడిలె ♦ నార్చుచు వృత్రుఁడు బొబ్బ వెట్టినన్.

లయగ్రాహి. కూలిరి వియచ్చరలు ♦ సోలిరి దిశాధిపులు
వ్రాలిరమరవ్రజము ♦ దూలిరుగ గేంద్రుల్
వ్రేలిరి మరుత్తులెద ♦ జాలిగొనిరాశ్వినులు
కాలుడిగి రుద్రులవ ♦ లీలబడిరార్కిన్
వ్రేలిరి దినేశ్వరులు ♦ కీలెడలినట్లు సుర
జాలములు పెన్నిదుర ♦ పాలగుచు ధారా
భీలగతితోడఁ దమ ♦ కేలిధనువుల్ విడిచి
నేలఁబడి మూర్ఛలను ♦ దేలిరి మహాత్మా. 383

వ. ఇట్లు కఠోరకంఠనాదం బొనర్చిన నశనిపాతంబునం గూలుపాన్థ నిచయంబుభంగి నంగంబు లెఱుంగక రణరంగంబునం బడి బిట్టు మూర్ఛిల్లిన దివిజరాజసైన్యంబుల వృత్రాసురుండు సంగరరంగ దుర్దముండై మహీవలయంబు పదాహతంబుల గడగడ వడంక నిశితశూలంబు గేల నంకించుచును మదించిన భద్రమాతంగంబు కమలవనంబు చొచ్చి మట్టి మల్లాడువిధంబున నిమీలితాక్షుల

1 సకల...మహాధ్వానంబు=సమస్తజీవులయొక్క బరువును మోయుట చేమిక్కిలి నవసిన బ్రహ్మాండభాండ మొనర్చిన గొప్పధ్వని. 2 ఊటాడె = చలించెను.

డయి తనపదతలంబు రూపంబులు మాయం జమురుచు వెక్కసం
బుగఁ గ్రీడించువానింగని వజ్రి 1వజ్రశతోపమనిష్ఠుర గదాదండం
బాభీలభంగిఁ బ్రళయకాలమార్తాండచండపరివేషప్రేరితంబుగాఁ
ద్రిప్పి వైచిన. 384

మ. అది మింటం బెనుమంట లంటఁ బఱపై ♦ యాభీలవేగంబునం
గదియన్ వచ్చిన లీల వామకరసం ♦ క్రాంతంబు గావించి బె
ట్టిదుఁడై చేరిసురారి దానిఁ గొని కా ♦ తిన్వ్యోరుపాతంబులం
జదియన్ మోఁదె గజేంద్రమస్తకము నుత్సాహైకసాహాయ్యుఁడై.

ఆ. అగ్గజంబు గులిశ హతిఁ గూలుకులమహీ
ధ్రంబుఁబోలె రక్తధార లురల
మస్తకంబు వగిలి ♦ మదమఱి జిరజిరఁ
దిరిగి భీతితోడఁ ♦ దెరలి పఱచె. 386

ఉత్సాహము. గజము ద్రెరలి దాని కొఱలి ♦ కంప మొంది పాఱఁగా
భజన నింద్రుఁ డంకుశమునఁ ♦ బట్టి బిట్టు నిల్పుచుం
2నిజసుధారసైకపాన ♦ నిర్దయార్ద్రకరమునన్
బుజుత మీఱ నిమిరె నదియు ♦ రీతి మెఱసి క్రమ్మఱన్. 387

వ. ఇవ్విధంబున నైరావతంబును సేద దేర్చుచు నెదుర నిలుచున్న
భిదురపాణిం గని తోఁబుట్టువుఁ జంపిన తెంపుఁ దలంచి మోహ
శోకంబున విపర్యాసంబుగా నవ్వుచు నాహవకామ్యార్థియై
వృత్రుం డిట్లనియె. 388

శా. నాకుం బెద్దయు నీకు సద్గురువు దీనవ్రాతరక్షున్ శుభా
లోకుం జంపితి విట్లు పాపమతివై ♦ లోభంబుతో నియ్యెడన్
లోకుల్ నవ్వఁగ మద్భుజాపటిమకున్ ♦ లోనైతి వీశూలమం
దాకంపింపఁగ నిన్ను గ్రుచ్చి ఋణముక్తాత్ముండ నై పేర్చెదన్.

క. ఎట్టితులు వయినఁ గానీ
తనబ్రదుకుకొఱకు ♦ నీవలె గురువుం

---

1 వజ్ర ... దండంబు = వేయివజ్రాయుధములతో సమానమై కఠినమైనగదను.

2 నిజ ... కరమునన్ = తనదైనఅమృతరసమును ముఖ్యముగా పానముచేయు క్రమముచే ఆర్ద్రమైనహస్తమున.

జట్టమును బుణ్యు బ్రాహ్మణుఁ
బట్టి వధింపంగఁ గలఁడె ♦ పశువుం బోలెన్. 390

చ. దయయును సత్యమున్ విడిచి ♦ ధర్మమువాని యశంబుఁబాసి శ్రీ
జయములఁ బారదోలి పురు ♦ షత్వము గానక లోకనింధితా
హ్వాయుఁడగువానిచావునకు ♦ నార్యులు గుందుదురే సృగాలముల్
ప్రియమున నంటునే శవముఁ ♦ బ్రేలక చేరునె కంకగృధ్రముల్.

క. నిక్కమగు పాపములచేఁ
జక్కితివి నిశాతశూల శిఖరాగ్రమునన్
మక్కించి నీదుమాంసము
నక్కలుఁ గుక్కలునుజేరి ♦ నమలనొనర్తున్. 392

ఉ. దీకొని నీకు నేఁడిచట ♦ దిక్కని వచ్చినవారు గల్గిరే
నేకమతిం బిశాచముల ♦ కెల్లను దృప్తిగ మన్నిశాత శూ
లైకమహాగ్నికీలల న ♦ నేకవిధంబున సోమయాజినై
మేఁకలజేసి వ్రేల్చెద న ♦ మేయ మదోద్ధతి వ్రాలి యియ్యనిన్.

క. కాకననుఁగులిశధారల, దీకొన నిర్జింపఁ గలిగి ♦ తేనిని భూతో
ద్రేకంబుసేసి శూరుల, ప్రాకట పదపద్మధూళి ♦ భాగంబగుదున్.

సీ. సందేహ మేటికి ♦ జంభారి వేవేగ
భిదురంబు వ్రేయుమా ♦ భీలభంగి
నతిలోభి నడిగిన ♦ యర్థరాశియుఁబోలెఁ
గడవలేనిది వృథ ♦ గాదుసుమ్ము
మురమర్దనుని తేజ ♦ మున నాదధీచివీ
ర్యాతిశయంబున ♦ నధిక మయిన
యదిగాన హరిచే ని ♦ యంత్రితోన్నతుఁడవై
గెలువుము శత్రుల ♦ గీటడంచి.

ఆ. యొదుఁగలఁడు విష్ణు ♦ డందుజయశ్రీలు
వొందుగాఁగవచ్చి ♦ పొందుచుండు
గానభక్తవరదు ♦ గమలాక్షు సర్వేశు
పద్మములందు మనముఁ ♦ బదిలపరతు. 395

వ. ఇపుడు వజ్రధారలం ద్రెంపంబడిన విషయభోగంబులు గలవాఁడ నయి శరీరంబు విడిచి భగవద్ధామంబు నొందెద నారాయణుని దాసుండ నైన నాకు స్వర్గమర్త్యపాతాళంబులం గల సంపద్భోగంబులు నిచ్చగింపంబడవు త్రైవర్గికాయాస రహితంబయిన మహైశ్వర్యంబు ప్రసాదించుం గావున ననుపమేయంబైన భగవత్ప్రసాదంబు అన్యుల కగోచరంబు దేవుని పాదైకమూలంబుగా నుండు దాసులకు దాసానుదాసుండ నగుచున్నవాఁడ నని యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 396

చ. అరయఁగ భక్తపాలనము లైన భవద్గుణజాలమాత్మ సం
స్మరణము సేయ వాక్కు నిను సన్నుతి సేయ శరీర మెల్లఁ గిం
కరపరివృత్తి సేయ మదిఁ గాంక్షయొనర్చెదఁ గాని యొల్ల నే
నరిది ధ్రువోన్నతస్థలము నబ్జజపట్టణ మింద్రభోగముల్. 397

ఉ. ఆఁకలిగొన్న [1]క్రేపులు ర యంబున నీఁకలురాని పక్షులున్
దీకొని తల్లికిన్ మఱి వి దేశగతుండగు భర్తకుం గజ
వ్యాకులచిత్తయైన జవ రాలును దత్తఱ మందుభంగి నో
శ్రీకర పంకజాక్ష నినుఁ జేరఁగ నామది గోరెడుం గదే. 398

క. నాకును సఖ్యము పుణ్య, శ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వ శూన్యులు సంసా
రైకవిమోహులతోడం, గాకుండ నొనర్పుమయ్య కంజదళాక్షా.

మహా. హరిపై సర్వాత్ముపై సత్యగణితగుణుపై నంతరంగంబు పర్వన్
సరిమేనుప్పొంగఁ జావున్ జయమును సరిగా సంతసం బందుచున్ భీ
కరుఁడై కాలాగ్నిపోలెం గసలుచుఁ గవిసెన్ గర్వదుర్వారుఁడై దు
ర్భరలీలన్ భూమి గంపింపఁగ దిశల్ ద్రువన్ భండనోద్దండవృత్తిన్.

క. దోరఁకొని ప్రళయోదకమున
హరిపైఁ గైటభుఁడు గవియు హుంకారమునన్
సురనాథుమీఁద వృత్రా
సురుఁడు మదోద్వృత్తి నడచె శూలాయుధుఁడై: 401

శా. కల్పాంతాగ్నియుఁ బోలె [2]నుల్కలెగయం గాఁ ద్రిప్పుచున్ దీననో
యల్పా చావు మటంచు శూలము రయం బారంగఁ బైపై చిసం

1 క్రేపులు = లేగలు. 2 ఉల్కలు = ఆకాశమునుండి పడు రేఖాకార తేజస్సులు.

బోల్పం గోటిరవిప్రకాశత దివిం♦బోవంగ వీక్షించి యా
వేల్పుల్ హాంగఁగ వజ్రధారఁ దునిమెన్♦విన్నాణ మొప్పారఁగన్.

ఆ. శూల మప్పుడతఁడు ♦ స్రుక్కక ఖండించి
పూని తోన కదిసి ♦ భుజముద్రుంచె
నసుర గనలి చేక ♦ హస్తిఁ బైపరిఘంబు
గొని మహేంద్రుఁ గిట్టి ♦ 1హనువు లదిచె.

వ. ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేషపోషంబుగా రోషంబునం బరిఘం
బుఁ ద్రిప్పి కుప్పించి గజకుంభస్థలంబు భగ్నంబు సేసి యింద్రు
హనుప్రదేశంబును నిష్ఠురాహతి నొప్పించిన. 404

క. గజము మదముడిగి తిరుగుచు
గుజగుజనై గీఁకపెట్ట ♦ కులిశము నేలన్
భజన చెడి విడిచె నింద్రుఁడు,
గజిబిజితో బెగడెనసుర♦కడిమిజగంబుల్. 405

క. గరుడుఁడు పొదివిననాగము
కరణిన్ వృత్రాసురేంద్రు♦కడిమికి లోనై
తిరుగుడు పడ్డహరిం గని
పురపుర నాహాయటంచుఁ ♦ బొగిలె జగంబుల్. 406

వ. అప్పుడు. 407

ఆ. గజముపాటు సూచి ♦ కడు దీనగతిఁ జూచి
పరికరంబు జాఱి ♦ పడుటఁ జూచి
యుద్ధధర్మ మెఱిఁగి ♦ యున్నశత్రునిఁ జూచి
సిగ్గుతోడ వజ్రి ♦ శిరము వాంచె. 408

మ. ఇట్లు యుద్ధంబున శత్రుసన్నిధిం గరంబు జాఱిపడినవజ్రంబుఁ బుచ్చి
కొనక నివ్వెఱపడి లజ్జించి యున్నపాకశాసనుం జూచి వృత్రుం డి
ట్లనియె. 409

క. దురమునఁ గైదువు వదలిన
శరణన్నను వైరిజనులఁ ♦ జంపరు వీరుల్

1 హనువులు = చెక్కిలియొక్క పైభాగములు.

వెఱఁ గంద నేలకులికవు
కర మరుదుగఁ బుచ్చికొనుము ♦ కాచితి నింద్రా. 410

సీ. వజ్రంబుఁ గైకొని ♦ వైరి నిర్జింపు మిం
ట్లడలంగ వేళ గా♦దమరనాథ
యమక సేవాధీను ♦ లైనమూర్తుల కెల్ల
నీశు లక్ష్మీశు స♦ర్వేశుఁ బాసి
కడ తేఱ జయములు ♦ గల్గునె యొండైనఁ
దలపోసి చూడుమా ♦ తత్త్వబుద్ధి
నీలోకపాలకు ♦ లెవ్వనివశగతి
వలఁ బడ్డపక్షుల♦వర్తనమునఁ

తే. జిక్కి చేష్టలు సేయుచుఁ ♦ జింతగాంతు
రట్టిమృత్యుబలంబుల ♦ నాత్మజయము
తమదిగాఁ గోరి యజ్ఞాన♦తంత్రులగుచుఁ
గమలలోచనులీలావి♦కారములను. 411

తే. మఱియు యంత్రమయం బైన♦మృగముభంగి
దారునిర్మితమైనట్టి♦తరణిపోల్కి-
శక్ర యెఱుఁగుము యీభూత♦జాల మెల్ల
దళితపంకేరుహాక్షుతం♦త్రంబుగాఁగ.

వ. మఱియు భూతంబులచేతను నింద్రియంబులచేతను నవశుండైనపురుషుండు ప్రకృతిచేత వేఱుసేయంబడినయాత్మం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసి సుఖయించుచుండు నవిద్వాంసుండైనవాఁడనవరతంబుఁ దన్నుస్వతంత్రుంగాఁ దలంచుచుండు. భూతంబులవలన భూతంబులు పుట్టుచుండు నాభూతంబులు భూతంబులచేత భక్షింపబడుచుండుఁ బురుషునకాయువు శ్రీయును గీర్తియు నైశ్వర్యంబును మొదలయినవి యనుభవింప నెంతగాలంబు ప్రాప్తం బంతగాలంబు నినసించుఁ బ్రాప్తంబు దీఱినఁ బురుషుండు జాలింబొందిన నవియుండక పోవుచుండుం గావున గుణంబును నవగుణంబునుఁ గీర్త్యపకీర్తులను జయాపజయంబులును సుఖదుఃఖంబులును జావుఁబ్రదుకులునుసము

బులయి కలుగుచుండు నజ్ఞానియైనవానికి సత్త్వరజస్తమోగుణం
బులు గలిగి యుండునట్టివానికి గుణమయంబులైనయింద్రియాదు
లై యాత్మ యని తోఁచుచుండుం గావున వాఁడాగుణంబులచేత
బద్ధుండగు నాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బగుశరీరంబు వేఱని
యెవ్వఁడెఱుంగ నోపు వాఁడాగుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు
గావున గుణంబులును గుణియును భోక్తయును భోగ్యంబును
జయంబును నపజయంబును హర్తయును హన్యంబును నుత్పత్తిస్థితి
లయకర్తయై సర్వోత్కృష్టుం డైన యప్పరమేశ్వరుండె కాని
యన్యంబులే దిప్పుడొక్క హస్తంబు నాయుధంబునుం బోయినను
భవత్ప్రాణాపహరణంబునకు సమర్థుండ నగుచున్న నన్నుం జూడు
మని వృత్రాసురుండు మఱియు నిట్లనియె. 413

తే. వాహనంబులుసారెలు ♦ వాఁడిశరము
[1]లూర్జితాక్షములనువులె ♦ [2]యొడ్డనములు
గాఁగఁబోరెడునీ [3]ద్యూత♦కర్మమందు
నెసఁగజయమునునపజయ♦మెవ్వఁడెఱుఁగు. 414

చ. అనవుడు వృత్రుమాటలకు ♦ నద్భుతమంది సురేంద్రుఁ డెంతయుం
దనమదిఁ గుత్సితం బుడిగి ♦ దైవముగా నతనిన్ భజించి కే.
కొనియెఁ గరంబునన్ దిగువఁ ♦ గూలినవజ్రము నప్పు డాత్మలోఁ
దనరె జగంబు లన్నియు ము♦దంబునఁ బొందిరి ఖేచరావళుల్

క. [4]రాహుగ్రహవక్త్రగుహా
గేహాంతము వాసి వచ్చి ♦ కిరణావళి స
ద్బాహుళ్య మొప్ప వెలిఁగెడు
నాహరిదశ్వుండుఁబోలె♦హరియొప్పెన్నృపా. 416

1 ఊర్జితాయక్షములు = ప్రశస్తములగుపాచికలు
2 ఒడ్డనములు = పందెములు.
3 ద్యూతకర్మమందు = యుద్ధమనెడు నీ జూదమునందనుట.
4 రాహుగ్రహ వక్త్రగుహాగేహాంతము = రాహుగ్రహముయొక్క నోరనెడు గుహాగేహముయొక్క మధ్యమును.

వ. ఇట్లు [1]కరకలితవజ్రాయుధరుచిమండలమండితదిఙ్మండలుం డయినజం
భారి గంభీరవాక్యంబుల విస్మయమందస్మితముఖారవిందుం డయి
వృత్రుిన కిట్లనియె. 417

క. ఓదానవేంద్ర నీమతి, వేదాంతముఁబోలెఁ దత్త్వవిజ్ఞానకళా
మోదము నీవతిభక్తుఁడ, వాదిమపురుషునకు హరికి♦నబ్జాక్షునకున్

ఉ. లోకము లెల్ల నిండి తన♦లోనుగ సర్వముఁ జేసి ప్రాణులన్
దీకులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ ♦ దీవులు సూపెడివిష్ణుమాయ నేఁ
డేకమతిం దలంచి తిది ♦ యేల మహాసురరూపు మాని సు
శ్లోకుఁ బురాణపూరుషుని ♦ శోభనమూర్తి ధరింపు మింపునన్.

ఉ. ఏనియమంబు సల్పితివొ ♦ యెట్టిమహాతప మాచరించితో
పూనిరజోగుణాభిరతిఁ ♦ బొందిననీమతి శాంతిదాంతిస
మ్మానసమానసానుభవ♦మత్తమరాళుఁ డరోషభావస
మ్మానుఁ డమేయుఁ డాదనుజ♦మర్దనుభక్తి పొసంగె నెంతయున్.

క. నారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ దేలు♦భక్తుఁడు దా భూ
దారకరఖాతకోదక, పూరంబులు నేలత్రృప్తిఁ ♦ బొందుమహాత్మా

వ. ఇట్లు వలుకుచున్న యింద్రు నుపలక్షించి వృత్రాసురుం డాయో
ధనదుర్మర్షణ సంఘర్షమాణమానసుండై వైరిం బుఁగొల్పుకొని
వామహస్తంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిప్పుచు నుప్పరంబునం గుప్పిం
చుచు [2]బ్రహ్మాండకర్పరంబు నిష్ఠురభైరవారావంబునం బగి
లించుచు సముత్తుంగమత్తమాతంగ పుంగవంబు వృషభంబుపైఁ
గవియుభంగి సురవృషభు పేరురం బుపలక్షించి భీషణాశని నిపాత
వేగంబునం గొట్టిన నింద్రుండు కులిశధార నప్పరిఘంబుఁ దునిమి
తోడన [3]శేషఫణావిశేషభాసురం బయిన బాహుదండంబు
ఖండించె నప్పుడు వృత్రుండు భిన్నబాహుద్వయమూలుండై
రక్తధారలం దోఁగుచు వజ్రిచేతఁ బక్షహతంబై దివంబుననుండి

1 శ్రీకర ... మండలుండయి = చేతకీలింపఁబడిన వజ్రాయుధముయొక్క కాంతిసమూహముచే నలంకరింపఁబడిన దిక్సమూహముకలవాఁడు.

2 బ్రహ్మాండకర్పరంబు = బ్రహ్మాండముయొక్క పైపెంకు.

3 శేష ... భాసురంబు = ఆదిశేషునిపడగవలెమిగుల ప్రకాశించునది.

జాఱుచున్న కులపర్వతంబునుం బోలెఁ జూపట్టి ప్రళయకాల సంహారనిటలచ్ఛటచ్ఛటార్భటఘోరకీలాభీలాగ్ని సమానక్రూర కుటిలనిరీక్షదుర్నిరీక్షుం డయి భూనభోమండలంబులఁ గ్రిందిమీఁది దౌడల హత్తించి నభోమండలంబునుం బోలెఁ దుదిమొద లెఱుంగ రాక వికృతంబుగా వక్త్రంబు దెఱచి 1మందరమథనమథ్యమాన విషమజిహ్వాభీలం బగునాలుక నభంబు నాకుచుఁ గాలసంహార కారణుం డయిన కాలునిభుజదండమండితంబగు దండంబునుం బోని దంష్ట్రలచేత జగత్త్రయంబును మ్రింగెడువాఁడునుం బోలె నతి మాత్రమహాకాయుం డయి పర్వతంబులం దలంగ నీటుచు నడ గొండయుంబోలె నభోభాగభూభాగంబుల నాక్రమించియప్పుడు.

ఉ. కాలము నాఁటిమృత్యువుము ♦ ఖంబునఁ బోలెను విస్ఫులింగముల్
గ్రాలఁగ దేవసంఘములు ♦ గంపము నొంద జగంబు లెల్ల నా
హాలుతితారవం బెసఁగ ♦ నభ్రగజంబును నాయుధంబుతో
నాలుకఁ జుట్టిపట్టి సుర ♦ నాథుని మ్రింగె మహాద్భుతాకృతిన్. 423

ఆ. లోక మెల్ల నపుడు ♦ చీకాకుపడెఁ దమం
బడరె నుడుగణంబు ♦ లవనిమీఁద
సోనవాన గురిసె ♦ సూర్యచంద్రాగ్నుల
రశ్ములడఁగ దిశలు ♦ రభస మయ్యె. 424

వ. అప్పుడు. 425

ఉ. కందఁడు భీతిఁ గుందఁడు ప్ర ♦ కంపన మొందఁడు పెద్దనిద్దురం
జొందఁడు తత్తఱింపఁడు వి ♦ శేషముఁ జొప్పడు వైష్ణవీజయా
నందపరైకవిద్యను మ ♦ నంబునఁ దాల్చుచు నుండెఁ గాని సం
క్రందనుఁ డానిశాచరుని ♦ గర్భములో హరిరక్షితాంగుఁడై. 426

వ. ఇట్లు కవచరూప శ్రీనారాయణ కృపాపాలితుం డై యోగబలంబున బలభేది యతని యుదరంబు వజ్రాయుధంబున భేదించి వైరావణసహితుం డై వెడలి యాతని కంధరంబు తెగ నడుమ వజ్రంబుఁ

---

1 మంథర ... అభీలంబు = మందరమనెడు కవ్వముచే త్రచ్చఁబడుచున్న పాముయొక్క పుట్టిన విషము కలిగినట్టియు నాలుకవలె భయంకరమైన.

ప్రయోగించిన నతినిష్ఠురవేగంబున వృత్రహరణార్థంబుగం దిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రంబులకు దక్షిణోత్తరగతి రూపంబయిన సంవత్సరసంధియందు నహోరాత్రమధ్యంబున వృతుశిరంబు పర్వత శిఖరంబునుంబోలెఁ ద్రుంచి కూలం ద్రోచె నప్పుడు. 427

మ. మొరసెన్ దుందుభు లంబరంబునఁ గడున్ ♦ మోదించి గంధర్వులు
సురలున్ సాధ్యులు సిద్ధులున్ మునివరుల్ ♦ సొంపార వృత్రఘ్ను [1]భీ
కర తేజోవిభవప్రకాశకరవి ♦ ఖ్యాతైకమంత్రంబులం
దిర మొప్పం బఠియించుచుం గురిసి రెం ♦ తేఁ గ్రొత్తపూసోనలన్.

ఆ. ఎమి సెప్ప నప్పు ♦ డింద్రారితనువున
నొక్క దివ్యతేజ ♦ ముబ్బి వెడలి
లోకమెల్లఁ జూడ ♦ లోకులు సూడఁగ
లోకమరసి విష్ణు ♦ లోను సొచ్చె. 429

వ. ఇట్లు లోకభీకరుండై వృత్రాసురుండు గూలిన నఖిలలోకంబులుఁ బరితాపంబు లుడిగి సుస్థితిం బొందె దేవర్షి పితృగణంబులు దానవులతోడం గూడి యింద్రునకుం జెప్పక తమతమస్థానంబులకుం జనిరనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె.

ఆ. ఏమికారణమున ♦ నింద్రుతోఁ బలుకక
సురలు వోయి రట్టి ♦ సురగణంబు
లెందుచేత సుఖముఁ ♦ జెందిరి వజ్రికిఁ
జేటు గలుగు టెట్లు ♦ సెప్పవయ్య. 431

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. వృత్రపరాక్రమచకితు లయిన నిఖిల దేవతలును మహర్షిగణంబులును మున్ను వృత్రవధార్థం బింద్రునిం బ్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహత్యకుం జాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపినపాపంబు స్త్రీలయందును భూమియందును జలంబులందును ద్రుమంబులందును విభజించి పెట్టితి నిపు డీహత్య యేరీతిం బాపుకొనువాఁడ నాకశక్యంబనిన మహర్షు లశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి

1 భీకర...మంత్రంబులన్=భయమును కలుగఁజేయునట్టి పరాక్రమాతిశయమునకు ప్రకాశమును కలుగఁజేయు ప్రశస్తములును, ప్రధానములును నైన మంత్రముల చేత.

యజ్ఞపురుషుండయిన శ్రీనారాయణదేవుని సంతుష్టునిం జేసి యీ హత్యం బాపం గలవారము స్వభావంబున బ్రాహ్మణ పితృ గో మాతృ సజ్జనహంతలైన వార లేదేవునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ములగుదు రద్దేవుని నశ్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వితుండవై సేవించిన నీకు ఖలుండైన యిద్దురాత్ముని హింసించిన హత్య యేమి సేయం గలదని యొడంబఱిచిన నింద్రుండువల్లెయని యవ్విధంబున మార్తునిం బరిమార్చి బ్రహ్మహత్యం బొంది యత్తాపంబు భరియింపనోపక దుర్దశం బొందె నప్పుడు. 432

సీ. పాపంబుఁ జండాల ♦ రూపంబుగలదాని
ముదిమిఁచే నొడలెల్లఁ ♦ గదలుదాని
క్షయకుష్ఠరోగ సం♦చయకృతం బగుదాని
నురురక్తపూరంబు ♦ దొరఁగుదాని
నరసిన వెంట్రుకల్ ♦ నెరసినతలదాని
నటఁ బోకు పోకుండు ♦ మనెడుదానిఁ
[1]గదురు కంపునఁ బ్రేవు ♦ లదరఁజేసెడుదానిఁ
దా నెందుఁ బాఱినఁ ♦ దఱుముదాని

ఆ. నాగుణంబు లెల్ల ♦ భోగింప నేరీతి
నరుగ నెంతవాఁడ ♦ వనెడుదాని
బిట్టు దిరిగి చూచి ♦ భీతిల్లి సిగ్గుతో
దేవనాయకుండు ♦ దెరలి పఱచె. 433

వ. ఇట్లతివికృతత్వంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుతగుల నింద్రుండు నభోభాగ భూభాగ దిగ్భాగంబులెల్లం దిరిగి చోరం దెరువులేక దీర్ఘనిర్ఘాతాటోప నిశ్శ్వాసదూషితుండై యీశాన్యభాగంబునకుం బఱచి యద్దెస నమేయపుణ్యాగణ్యం బయిన మానస సరస్సునం బ్రవేశించి యందొక్క కమలనాళంబు సొచ్చి తంతువులం గలసి రూపంబు లేక యలబ్ధభోగుండై బ్రహ్మహత్యావిమోచనంబుఁ జింతించికొనుచు సహస్రవర్షంబు లుండె నాచండాలియు నది

[1] కదురుకంపువన్ = అతిశయించుచున్న చెడువాసనతో..

పరమేశ్వరదిగ్భాగం బగుటం జేసి యందుం జొరరాక కాచియుండె
నంతకాలంబుఁ ద్రిదివంబున నహుషుండు విద్యాబల తపోబల
యోగబలంబులం బాలించుచుండి సంపదైశ్వర్య మదాంధుండై
యింద్రపత్నిం గోరి యింద్రుండు వచ్చునందాఁక నాకుం బత్నివి
గమ్మనిన నా శచీదేవి బృహస్పతి ప్రేరితయై [1]బ్రహ్మర్షి వాహ్య
శిబిక నెక్కి వచ్చి నన్ను భోగింపుమనిన నతం డట్లచేసి [2]కుంభసం
భవశాపహతుండై యజగరయోనియందుఁ బుట్టె నంత నింద్రుండు
బ్రహ్మర్షి గణోపహూతుండై త్రిదివంబునకు వచ్చె నంతఁగాలంబు
నారాయణచరణారవింద ధ్యానపరుండై యుండుటం జేసియు దిశాధి
నాథుండైన శంకరుచేత రక్షింపఁబడ్డవాఁడై యుండుటం జేసియు
దద్దోషబలంబు దఱఁగి సహస్రాక్షుం బీడింప లేదయ్యె నప్పు
డింద్రుండు నిజైశ్వర్యంబునుం బొంది బ్రహ్మర్షి పరివృతుండై మహా
పురుషారాధనంబు సేసి హయమేధాధ్వరంబునకు దీక్షఁ గైకొని
బ్రహ్మవాదులచేత నాదరింపఁబడుచున్న వాఁడయి సర్వదేవతా
మయుండైన నారాయణుం బరితృప్తుం జేసి మంచు విరియించు
మార్తాండుని చందంబునఁ ద్వాష్ట్రవధరూపపాపంబు నాశంబు
నొందించి సకల దివిజయక్షగంధర్వ సిద్ధమునిజనసంస్తూయమానుం
డయి త్రిభువనైశ్వర్య భోగభాగ్యంబులం గయికొనియె నప్పుడు.

చ. సతతమరీచిముఖ్యముని ♦ సంఘముచేత యథోచితంబుగాఁ
గృతఘనవాజిమేధమునఁ ♦ గేశవు నీశుఁ బురాణపూరుషున్
హితు జగదీశు యజ్ఞపతి ♦ నిష్టఫలప్రదు నంతరంగ సం
గతు భజియించి వజ్రి గత ♦ కల్మషుఁడై నెగడెన్ మహీశ్వరా!

సీ. నుతియుఁ బుట్టింపఁగ ♦ మనసు వెట్టినయట్టి
[3]క్రూరకర్మాంభోధి కుంభజుండు

---

1 బ్రహ్మర్షి వాహ్యశిబిక = బ్రహ్మర్షులచే మోయఁదగిన పల్లకి, 2 కుంభసంభవశాపహతుండై = అగస్త్యునియొక్క శాపముచే చెడినవాఁడై

3 క్రూర ... కుంభజుండు = చెడ్డపనులను సంద్రమునకు అగస్త్యుఁడు

అంగారములు సేయ • నాహుతిఁ గన నోపు
బహుపాపకానన • పావకుండు
కందక దిగ మ్రింగి • గట్టునఁ ద్రేఁపంగఁ
1కల్మషగరళగం • గాధరుండు
ఘనగుహాంతరములఁ • గాలూన నియ్యని
కలుషదుస్తరతమో • గ్రహవిధుండు

ఆ. 2సకలము త్త్రిలోక • సామ్రాజ్యసమధిక
సహజభోగభాగ్య • సంగ్రహైక
కారణాప్రమేయ • కంజాక్షసర్వేశ
కేశవాదినామకీర్తనంబు. 436

సీ. అఖిలదుఃఖైకసం • హారాదికారణం
బఖిలార్థసంచయా • హ్లాదకరము
విమలభక్త్యుద్రేక • విభవసందర్శనం
3బనుపమభక్తవ • ర్ణనరతంబు
విబుధహర్షానేక • విజయసంయుక్తంబు
4గ్రస్తామరేంద్ర మో • క్షక్రమంబు
బ్రహ్మహత్యానేక • పాపనిస్తరణంబు
గమనీయసజ్జన • కాంక్షితంబు

తే. నైన యీయితిహాసంబు • నధికభక్తి
వినినఁ జదివిన వ్రాసిన • ననుదినంబు
నాయురారోగ్య భాగ్యభో • గాభివృద్ధి
కర్మనాశము సుగతియుఁ • గల్గు ననఘ. 437

---

1 కల్మష ... ధరుండు = పాపములను విషమునకు ఈశ్వరుఁడు.

2 సకల ... కీర్తనంబు=సమస్తములగు ము త్త్రిలోకమునందలిరాజ్యమునకు సంబంధించిన గొప్పదగు సహజానుభవవిశేషములను కూర్చుటయందు ప్రధానకారణమై నిరూపింపరాని కంజాక్ష! సర్వేశ, కేశవ, మొదలగు పేరులపొగడ్త.

3 అనుపమ ... రతంబు = పోలికలేని భక్తుల వర్ణించుటయందు ఆసక్తమైనది.

4 గ్రస్త...క్రమంబు=మ్రింగఁబడినయింద్రునివిడిపించు విధానముకలది.

సీ. వాపుడు యోగీంద్ర ♦ నామనం బీవృత్తు
వివరంబు నీచేత ♦ విన్న మొద్దలు
కడు నద్భుతంబునఁ ♦ గళవళం బందెమఁ
గోరి రజస్తమో ♦ గుణములందు
వర్తించునీపాప ♦ వర్తికి నేరీతి
మాధవపదభక్తి ♦ మది వసించె
సత్త్వస్వభావులై ♦ సముబుద్ధులై తపో
నియమప్రయత్నులై ♦ నిష్ఠచేత

తే. నిర్మలాత్మకులైనట్టి ♦ ధర్మపరుల
కమరులకుఁ బుణ్యమునులకు ♦ నంబుజాక్షు
భూరి కైవల్యసంప్రాప్తి ♦ మూలమైన
భక్తి వీనికిఁబోలె నే♦ర్మాటు గాదు. 438

సీ. భూస్థలిఁ గలరేణు♦వులకన్న దట్టమై
కడు నొప్పుజీవ పం♦ఘములు గలవు
ఆజీవములలోన ♦ నరయ ధర్మాయత
మతి వసించినవారు ♦ మనుజజాతి
యామనుష్యులలోనఁ ♦ గామంబుఁ బెడఁబాసి
మోక్షార్థులగువారు ♦ మొదలనరిది
మోక్షమార్గం బాత్మ ♦ మూలంబుగా నుండు
వారిలో ముక్తులు ♦ లేరు తఱచు

తే. ముక్తులైనట్టివారిలో ♦ యుక్తిఁ దలఁపఁ
జాల దుర్లభుఁ డమిత ప్ర♦శాంతిపరుఁడు
పరమసుజ్ఞాననిరతుండు ♦ భద్రగుణుఁడు
రమణ శ్రీవాసుదేవ ప♦రాయణుండు. 439

తే. సకలలోకాపకారి దు♦స్సంగతుండు
వృత్రుఁ డేక్రియ సుజ్ఞాన♦వేది యయ్యె
సమరమునఁ బౌరుషంబుచే♦నమరవిభుని
నెట్లు మెప్పించె దీనినా♦కెఱుఁగఁజెపుము. 440

—♦ చిత్రకేతూపాఖ్యానము. ♦—

వ. అని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నడిగెనని సూతుండు శౌనకాది మునులకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె నట్లు గజపురవల్లభుండు సంప్రశ్నంబు సేసిన బాదరాయణి హరిస్మరణశ్రద్ధాపరుండయి తొల్లి కృష్ణద్వైపాయననారదదేవల మహర్షులు నాకెఱింగించిన యితిహాసంబు గలదు దాని నెఱింగించెద సావధానుండవై యాకర్ణింపు మని యిట్లనియె 441

చ. అమిత విభూతిఁ జాల నమ♦రాధిపుఁ బోలుచు శూరసేన దే
శములకు భర్తయై ప్రజలు ♦ సంతస మందఁగ సార్వభౌముఁడై
క్షమ దమ కెల్లకాలమును ♦ [1]గామదుహాంబుగఁ జిత్రకేతు నా
మమునఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె గుణ ♦ మండనుఁ డంచితకీర్తికాముఁడై.

సీ. [2]మానితతారుణ్య♦మదనతురంగులు
[3]కందర్ప విజయైక ♦ ఖడ్గలతలు
మదనసమ్మోహన ♦ మంత్రాధిదేవతల్
పంచశిలీముఖు ♦ బాడెకత్తె
లసమానస్త్రీఁ డక్షిలంబు ♦ నడకించుబొమ్మలు
నాత్మసంభవుని [4]క♦ట్టాయితములు
పుండ్రేక్షుకోదండ♦భూరి తేజంబులు
శంబరవిద్వేషి♦సాయకములు
తే. నాఁగఁబొలుపారు నొకకోటి♦నలినముఖులు
దనకుఁ బత్నులుగాఁగ న♦త్యంతవిమల
కీర్తివైభవ సన్మార్గ♦వర్తి యగుచు
జగతిఁ బాలించు చుండె నా♦జనవిభుండు. 443

తే. కలిమి వేవేలుభార్యలు ♦ గలిగియుండఁ
బరఁగ సంతతియొక్కండుఁ ♦ బడయ లేక

---

1 కామదుహము = కోరికలపిండునది.

2 మానిత ... తురంగులు = ప్రశస్తమగు జవ్వనముగల మన్మథుని గుఱ్ఱములు. 3 కందర్ప ... లతలు = మన్మథునియొక్క లోకజయమునందు ప్రధానమైలయిన ఖడ్గములు. 4 కట్టాయితములు = తీవ్రసన్నాహములు.

చిత్తమునఁ జాలఁ బాయని ♦ చింత వొడమి
బడలఁజొచ్చెను వేసవి ♦ మడువుఁబోలె. 444

ఉ. రూపము సత్ప్రతాపము 1మ♦రుత్పతిభోగము యౌవనంబు సం
దీపితచారువర్తనము ♦ దిగ్విజయంబును సత్యముం జగ
ద్వ్యాపితకీర్తియుం సతులు ♦ వైభవముఖ్యము లెల్ల మాన్పఁగా
నోపక యుండె నానృపతి ♦ నొందిన సంతతిలేని దుఃఖమున్. 445

వ. ఇట్లు సంతతిలేక యతిదుఃఖమానసుం డయిన యా నరేంద్రుని మందిరంబున కంగిరసమహాముని వచ్చి యతనిచేత నతిథిసత్కారంబులు వడసి కుశలం బడిగి రాజ్యంబు భవదధీనంబ కదా పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశ మహదహంకారంబు లనియెడి యేడింటిచేత రక్షింపంబడ్డ జీవుండునుంబోలె నమాత్యజనపద దుర్గద్రవిణసంచయ దండమిత్రంబు లనెడి సప్తప్రకృతులచేత రక్షితుండవై ప్రకృతిపురుషులయందు భారంబు వెట్టి రాజ్యసుఖంబు లనుభవింతువుగదా మఱియు దార ప్రజామాత్యభృత్యమంత్రిపౌరజానపదభూపాలురు నీకు వశవర్తులుగదా సర్వంబునుం గలిగి సార్వభౌముండవైన నీవదనంబున విన్నఁదనంబు గలిగి యున్నయది కతం బేమి యనిన నా మునిప్రవరునకు నతం డిట్లనియె మీ తపోబలంబున మీకు నెఱుంగరాని యదియుం గలదే యని తలవంచి యూరకున్న నతని యభిప్రాయం బెఱింగి యా భగవంతుం డైన యంగిరసుండు దయాళుండై పుత్రకామేష్టి వేల్చి యజ్ఞశేషం బతని యగ్రమహిషి యయిన కృతద్యుతి కిచ్చి నీకుం బుత్రుండు గలిగెడి నతనివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవింపంగలవని చెప్పి యమ్మహాత్ముండు సనియె నా కృతద్యుతియును దేవి గర్భంబు ధరియించి నవమాసంబులు నిండినం గుమారునిం గనియె నా కాలంబున రాజును సమస్తభృత్యామాత్యజనంబులుఁ బరమానందంబుఁ బొంది రపుడు చిత్రకేతుండు కృతస్నానుండై సకలభూషణభూషితుండై సుతునకు జాతకర్మంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు నపరిమితహిరణ్యరజతదానంబులును

1 మరుత్పతిభోగములు = యింద్రుని యనుభవము.

వస్త్రాభరణంబులును గ్రామంబులును గజంబులును వాహనంబులును ధేనువులును నాఱేసియర్బుదంబుల ద్రవ్యంబును దానంబు సేసి ప్రాణిసముదయంబునకుం బర్జన్యుండునుంబోలెఁ దక్కినవారలకు నిష్టకామంబులు వర్షించి పరమానందహృదయుండై యుండెఁ గుమారుండును మాతృపితృబంధుజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచు దినదినప్రవర్ధమానుండై పెరుఁగుచుండె నంతం బుత్రమోహంబునం గృతద్యుతియందు బద్ధానురాగుండై మహీధవుండు వర్తించుచుండం దక్కినభార్యలు సంతానసంతోషవికలలై యీ మోహంబునకుం గారణంబు పుత్రుండ యని యీర్ష్యం జేసి దారుణచిత్తలై కుమారునకు విషం బిడిన సుఖనిద్రితుండునుంబోలె బాలుండు మృతిఁ బొందె నప్పుడు వేగుటయు దాది బోధింపంజని యా కుమారుని వికృతాకారంబుఁ జూచి విస్మయశోకభయార్తయై పుడమిం బడి యాక్రందించె నప్పుడు. 446

తరలము. పుడమి నిట్టకనిల్వనం బడి ♦ పొక్కుచుం గడు దీనయై
యుడఁకు వేమియు లేనివాక్కుల ♦ నావు రంచు విలాపమం
[1]దెడరు దోఁప భృశాతురోన్నతి ♦ నేడ్చెనన్ విని భీతితోఁ
గడుపు బిట్టవియంగ భూపతి♦కాంత గ్రక్కున నేగుచున్

ఆ. బాలుఁ డొక్కరుండు ♦ పరిణామశీలుండు
వంశకర్త తపసి♦వరమువలనఁ
బుట్టి మిన్నకట్లు ♦ వాలిసి యున్నట్టియా
కొడుకుఁ జూచితల్లి ♦ యడలఁజొచ్చె. 448

ఉ. [2]కుంకుమరాగరమ్యకుచ♦కుంభములం గడుఁ గజ్జలంబుతోఁ
బంకిల మైన బాష్పముల♦పాల్పడ మజ్జన మాచరించుచుం
గంకణపాణి పల్లవయు♦గంబున వక్త్రము మోఁదికొంచు నా
పంకరుహాక్షి యేడ్చెఁ బరి♦భాషితపంచమసుస్వరంబునన్. 449

క. ఆయార్తరవమునకు భూ
నాయకుఁడు భయంబు నొంది ♦ నయముడిగి సుతున్

---

1. ఎడరు=దుఃఖము. 2. కుం...లన్=కుంకుమపూఁతలతో సందములగు స్తనకలశములందు.

డాయఁగ వేగంబునఁ జని
పాయని మోహంబుతోడ ♦ బాలునిమీఁదన్. 450
స్రగ్విణి. వ్రాలి యోపుత్ర నీ♦వార్తదంభోళి వై
కూలఁగా వ్రేయు కీ♦కొల్దినన్నేటికే
జాలి నొందించె నా♦జాడ యిం కెట్టిదో
తూలుమీఁతల్లికీ ♦దుఃఖమెట్లాఱునో. 451
వ. అని తల మ్రొలయెఱుంగక పలవించుచు భృత్యామాత్యబంధు జనంబులం గూడి యడలుచు నున్నయారాజదుఃఖం బెఱింగి యం గిరసుండు నారదుసితోడంగూడి చనుదెంచి మృతుండైనపుత్రుని పదతలంబున మృతుండునుంబోలెఁ బడియున్న యారాజుం గనుం గొని యిట్లనియె. 453
సీ. నీకు వీఁడెవ్వఁడు ♦ నీవెవ్వనికి శోక
సంతాప మందెదు ♦ సార్వభౌమ
పుత్రమిత్రాదులు ♦ పూర్వజన్మంబున
నెవ్వనివారలో ♦ యెఱుఁగ గలవె
యెుదల నదీవేగ♦మున నాడ కాడకు
[1]సికతంబు గూడుచుఁ ♦ జెదరుచుండు
నారీతిఁ బ్రాణుల ♦ కతికాలగతిచేతఁ
బుట్టుట చచ్చుట ♦ పోసఁగుచుండుఁ
ఆ. గాన భూతములకుఁ ♦ గలుగు భూతంబులు
మమతతోడ విష్ణు♦మాయఁజేసి
దీని కడల నేల ♦ ధృతిఁ దూలఁగా నేల
బుద్ధిఁ దలఁప వలదె ♦ భూతసృష్టి.
వ. మఱియు నేము నీవును దక్కినవారలును బ్రవర్తమానకాలంబునం గలిగినజన్మంబు నొంది మృత్యువువలన విరామంబు నొందంగల వారమై యిపుడ లేక పోవుదము చావుపుట్టువులకు నిక్కువంబు లే దీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజాలంబులవలన భూతంబులం

1 సికతంబు = ఇసుక.

బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేతన రక్షించు వాని నాభూతంబుల చేతన హరించు స్వాతంత్రంబు లేనితనస్పష్టిచేత బాలుండును బోలె నపేక్ష లేక యుండు దేహి యైన పితృదేహంబుచేత దేహి యైన పుత్రదేహంబు మాతృదేహంబువలనం గలుగుచుండు నాప్రకారంబున బీజంబువలన బీజంబుపుట్టుచుండ దేహికినివి శాశ్వతంబై జరుగుచునుండుఁ బూర్వకాలంబున సామాన్యవిశేషంబులు సన్మాత్రంబైన వస్తువులం దేవిధంబునం గల్పింపంబడియె నాప్రకారంబున దేహంబునకు జీవునకు నన్యోన్యవిభాగంబు పూర్వకాలంబున నజ్ఞానకల్పితంబయ్యె జన్మఫలంబులను జూచుచున్నవారికి దహనక్రియల నగ్ని పెక్కురూపంబులం గానంబడుభంగి నొక్కండైన జీవుండు పెక్కుభంగుల వెలుంగుచుండు నివియన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు సాలక దేహి దేహసంయోగంబు స్వప్నంబునందు భయావహంబైన ప్రయోజనంబునడుపుచుండి మేల్కాంచి యాస్వప్నార్థంబైన ప్రయోజనంబు తనదిగాదని యెఱుంగుభంగి జీవుండే తానని జ్ఞానగోచరుండైనవాఁడెఱుంగుంగావున నన్నియును మనోమాత్రంబని తెలిసి మోహతమంబు వాసి భగవంతుండైన వాసుదేవుని యందుఁ జిత్తంబు వెట్టి నిర్మలాత్మకుండవగుమని బోధించినఁ జిత్రకేతుండు లేచి వారలకిట్లనియె. 455

సీ. యతివేషములుపూని ♦ యతిగూఢగతినిందు
నేతెంచినట్టిమీ ♦ రెవ్వరయ్య
కడఁగి నర్కా బోలిన ♦ గ్రామ్యబుద్ధులనెల్ల
బోధింపవచ్చిన ♦ పుణ్యమతులొ
రమణఁగుమారనా ♦ రదఋషభాదులొ
దేవలాసితులను ♦ ధీరమతులొ
వ్యాసవసిష్ఠ దూర్వాసోమృకండుజ
గౌతమ శుక రాముఁ ♦ కపిల మునులొ

తే. యాజ్ఞ్యవల్క్యుండుఁ దరణియు ♦ నారుణియును
జ్యవన రోమశులాసురి ♦ జాతుకర్ణ

దత్తమైత్రేయవర భర ♦ ద్వాజబోధ్య
పంచశిఖులో పరాశర ♦ ప్రభృతిమునులా.

క. వీరలలో నెవ్వరు సుర
చారణ గంధర్వ సిద్ధ సంఘంబులలో
వారలో యీసుజ్ఞానము
కారణమై యెవరియందు గలదు తలంపన్. 425

క. పొందుగ గ్రామ్యపశుత్వముఁ
బొంది మహాశోకతమముఁ ♦ బొందిన నాకున్
ముందఱ దివ్యజ్ఞానముఁ
జెందించినవారి మిమ్ముఁ ♦ జెప్పుడు తెలియన్. 457

వ. అనిన నంగిరసుం డిట్లనియె. నేను బుత్రకాంక్షివైన నీకుఁ బుత్రుం బ్రసాదించిన యంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్రుండయిన నారద భగవంతుండు దుస్తరంబైన పుత్రశోకంబున మగ్నుండవైన నిను ననుగ్రహించి పరమజ్ఞానం బుపదేశింప వచ్చితిమి. నీదుఃఖంబెఱింగి పుత్రు నిచ్చితిమేని బుత్రవంతులైనవారి తాపంబు నీచేత ననుభవింపంబడు నీప్రకారంబున లోకంబున సతులును గృహంబులును సంపదలును శబ్దాదులయిన విషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచలంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బలంబును ధనంబును భృత్యామాత్యసుహృజ్జనంబులును మొదలైనవి శోక మోహభయపీడలం జేయుచుండుఁ గాని సుఖంబుల నీ నేరవు గంధర్వనగరంబునుంబోలెస్వప్నలబ్ధమనోరథంబునుంబోనియర్థంబుఁ బాసి కానంబడుచు మనోభవంబు లయిన యర్థంబులంగూడి స్వార్థంబులై కానంబడనేరవు కర్మంబులచేత ధ్యానంబులు సేయుచుండుమనంబులు నానాకర్మంబు లగుచు నుండు నీదేహి దేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకంబై దేహికి వివిధక్లేశసంతాపంబులం జేయుచుండుం గావున నీవు నిర్మలంబయిన మనంబుచేత నాత్మగతి వెదకి ధ్రువంబయిన పదవి నొందుమనియె. అప్పుడు నారదుం డిట్లనియె నుపనిషద్గోప్యం బగు నే నిచ్చు మంత్రం బెవ్వెండేని సప్తరాత్రం

బులు పరియించు నతండు సంకర్షణుండైన భగవంతునిం జూచు
నెవ్వనిపాదమూలంబు సర్వాశ్రయంబై యుండునట్టి శ్రీమన్నారా
యణుని పాదంబులు సేవించి యీమోహంబు వదలి యతిశీఘ్రం
బున నుత్తమపదంబు నొందు మిప్పు డీకుమారునకును నీకును
ప్రయోజనంబు గలదేనిం జూడుమని నారదుండు మృతబాలకుని
కళేబరంబుఁజూచి యోజీవుండ నీకు శుభం బయ్యెడు మిందుఁ
బ్రవేశించి మీతల్లిదండ్రుల బంధుజనులం జూచి వీరలదుఃఖంబు
లార్చి యీకళేబరంబునందుఁ బ్రవేశించి యాయుశ్శేషంబు నను
భవించి పితృధీనంబైన రాజ్యాసనంబునఁ గూర్చుండు మనిన
నబ్బాలుం డిట్లనియె. 458

తే. కర్మవశమున నెందు సుఖంబు లేక
దేవతిర్యఙ్నృయోనులఁ దిరుగునాకు
వెలయ నేజన్మమందునో వీరు తల్లి
దండ్రులయినారు చెప్పవే తాపసేంద్ర 459

తే. బాంధవజ్ఞాతి సుతులును బగతురాత్మ
వరులుదాసీన మధ్యస్థ వర్గములును
నరవిఁగనుచుందురొకొక్క జన్మమునను
నెఱయఁబ్రాణికినొకవావి నిజముగలదె.

తే. రత్నములు హేమములు నను రాగలీల
నలరునమ్మక నీవల నావల నగు
భంగి నరులందు జీవుండు ప్రాప్తుఁడగుచు
నెలమిఁ దిరుగుచునుండుఁ దా నెందుఁ జెడఁడు. 461

సీ. ఒక్కఁడై నిత్యుఁడై యొక్కఁడఁ గడలేక
పొరిది జన్మాదుల శూన్యుఁడగుచు
సర్వంబునందుండి సర్వంబు దనయందు
నుండంగ సర్వాశ్ర యుండనంగ
సూక్ష్మమైస్థూలమై సూక్ష్మాధికములకు
సామ్యమై స్వప్రకా శమున వెలిఁగి

యఖిలంబుఁ జూచుచు ♦ నఖిల ప్రభావుఁడై
యఖిలంబుఁ దనయందు ♦ నడఁచికొనుచు
తే. నాత్మమాయాగుణంబుల ♦ నాత్మమయము
గాఁగ విశ్వంబుఁ దనసృష్టి ♦ ఘనతఁ జెందఁ
జేయుచుండును సర్వసం ♦ జీవనుండు
రమణ విశ్వాత్మకుఁ డయిన నా ♦ రాయణుండు. 462

క. సతు లెవ్వరు సుతు లెవ్వరు,
పతు లెవ్వరు మిత్రశత్రు ♦ బంధుప్రియసం
గతు లెవ్వరు సర్వాత్మక
గతుఁడై గుణసాక్షి యైన ♦ ఘనుఁ డొక్కనికిన్. 463

—♦ చిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట. ♦—

వ. మఱియు సుఖదుఃఖంబులం బొందక సర్వోదాసీనుండై పరమాత్ముండై యుండు నప్పరమేశ్వరరూపుండ నయిన నాకును మీకు నెక్కడిసంబంధంబు మీకు దుఃఖంబునకుం బని లేద ని పలికి యాజీవుండు పోయినం జిత్రకేతుండును బంధువులు నతివిస్మితచిత్తులై శోకంబులు విడిచి మోహంబులం బాసి యమునానదియందు నక్కుమారునకు నుత్తరకర్మంబులు నిర్వర్తించి చిత్రకేతుండు గాఢపంకంబునం బడినయేనుంగునుం బోలె గృహాంధకూపంబునందుండి వెడలి కాళిందీనదికిం బోయి యందు విధిపూర్వంబుగఁ గృతస్నానుండై మౌనంబుతోడ నారదునకు నమస్కరించిన నతండు ప్రసన్నుండై భగవన్మంత్రంబు విధిపూర్వకంబుగా నతనికి నుపదేశించి యంగిరసుతోడం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె, జిత్రకేతుండును నారదోపదేశమార్గంబున నిరాహారుండై సమాధి నియతుండై నారాయణరూపం బయిన యావిద్య నారాధించి సప్తరాత్రాంతంబున నప్రతిహతం బయినవిద్యాధరాధిపత్యంబును భాస్వద్రత్నదివ్యవిమానంబునుం బడసి నారాయణానుగ్రహంబునుం బొంది మనోగమనంబునం ద్రిజగంబులం జరియించుచుండఁ గొన్ని దినంబులకు నొక్కచోట. 464

సీ. [1]తారహారపటీర • ధవళ దేహమువాని
రమణీయనీలాంబ • రంబువాని
మణికిరీటస్ఫుర • న్మస్తకంబులవానిఁ
గంకణకేయూర • కరమువానిఁ
గర్బురమయదీప్త • కటిసూత్రములవానిఁ
దరళయజ్ఞోపవీ • తములవాని
నతిసుప్రసన్నవ • క్త్రాంబుజంబులవానిఁ
దరుణవివృత్తనే • త్రములవాని
ఆ. సిద్ధమండలంబు • సేవింపఁ బుణ్యప్ర
సిద్ధి వెలసినట్టి • యిద్ధచరితుఁ
బద్మలోచనునకుఁ • బాదపీఠం బైన
ఘనునిఁ బన్నగేంద్రుఁ • గాంచె నతఁడు. 465

ఆ. కన్నమాత్ర నతఁడు • కల్మషంబులఁ బాసి
విమలచిత్తుఁడగుచు • విశదభక్తి
నిట్టరోమములకుఁ • బట్టగు చానంద
బాష్పనేత్రుఁ డగుచుఁ • బ్రణుతిసేసె. 466

క. సంతోషాశ్రులచేత న
నంతునిఁ బరిషిక్తుఁ జేసి • యతఁడు ప్రమోదం
బెంతయు నరికట్టిన నొక
కొంతయుఁ బలుకంగ లేక • కొండొకవడికిన్. 467

చ. మది నొకయింతమాత్రనస • మంబుగఁ జేయుచు బాహ్యవర్తనం
గదిసినయింద్రియంబుల నొ • కంతకుఁ దెచ్చి మనంబు వాక్కునుం
గుదురుగఁ ద్రోచి తత్త్వమునఁ • గూర్చుచు శాశ్వతవిగ్రహంబు నా
సదయుఁ బ్రశాంతు లోకగురు • సన్నుతి సేయఁ దొడంగె నిమ్ములన్.

క. అజితుఁడ వై భక్తులచే
విజితుఁడ వైనాఁడ విపుడు • వేడుక వారుఁ

1 తార... దేహమువాని=నక్షత్రములు, ముత్తెపుసరులు, మంచిగంధమువలె తెల్లనైన దేహముకలవానిని. రమణీయ... అంబరంబువాని=అందమగు నల్లనిపట్టుకలవానిని.

విజితులు నీచేఁ గోర్కులు
భజియింపనివారు నిన్నుఁ బడయుదురె హరీ. 469

ఉ. నీవిభవంబు లీజగము నిండుట యొండుట నాశ మొందుటల్
నీవిమలాంశజాతములు నెమ్మి జగంబు సృజించువారలో
దేవ భవద్గుణాంబుధుల తీరముఁ గానక యీశ బుద్ధితో
వావిరిఁ జర్చ సేయుదురు వారికి వారలు దొడ్డవారలై. 470

క. పరమాణువు మొదలుగఁ గొని
పరమము దుదిగాఁగ మధ్యపరికీర్తనచే
స్థిరుఁడవు త్రయీవిదుఁడ వై
సరిసత్యాద్యంతమధ్యసదృశగతుఁడ వై. 471

తే. ఉర్వి మొదలైననేడు నొండొకటికంటె
దశగుణాధికమై యుండు దాని నండ
కోశమందురునాయండకోటి యెవ్వఁ
డందు నణుమాత్రమగు ననంతాఖ్యుఁ డతఁడు. 472

వ. మఱియు నొక్కచోట విషయతృష్ణాపరు లైన నరపశువులు పరతత్త్వంబ వైన నిన్ను మాని యైశ్వర్యకాములై తక్కినదేవతల భజియింపుదురు, వారిచ్చు సంపదలు రాజకులంబునుంబోలె వారలంగూడి నాశంబునం బొందుచుండు. విషయకామము లేని నిన్ను సేవించినవారు వేఁచిన విత్తనంబునుంబోలె దేహాంతరోత్పత్తి నొందకుండుదురు నిర్గుణుండవై జ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్న నిన్ను గుణసమేతునిఁగా జ్ఞానులు భావింపుదురు నీభజనం బేరూపున నయిన మోక్షంబు ప్రసాదించు జితమతి వైననీవు భాగవతధర్మం బేప్రకారంబున నిర్ణయించితి వాప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండ వయిననిన్ను సనత్కుమారాదులు మోక్షంబుకొఱకు సేవించుచున్నారీభాగవతధర్మంబునందు జ్ఞానహీనుండొక్కండును లేఁడన్యకామ్యధర్మంబులందు విషమబుద్ధిచేత నేను నీవు నాకు నీకు నని వచియించుచున్నవాఁ డధర్మనిరతుండై క్షయించుచుండు స్థావరజంగమప్రాణిసమూహంబునందు సమం బైనభాగవతధర్మంబుల

వర్తించుచున్న మనుజునికి భవద్దర్శనంబువలనఁ బాపంబు తొలఁగుం జుట యేమిచిత్రం బిపుడు భవత్పాదావలోకనంబున 1నిరస్తాశుండ నైతి మూఢుండ నయిననాకుఁ బూర్వకాలంబున నారదుం డనుగ్రహించి భాగవద్ధర్మంబు దయసేసె నది నేఁడు నాకు వరదుండ వైన నీకతంబున దృష్టంబయ్యె 2ఖద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గానిమాడ్కి జగదాత్మకుండ వైననీమహత్త్వంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడి ప్రసిద్ధంబైనదిగా దుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండవై భగవంతుండ వైన నీకు నమస్కరించెద నని మఱియును.

తే. అరయ బ్రహ్మాదు లెవ్వని ♦ ననుసయించి
భక్తియుక్తుల మనమునఁ ♦ బ్రస్తుతింతు
రవని యెవ్వనితలమీఁద ♦ నావగింజఁ
బోలు నావేయుశిరములఁ♦బోగిఁ గొల్తు. 474

క. ఈవిధమున వినుతింపఁగ, నావిద్యాధరులభర్త ♦ కనియె ననంతుం డోవిమలబుద్ధి నీదగు, ధీవిభవంబునకు మెచ్చి♦తిం బ్రియమారన్.

ఆ. అరయ నారదుండు ♦ నంగిరసుండును
దత్త్వమొసఁగినారు ♦ దానికతన
నన్నుఁ జూడఁ గల్గె ♦ నాభక్తిమదిఁ గల్గె
నాపథంబు నీకు ♦ నమ్మఁ గలిగె. 476

సీ. పూని నారూపంబు ♦ భూతజాలంబులు
భూతభావనుఁడనేఁ ♦ బొందువడఁగ
బ్రహ్మంబు మఱియు 3శబ్ద♦బ్రహ్మమును శాశ్వ
తంబైన తనువులు ♦ దగిలె నాకు
నఖిలలోకంబులు ♦ ననుగతంబై యుండు
లోకంబు నాయందు ♦ జోకఁజెందు
నుభయంబు నాయందు ♦ నభిగతంబై యుండు
యభిలీనమయ్యెద ♦ యుభయమందు

1 నిరస్తాశుండను=పోఁగొట్టుకొనఁబడిన మానసికమలము కలవాఁడును.
2 ఖద్యోతంబులు=మిణుగురుపురుగులు. 3 శబ్దబ్రహ్మము=నాదబ్రహ్మము (స్ఫోటమే బ్రహ్మమని వైయాకరణులు)

తే. వెలయ నిద్రించువాఁడాత్మ ♦ విశ్వమెల్లఁ
జూచి మేల్కాంచి తానొక్క ♦ చోటివాఁడఁ
గా వివేకించుమాడ్కి నీ ♦ జీవితేశ
మాయ దిగనాడి పరమ ధ♦ర్మంబుఁ దెలియు. 477

ఆ. నిద్రవోవువేళ ♦ నిరతుఁడై దేహి దా
నెట్టిగుణముచేత ♦ నింద్రియములఁ
గడచినట్టిసుఖముఁ ♦ గనునట్టి బ్రహ్మంబుఁ
గడిమి మెఱయ నన్నుఁ♦గా నెఱుంగు. 478

ఆ. స్వప్నమందు నెట్లు ♦ సంచార మొనరించు
మేలుకాంచి దృష్ట ♦ మోలి నెఱుఁగు
నుభయ మెఱుఁగునట్టి ♦ యుత్తమ 1జ్ఞానంబు
తత్త్వమట్టిదైన ♦ తలఁపు నేను. 479

సీ. అరయంగ నెవ్వని ♦ కలవిగానట్టియా
సలలిత మానుష ♦ జాతిఁబుట్టి
యాత్మ తత్త్వజ్ఞాన♦హేతుఁడైనవానికిఁ
గలుగునె యొందు సు♦ఖం బొకింత
వెలయఁ బ్రవృత్తిని ♦ వృత్తిమార్గంబుల
సుఖదుఃఖచయముల ♦ సొరిదిఁ దెలిసి
పని చెడిసంకల్ప ♦ ఫలమూలమునఁ బొలు
కడుసుఖదుఃఖమో ♦ క్షములకొరకు
ఆ. దంపతిక్రియామ ♦ తంబు వర్తింతురు
దాన మోక్షమేల ♦ దక్కియుండు
నఖిలదుఃఖహేతు ♦ వయిన యాకర్మంబు
నెఱిఁగి నన్నుఁ దలఁప ♦ రిచ్ఛలోన.

వ. మఱియు విజ్ఞానాభిమానులయిన మనుష్యులకు నతిసూక్ష్మంబయిన యాత్మగతి నిజస్థానత్రయలక్షణంబునఁ జతుర్థాంశంబు నెఱింగి యైహికాముష్మిక విషయంబులచేతను వివేక బలంబులచేతను

1 జ్ఞానము = మోక్షవిషయికమగు జ్ఞానము.

నియుక్తుండై జ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తుండైన పురుషుండు నాకు భక్తుం డగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనైపుణబుద్ధిగలవారలు నై స్వార్థంబయిన యాత్మచేతం బరమాత్మను దెలియుచుందురు నీవు నీక్రమంబున మద్భక్తి శ్రద్ధాపరుండవై [1]విజ్ఞానసంపన్నంబులైన వాక్కులచేత నన్ను స్తోత్రంబుసేసి ముక్తుండ వైతివని యాశేష భగవంతుండు విద్యాధరపతియైన చిత్రకేతుం బలికి యతని కదృశ్యుండై పోయె నేదిక్కున సర్వాత్మకుండైన యనంతుం డంతర్ధానంబు నొందె. నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగనచరుండై చని లక్షలసంఖ్యలైన దివ్యవర్షంబులవ్యాహత బలేంద్రియుండై పరమయోగి పురుషులును దివ్యమునీంద్రులును సిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతిసేయం గులద్రోణాదిశైలంబులను గమ్య ప్రదేశంబులను సంకల్పసిద్ధ ప్రదేశంబులను వినోదించుచు శ్రీనారాయణదత్తంబగు దివ్యవిమానంబు నందుం జరియించుచు నుండె. 481

శా. ఆడించుఁ హరిదివ్యనాటకగుణ♦వ్యాపారనృత్యంబులం
బాడించుఁ జలజాతనేత్రబిరుద ♦ ప్రఖ్యాతగీతంబులం
గూడించుఁ సతతంబు జిహ్వలతుదిఁ ♦ గోవిందనామావళుల్
క్రీడం గిన్నరయక్షకామినులచేఁ ♦ గృష్ణార్పితస్వాంతుఁడై. 482

సీ. వాసించు నాత్మఁ బో♦వైష్ణవజ్ఞానంబు
నాశించు భాగవ♦తార్చనంబు
భూషించు నేత్రపద్ముఁ ♦ బుండరీకాక్షుని
భాషించు హరికథా♦ప్రౌఢి మెఱసి
ఘోషించు హరినామ ♦ గుణనికాయంబులు
పోషించుఁ బరతత్త్వ♦బోధ మరసి
సేవించు శ్రీకృష్ణ ♦ సేవక నికరంబు
సుఖమునఁ జేయు నీ ♦ శునకు బలులు

1 విజ్ఞానము = శాస్త్రాదిజ్ఞానము.

తే. పాడుఁ బాడించు [1]వైకుంఠ♦భర్తనటన
రూపవర్తన గుణనామ♦దీపితోరు
గీతజాతప్రబంధ సం♦గీతవిధులఁ
గేశవప్రీతిగాఁ జిత్ర ♦ కేతుఁ డపుడు. 483

—♦ చిత్రకేతుం డీశ్వర ధిక్కారంబున గౌరిచే శాప మొందుట. ♦—

మ. హరిఁ గీర్తించుచు నల్లనల్ల మదిలో ♦ నబ్జాక్షు సేవించుచుం
బరమానందము నొందుచున్ జగములం♦బ్రఖ్యాతి వర్తించుచున్
సురరాజోపమమూర్తి యక్షగణముల్ ♦ సొంపార విద్యాధరా
ప్సరసల్ గొల్వఁగఁ బాడఁగా సితగిరి♦ప్రాంతంబున న్నేఁగుచున్.

శా. ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె హరనీ♦హారామృతాహాసమున్
శ్రీవిభ్రాజితమున్ [2]నిరస్తగిరిజా♦సేవాగతాయాసమున్
దేవానీకవికాసమున్ శుభమహా♦దేవాంఘ్రిసంవాసమున్
భూవిఖ్యాతవిలాసముం ద్రిభువనీ♦పూతంబుఁ గైలాసమున్. 485

క. ఆరజతభూధరంబున
నీరేజభవామరాది ♦ నికరము గొల్వం
బేరోలగమున నుండిన
గౌరీయుతుఁ డయిన హరునిఁ ♦ గనియె నరేంద్రా. 486

సీ. తననిజరూప మిం♦తయునుని దెలియక
వాదంబు సేసెడు ♦ వేదరవముఁ
గరుణావలోకనా ♦ కాంక్షితులై యున్న
బ్రహ్మాదిసనకసం♦ప్రణుతిరవము
సారశివానంద ♦ సల్లాపముల నొప్పు
ప్రమథగణాళి యా♦ర్భటరవంబు
డమరు మృదంగాది ♦ ధమధమధ్వనితోడి
పటుభృంగి నాట్యవి♦స్ఫారరవము

---

1 వైకుంఠ...విధులన్ = నారాయణుని నాట్యము, రూపప్రవర్తనములు గుణనామములు, వీనిచే పెంపెక్కఁ జేయఁబడిన గొప్పగీతముల సమూహము, కావ్యములు, సంగీతములయొక్క విధానములచే (క్రమము గానన్వయము). 2 నిరస్త...ఆయాసమున్ = పోఁగొట్టఁబడిన పార్వతిని సేవించుటకొఱకు వచ్చినవారి యలసట కలదానిని.

తే. మానుగాఁ జామరలు వీచు♦మాతృకాది
కామినీజనమహితకం♦కణరవంబు
మెండుఁ జెలఁగంగఁ గన్నుల ♦ పండువయ్యెఁ
[1]గొండరాచూలి పెనిమిటి ♦ నిండుకొల్వు. 487

వ. ఇట్లు బ్రహ్మాదిసురనికరసేవితుండై యూరుపీఠంబున నున్న భవానిం గౌఁగిటం జేర్చికొని యొడ్డోలగంబున నున్న పరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపకనగి యద్దేవి వినుచుండ నిట్లనియె. 488

సీ. కొమరొప్పఁగా లోక♦గురుఁడును గడలేని
ధర్మస్వరూపంబుఁ ♦ దాన యగుచు
జడలు ధరించియు ♦ సరిలేనితపమునఁ
బొడవైన యీ యోగి ♦ పుంగవులును
బ్రహ్మవాదులుఁ గొల్వ ♦ భాసిల్లు కొల్వులో
మిథునరూపంబున ♦ మెలఁతతోడఁ
బ్రాకృతుండును బోలె ♦ బద్ధానురాగుఁడై
లాలితుండయ్యె ని♦ర్లజ్జత నిట

ఆ. సకల ప్రకృతిపురుషుఁ♦డైనఁ దా నేకాంత
మందు సతులతోడ ♦ నలరుఁ గాని
యిట్లు ధర్మసభల ♦ నింతులతోఁ గూడి
పరిభవింపలేఁడు ♦ భ్రాంతి నొంది. 489

క. అన విని సర్వేశ్వరుఁ డా
తని నేమియు ననక నవ్వెఁ ♦ దత్సభవారుం
గనుఁగొని యూరక యుండిరి
మనుజేశ్వర యీశుధైర్య♦మహి మెట్టిదియో. 490

వ. ఇట్లు దన పూర్వకర్మశేషంబున నింద్రియజయుండనని పుట్టిన యహంకారంబున జగద్గురువుని బెక్కు ప్రల్లదంబు లాడుచున్న చిత్రకేతుంజూచి భవాని యిట్లనియె. 491

---

1 కొండరా ... కొల్వు = పరమేశ్వరునియొక్క నిండుసభ.

క. మముబోఁటిలజ్జలుడిగిన, కుమతులకుం గర్తయగుచుఁ గోపింపంగా
నమితాజ్ఞానిపుణుండగు, శమనుండా నేఁడు వీఁడు జగముల కెల్లన్.
క. భృగునారదకపిలాదులు,
నిగమాంతజ్ఞులును యోగనిర్ణయనిపుణులో
త్రిగుణాతీతు మహేశ్వరు
నగ రెన్నఁడు వారు ధర్మనయ మెఱుఁగ రొకో. 493
సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ మింద్రాదివిబుధుల
చూడాగ్రపంక్తుల నీడఁ జూచు
నెవ్వనితత్త్వం బఖండనయుంగ [1]బ్రహ్మాది
యోగిమానసపంక్తి నోలలాడు
నెవ్వనిరూపంబు నేర్పాటు గానక
వేదంబు లందంద వాదమడుచు
నెవ్వనికారుణ్య మీలోకముల నెల్లఁ
దనిపి యొతెయు ధన్యతములఁ జేయు
తే. నట్టిసర్వేశుఁ బాపసంహారు ధీరు
శాశ్వతైశ్వర్యు నాత్మసంసారు నీశు
నెగ్గు వల్కినపాపాత్ముఁ డెల్లభంగి
దండనార్హుండుగా కెట్లు దలఁగఁగలడు. 494
తే. నిఖిలలోకాశ్రయంబు సన్నిహితసుఖము
సకలభద్రైకమూలంబు సాధుసేవ్య
మైనకంజాక్షుపాదపద్మార్చనంబు
ననుసరింపంగ ఖలుఁడు వీఁ డర్హుఁడగునె. 495
వ. కావున నోరిదురాత్మక యీపాపంబునం బాపస్వరూపం బైన రాక్షసయోనిం బుట్టు మని శపియించి యింతనుండి మహాత్ముల నవజ్ఞ సేయకుండు మని పలికినఁ జిత్రకేతుండు విమానంబు డిగ్గి వచ్చి యద్దేవికి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు దోయిలించి యిట్లనియె నోజగన్మాతా భవచ్ఛాపవాక్యంబు లట్ల

[1] బ్రహ్మాది... పంక్తులు=బ్రహ్మ మొదలగు యోగుల యొక్క డెందముల బారులయందు.

కై కొంటిఁ బ్రాచీనకర్మంబులం బ్రాప్తంబైనసంసారచక్రంబుచేత నజ్ఞానమోహితులై తిరుగుచున్న జంతువులకు సుఖ దుఃఖంబులు నైజంబులై ప్రవర్తిల్లు చుండు నట్టియాత్మ సుఖదుఃఖంబులకు నెవ్వరు కర్తృగుణంబులనిమిత్తమై శాపానుగ్రహంబులును స్వర్గ నరకంబులును సుఖదుఃఖంబులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కండ తనమాయచేత జగంబులుసృజియించుచు వారివారికిబద్ధానురాగంబులు గలుగం జేయుచుఁ దాను వానికి లోనుగాక నిష్కర్ముండై యుండు నీవిధంబునంబుట్టుచున్న నరునకుం బత్నీ బంధు శత్రుమిత్రోదాసీనత్వంబు లెక్కడివి వారివారికర్మఫలంబునంబరమేశ్వరుండుసర్వసముండై యుండు నప్పరమేశ్వరునకు సుఖదుఃఖంబులచేత రాగంబు లేదు రాగానుబంధంబైన రోషంబును లేదతని మాయాగుణవిసర్గంబు జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులను గల్పించుచుండుం గావున నీకు నమస్కరించుచున్న నన్ను ననుగ్రహింపుము శాపభయశంకితుండం గాను జగన్మాతవైన నిన్నుఁ బలికిన దోషంబునకు శంకించుచున్నవాఁడ ననిదండప్రణామంబు లాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరులం బ్రసన్నులం జేసి తనవిమానం బెక్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మాదిదేవర్షిదైత్యదానవ ప్రమథగణంబులు వినుచుండఁ బార్వతికి నిట్లనియె నీకు నిప్పుడు దృష్టం బయ్యెఁగదా నారాయణదాసదాసానుచరుల నిస్పృహభావంబు హరితుల్యార్థదర్శనులై 1నిస్పృహులైనభాగవతులకు స్వర్గాపవర్గనరకభేదభావంబులు లేవు ప్రాణులకు దేహసంయోగంబువలన నారాయణలీలం జేసియుండి ద్వంద్వాదిసుఖదుఃఖంబులాత్మయందు నజ్ఞానంబున భేదంబు సేయంబడియె నిట్టివిపర్యయంబులు భగవంతుం డయినవాసుదేవునిభక్తిగలవారిం జెందవు మఱియును. 496

ఉ. నేనుఁ గుమారనారదులు నీరజగర్భుఁడు దేవసంఘముల్
మానితయోగివర్యముని మండల మిట్లగువార మందఱున్

1 నిస్పృహులయి = కోర్కెలేనివారై

దానవవిద్వేషంశ జనితంబుల మయ్యుఁ దదీయతత్త్వముం
గానఁగ నేర మీశు ఘనగర్వమునం దలపోసి చూచుచున్.

క. అతనికిం బ్రియుఁ డప్రియుఁ
డే తెలుఁగున లేఁడు నిఖిల మెల్లను దానై
భూతముల కాత్మ యగుటయు
భూతప్రియుఁ డొక్కఁడాదిపురుషుఁడు తన్వీ. 498

ఆ. అరయఁ జిత్రకేతుఁ డతిశాంతుఁ డతిలోక
సముఁడు విష్ణుభక్తిసంగతుండు
నితని నేమి సెప్ప నీశుండ నగు నేను
నువిద యచ్యుత ప్రియుండఁ జుమ్మి. 499

క. కావున భగవద్భక్తుల, భావమునకు విస్మయంబు పనిలేదు మహా
ధీవిభవశాంతచిత్తులు, పావనపరతత్త్వనిపుణభవ్యులు వారల్.

వ. అనిన విని యద్రినందన విస్మయంబు మాని శాంతచిత్త యయ్యె
నట్లు పరమ భాగవతుం డయినచిత్రకేతుం డద్దేవికిం బ్రతిశాపం
బియ్యసమర్థుం డయ్యును మరల శపింపక యతిశాంతరూపంబున
శాపంబు శిరంబున ధరియించె నిట్టి సాధులక్షణంబులు నారాయ
ణపరాయణు లయినవారలకుం గాక యొరులకుం గలుగనేర్చునే
యట్లు శాపహతుం డయినచిత్రకేతుండు త్వష్ట సేయుయజ్ఞంబున
దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి వృత్రాసురుండన విఖ్యా
తుం డయి భగవజ్జ్ఞానపరిణతుం డయ్యెం గావున. 501

సీ. నరనాథ యీవృత్రునకు రాక్షసాకృతి
గలిగినయీపూర్వకారణంబు
చిరపుణ్యుఁ డయినట్టి చిత్రకేతుమహాను
భావంబు భక్తితోఁ బరఁగ విన్న
చదివినవారికి సకలదుష్కర్మముల్
శిథిలంబు లై కడుఁ జెదరి పోవు
సకలవైభవములు సమకూరుఁ దనయంతఁ
దోల్కొడుకోర్కులతోడఁ గూడి

ఆ. నిర్మలాత్ము లగుచు ♦ నిత్యసత్యజ్ఞాన
నిరతు లగుచు విగత♦దురితు లగుచు
బంధుమిత్రపుత్ర♦పౌత్రాదులను గూడి
యనుభవించుచుండు ♦ రధికసుఖము.

—♦ సవితృవంశ ప్రవచనాది కథ. ♦—

సీ. వినవయ్య నరనాథ ♦ విశదంబుగాఁ ద్వష్ట్ర
వంశంబు సెప్పితి ♦ వాని వెనుక
సవితృండు పృశ్నియు ♦ సావిత్రి వ్యాహృతి
యనుభార్యలందు నింపారువేడ్కఁ
నగ్నిహోత్రంబుల ♦ నరయంగఁ బశుసోమ
పంచయజ్ఞంబులఁ ♦ బరఁగఁ గనియె
భగుఁడు సిద్ధికయను♦భార్యకుమహిమాను
భవులవిభువులందాఁ ♦ బడసెనువురఁ
ఆ. దనయ నొకతెఁ గాంచెఁ ♦ దదనంతరముననా
తరళనేత్రి సర్వ♦తస్వధామ
పుణ్యశీల సుగుణ♦పూరితచారిత్ర
యఖిలలోకపూజ్య ♦ యాశిషాఖ్య. 503

వ. మఱియు ధాతకుఁ గల కుహూసినీవాలీ రాకానుమతు లనియెడు నలువురు భార్యలలోఁ గుహూదేవి సాయ మనుసుతునం గాంచె సినీవాలి దర్శాఖ్యునిం బడసె రాక ప్రాతిరాఖ్యునిఁ గాంచె ననుమతి పూర్ణిమాఖ్యునిఁ గనె విధాత క్రియయను భార్యయందు నగ్నిపురీష్యాదులం గనియె వరుణునకుఁ జర్షి యనుభార్యయందుఁ బూర్వకాలంబున బ్రహ్మపుత్రుం డయిన భృగువును వల్మీకంబునం జనియించినవాల్మీకియు నుదయించిరి మిత్రావరుణులకు నూర్వసియందు రేత ఉద్గమం బైనదానిఁ గుంభంబునం బ్రవేశింపం జేయ నందు నగస్త్యుండును వసిష్ఠుండును జనియించిరి ప్రత్యేకంబ మిత్రునకు రేవతియందు నుత్సర్గసంభవులైనయరిష్టయుఁ బిప్పలుండును సనువార్థలు జనియించిరి శక్రునకుఁ బౌలోమియందు జయుం

తభుషభవిదుషు లన ముగ్గురు పుట్టిరి వామనుం డయిన యురుక్రమదేవునకుఁ గీర్తియనుభార్యయందు బృహచ్ఛ్లోకుండు పుట్టె నా బృహచ్ఛ్లోకునకు సౌభగాదులు పుట్టిరి మఱియు మహానుభావుం డయినకశ్యపప్రజాపతికి నదితియందు శ్రీమన్నారాయణుం డవతరించినప్రకారంబు వెనుక వివరించెద దితిసుతు లైనదైతేయుల వంశంబు సెప్పెద నేదైతేయవంశంబునందైనను బ్రహ్లాదబలులు పరమభాగవతులై దైత్యదానవవందితులై వెలసిరి దితికొడుకులు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షు లనఁ బ్రసిద్ధినొంది రందు హిరణ్యకశిపునకు జంభాసురతనయ యైనదత్తకుఁ బ్రహ్లాదానుహ్లాదసంహ్లాదహ్లాదు లను నలుగురు గొడుకులును సింహిక యను కన్యకయుజన్మించిరాసింహికకు రాహువు జనియించె నారాహువుశిరంబమృతపానంబు సేయ హరి దనచక్రంబునం ద్రుంచె సంహ్లాదునకు గతి యనుభార్యయందుఁ బంచజనుండు పుట్టె హ్లాదునకు దమని యను భార్యయందుఁ వాతాపీల్వలులు పుట్టిరి వారల నగస్త్యుండు భక్షించె ననుహ్లాదునకు సూర్మి యనుభార్యయందు బాష్కలమహిషులు గలిగిరి ప్రహ్లాదునకు దేవి యనుభార్యయందు విరోచనుండు పుట్టె నతనికి బలిజన్మించె నాబలికి నశన యనుభార్యయందు బాణుండు జ్యేష్ఠుండుగా నూర్వురుగొడుకులు పుట్టి రాబలిప్రభావంబు వెనుక వివరించెద బాణాసురుండు పరమేశ్వరు నారాధించి ప్రమథగణంబులకు ముఖ్యుండయ్యె మఱియు నాదితి సంతానంబువలన నేకోనపంచదశకంబు లుదయించె వారలందఱు ననపత్యులై యింద్రుతోఁ గూడి దేవత్వంబు నొంది రనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 504

ఆ. ఏమికారణమున ♦ నింద్రునిచేని మరు
చ్చయము లాప్తు లగుచు ♦ శాంతి నొంది
రరయఁ దత్సమాను ♦ లగుచు వర్తించిరి
దీని వినఁగ వలయుఁ ♦ దెలుప నయ్య. 505

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 506

సీ. నరనాథ విను తన నందను లందఱు
నమరేంద్రుచే హతులగుచు నుండఁ
గోపశోకంబులఁ గ్రుళ్లుచుఁ దనలోన
మండుచు దితి సాల మఱుఁగఁ దొడఁగె
భ్రాతృహంతకుఁ డతి పాతకుం డీ యింద్రుఁ
డంపక నా కేల సొంపు గలుగు
వీని భస్మము సేయు వానిఁగా నొకసుతుఁ
బడసెద నని చాల భర్తఁ గోరి
ఆ. ప్రియము సేయఁ దొడఁగెఁ బెక్కుభావంబుల
భాషణముల సధిక పోషణముల
భక్తి యుక్తిచేతఁ బరిచర్యగతిచేత
నుతులచేత నతుల రతులచేత. 507
చ. కలికికటాక్షవీక్షణ వికారములన్ [1]హృదయానురాగసం
కలిత విశేష వాఙ్మధుర గర్జనలన్ [2]లలితాననేందుమం
డల పరిశోభితామృత విడంబితసస్మిత సుప్రసన్నతా
ఫలరుచిరప్రధానముల భామిని భర్తమనంబు లోఁగొనెన్. 508
తే. అఖిల మెఱిఁగిన కశ్యపు నంతవాని
హితవు తలకెక్కు రతుల సంగతులచేత
నవశుఁ గావించె [3]వ్రేల్మిడి నబ్జవదన
పతుల భ్రమియింప నేరని సతులు గలరె. 509
క. ఏతలఁ బెఱుఁగక నిలిచెడు
భూతంబులఁ జూచి యాత్మఁ బురుషుల మనముల్
భీతి గొలుపంగ యువతి
వ్రాతంబు సృజించెఁ బతులు వారల కరుదే. 510

---

1 హృదయ ... గర్జనలన్ = డెందమునందలి ప్రేముఁడితోఁ గూడిన యొప్పిదములగు పలుకులచే తటితీపులయిన జంకెనలచేత.
2 లలిత ...... ప్రధానములన్ = అందమగు మోముచందురునియందు అందగించుచు నమృతము ననుకరించు చిర్నగవుగల ప్రసన్నత్వముచే కలిగిన ఫలములచే చెలువొందు ప్రధానకృత్యములచేత. 3 వ్రేల్మిడి = చిటిక.

వ. ఇట్లు నిజసతిచేత నుపలాలితుండై కశ్యపప్రజాపతి యాసతికిం బరమప్రీతుండై యిట్లనియె నో తన్వీ! నీకుఁ బ్రసన్నుండ నైతి వరంబు గోరు మిచ్చెద నాథుండు ప్రసన్నుండైన స్త్రీలకుం గోరిక సంభవించుట కేమి గొఱంత సతికిం బతియ దైవంబు సర్వభూతంబుల మానసంబులకు వాసుదేవుండె భర్త నామరూపకల్పితులైన సకల దేవతామూర్తులచేతను ఋషులచేతను భర్తృరూపధరుం డయిన భగవంతుండు సేవింపంబడుచుండు స్త్రీలచేతఁ బతిరూపంబున భజియింపంబడుఁ గావునం బతివ్రతలైన సుందరులు శ్రేయస్కామలై యేకచిత్తంబున నాత్మేశ్వరుం డయిన యప్పరమేశ్వరుని భర్తృభావంబున సేవించుచుండుదు రేనును నీదుభావంబున వరదుండ నైతి దుశ్శీలలయిన వనితలకుం బొందరాని వరంబు నీ కిచ్చెద వేఁడు మనిన నాకశ్యపునకు దితి యిట్లనియె. 511

ఆ. వరము గోర నాకు ♦ వరదుండ వేనిని
నింద్రుఁ ద్రుంచునట్టి ♦ యిద్ధబలుని
నమిత తేజుఁ దనయు ♦ నమరత్వసంప్రాప్తు
నొందఁ జేడనివాని ♦ నిమ్ము నాథ. 512

వ. అనవుడు. 513

క. ఉట్టిపడునట్టి వరమిా, కట్టిఁడి నన్నెట్టు వేఁడెఁ ♦ గటకట యనుచున్
మిట్టిపడియతఁడుమదిలోఁ, బుట్టినతల్లడముతోడఁ ♦ బొక్కుచునుండెన్.

చ. ప్రకృతిని గర్మపాశముల బద్ధుఁడనైతిఁ గదయ్య నేఁడు నే
వికటవనదీస్వభావమున ♦ వేఁడుట గోల్చినమాయ నింద్రియా
ధికమతియైనవాఁడు దన ♦ తెంపునఁ జిత్తము వెచ్చపెట్టి పా
తకములఁ గూలకున్నె నను ♦ దైవము నవ్వదె లోలితాత్మునిన్.

సీ. ఖండశర్కరతోడఁ ♦ గలహించు పలుకులుఁ
బద్మవిలాస మేర్పఱచు మోముఁ
దుహినాంశుకళలతోఁ ♦ దులఁదూఁగు చెయ్వులుఁ
జెమటఁ గ్రొన్నెత్తురు ♦ సేయు మేను

నిలువెల్లఁ గరఁగించు ♦ నేర్పులయింపులుఁ
బువ్వుల కరువైన ♦ ప్రోదిసేఁత
తమకంబు రెట్టించు ♦ తరితీపులతఁపులు
నెనసిన మదిలోని ♦ యిచ్చగింత

ఆ. గలిగి కలువ నున్న ♦ కాలాహిపోలికిఁ
జెలఁగుచున్న సతుల ♦ చిత్తవృత్తిఁ
దెలియ వశమె యెంత ♦ ధృతి గలవారికి
నాక కాదు నిఖల ♦ లోకములకు. 516

ఆ. కోరి సతుల కెల్లఁ ♦ గూర్చువా రెవ్వరు
పతుల నైన సుతుల ♦ హితుల నైన
బలిమిఁ జెలిమి నైనఁ ♦ బరహస్తమున నైన
హింస పఱతు రాత్మ ♦ హితముకొఱకు. 517

వ. అని చింతించి దీనికి నేమని ప్రతివాక్యం బిచ్చువాఁడ మద్వచనం బెందు నమోఘంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలుం డయిన భిదురపాణి వధార్హుండె యేను దీనికి నైనది యొకటి గల్పించెద నని దితిం జూచి యోతనుమధ్య నీకు నట్ల దేవబాంధవుండయిన యింద్ర హంతయగు పుత్రుండు గలిగెడు నొక్కసంవత్సరంబు వ్రతంబునం జరియింపుము దాని ప్రకారంబెల్ల నేను జెప్పెద విను మెల్లజీవుల వలన హింసాభావంబు లేక యతిధ్వనివాక్యంబు లుడిగి కోపంబు మాని యనృతంబులు వలుకక నఖరోమచ్ఛేదనంబు సేయక యస్థికపాలాదు లయిన యమంగళంబుల నంటక నదీతటాకాదులన కాని ఘటోదకకూపోదకంబుల స్నానంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబు వర్జించి కట్టినకోకను ముడిచిన పువ్వులను గ్రమ్మఱ ధరియింపక భోజనంబులయందు నుచ్ఛిష్టాన్నంబును జండికానివేదితాన్నంబును గేశశునకమార్జాలకాకక్రిమిపిపీలికాదివిదూషితాన్నంబును నామిషాన్నంబును వృషలాహితాన్నంబును నను నీపంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులు వర్జించి దోయిట నీళ్లు ద్రావక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశిగాక మితభాషిణి యై యలంకారవిహీనగాక వెలుపలం

దిరుగక పాదప్రక్షాళనంబు సేసికొని కాని శయనింపక యార్ద్ర పాదయై పవ్వళింపక పశ్చిమశిరస్కయయ్యును నగ్నయయ్యును సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబును ధౌతవస్త్రంబులు గట్టి శుచియై సర్వమంగళ సంయుక్తయై ప్రాతఃకాలంబున లక్ష్మీనారాయణుల నారాధించి యావాహనార్ఘ్యపాద్యోపస్పర్శన సుస్నాన వాసఉపవీతభూషణపుష్ప ధూపదీపోపహారాద్యుపచారంబుల నర్చించి హవిశ్శేషంబు ద్వాదశాహుతుల వేల్చి దండప్రణామంబులాచరించి భగవన్మంత్రంబును [1]దశవారంబులను సంధించి స్తోత్రంబు సేసి గంధపుష్పాక్షతంబుల ముత్తైదువలం బూజించి పతిని సేవించి పుత్త్రుం గుక్షిగతుంగా భావించి యివ్విధంబున మార్గశీర్ష శుద్ధ [2]ప్రతిపదారంభంబుగా నొక్క సంవత్సరంబు సలిపి యాద్వాదశ మాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా నుద్యాపనంబు సేయవలయు నీవీ పుంసవనం బనియెడి వ్రతంబు ద్వాదశమాసపర్యంతం బేమఱక సల్పిన నీవు గోరినకుమారుండు గలిగెడు ననిన దితి యా వ్రతంబు తోడనె గర్భంబుధరియించి వ్రతంబు సలుపుచునుండ నింద్రుండు మాత్రభిప్రాయంబెఱింగి యాయమ్మనహరహంబును రహస్యంబున సేవించుచు వ్రతంబునకుందగిన పుష్పఫలసమిత్కుశ పత్త్రాంకురంబులు మొదలయిన వస్తువితతిం ద్రికాలంబులం దెచ్చియిచ్చుచుం బుండరీకంబు హారిణికిం బొంచియున్నభంగి నాయమ్మ వ్రతభంగంబునకై కాచి శుశ్రూషసేయుచు నాయమ్మ ధరియించిన తేజో విశేషంబునకు బెగ్గలించుచుం గృశించుచునుండె నంత నొక్కనాఁడు.

సీ. వామాక్షి యనుదిన • వ్రతధారణోన్నత
పరిచర్యవిధులచే • బడలి యలసి
యొంటి సంధ్యావేళ • నుచ్ఛిష్టయై పద
ప్రక్షాళనాదులఁ • బాసి మఱచి
తనకర్మమోహంబు • దవిలి నిద్రింపంగ
నింద్రుండు సయ్యన • నెడరు గాంచి

1 దశవారంబులు = పదిమారులు. 2 ప్రతిపత్తు = పాడ్యమి.

యోగమాయా బలో • ద్యుక్తుండై యాయింతి
  యుదరంబుఁజొరంబడి • యుగ్రుండగుచుఁ

తే. దివిరి దేదీప్యమానమై • తేజరిల్లు
సర్వభక్షుని వజ్రధార • నడిచెనేడు
దునకలుగ వాఁడు [1]దునిసియుఁ • దునుక దునుక
చెడక యొక్కొక్క బాలుఁడై • చెలఁగుచున్న

క. వారేడ్వురగుచుఁ గుయ్యిడ
నోరి యుఱవకనుచు ద్రుంచె • నొక్కొక్కని నా
శూరుం డేడ్గురఁ దునుకలు
గా రయమున వారు సెడక • ఖండితులయ్యున్ 520

క. ఖండము లన్నియు నండఱుఁ
జండాంశు సమప్రకాశ • శాశ్వతులగుచున్
మెండుకొని నిల్చియని రా
ఖండలునకుఁ గరుణపుట్టు • గతి మతిదోఁప‌న్ 521

వ. అందఱు ముకుళితకరకమలులై నీకుం దోడుబుట్టువులము మమ్ము హింసింపం బనిలేదు. నీకుం బారిషదులమై మరుద్గణములమై నిన్ను సేవించెదము. మమ్ము రక్షింపుమనిన నారాయణప్రసాదంబునం జెడని మరుద్గణంబుల పలుకులకుం గృపాళుండై యింద్రుండు వారల సహోదరులంగాఁ గైకొని మఱి హింసింపక మానె నశ్వత్థామ శరాగ్నివలన నారాయణ రక్షితుండవయిన నీవునుంబోలెం గులిశధారలశకలంబులయిన కుమారుం డన్నిరూపంబులై సంవత్సరంబునకు నొక్కింత కడమగా హరిం బూజించినవారు గావున నింద్రుతోడంగూడఁ బంచాశద్దేవత లయిన మరుద్గణంబులు దితి గర్భంబు వెలువడి రంత దితి మేల్కాంచి యనలప్రకాశులై యింద్రుతోడంగూడి వెలుంగుచున్న కుమారులం జూచి సంతోషింపక యింద్రుం జూచి నీకు మృత్యురూపంబయిన పుత్రుంగోరి దుస్తరంబయిన వ్రతంబు సలిపితి సంకల్పించిన పుత్రుం డొక్కరుం

---

1 దునిసియు = ఖండితుఁడయ్యు.

డీ సప్తసంఖ్యగల కుమారులగుట కేమికతంబు నీ వెఱింగినభంగిన తథ్యంబు వలుకు మనిన నింద్రుం డిట్లనియెఁ దల్లీ భగవద్వ్రతంబుఁ జింతించి 1సమయవిచ్ఛేదనంబున గర్భంబుఁజొచ్చి పాపచిత్తుండనై వజ్రధారల గర్భంబు విదళనంబు సేసిన నాశకలంబులు సెడక మహాశ్చర్యంబుగా నివ్విధంబునం గుమారకులైరి మహాపురుష పూజాసంసిద్ధి కార్యానుభంగి గాకుండునే భగవదారాధనంబు గోరికలఁ బాపి యెవ్వరు గావింతురు వా రిహపరంబుల సర్వార్థ కుశలు లగుదు రమ్మహాపురుష వ్రతసముత్పన్న తేజంబు నడంప నెవ్వండోపుఁ గావున దుర్మదంబున బాలిశస్వభావుండనై దోషంబు సేసిన నాదార్జన్యకర్మంబు సహింపఁ దల్లికన్న నెవ్వరు సమర్థులు పాపాత్ముండ నగు నన్నుం గావుము నేను వీరల తోడివాఁడనని నిష్కపటంబుగాఁ బ్రార్థించిన నద్దేవి యట్లకాక యని శాంతచిత్త యయ్యె నింద్రుండును వారలంగూడి త్రిదివంబునకుంబోయి సోమ పాన హవిర్భాగంబులు వారలకుం బంచిపెట్టి కూడి సుఖంబుండె నని చెప్పి పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండు వెండియు నిట్లనియె. 522

క. హరివరదుఁడయిన వ్రతమిట
హరియంశజులగుచు నెగడు ♦ నమరుల జన్మ
స్ఫురణంబఁట పఠియించిన
నరయఁగ నురుదీర్ఘపాప ♦ హరమగుటరుదే. 523

వ. అని విష్ణుకథాశ్రవణ కుతూహలాయమాన మానసులైన శౌన కాది మహామునులకు సూతుండు సెప్పెనని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుఁ జెప్పెననుటయు. 524

క. రాజీవ రాజపూజ్య, శ్రీజితగోపీకటాక్ష ♦ సేవాంతర వి
భ్రాజితమూర్తి మదోద్ధత, రాజకులోత్సాహ రామ ♦ రాజాఖ్యనిధీ.

తరలము. మురవిదారణ ముఖ్యకారణ ♦ మూలతత్త్వ విచారణా
దురితతారణ దుఃఖవారణ ♦ దుర్మదాసురమారణా

---

1 సమయవిచ్ఛేదనము = ప్రతిజ్ఞాభంగము.

గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ కీర్తనీయ మహారణా
ధరణిధారణ ధర్మతారణ తాపసస్తుతిపారణా

తోటకము. కరుణాకర శ్రీకర కంబుకరా, [1]శరణాగతసంగతజాడ్యహరా
పరిరక్షిత శిక్షిత భక్తమురా, కరిరాజ శుభప్రద కాంతిధరా.

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనమిత్ర శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర కసువయా
మాత్యపుత్ర బుధజనప్రసంగానుషంగ సింగయనామధేయప్రణీతం
బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు నజామిళోపాఖ్యానంబును
బ్రచేతసులఁ జంద్రుడామంత్రణంబు సేయుటయు దక్షోత్పత్తియుఁ బ్ర
జాసర్గంబును దక్షుండు శ్రీహరిం గూర్చి తపంబు సేయుటయు నతని
కి నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు హర్యశ్వశబళాశ్వుల జ
న్మంబును వారలకు నారదుండు బోధించుటయు నారదువచనప్రకా
రంబున వారు మోక్షంబునొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు నారదు వ
లన విని దక్షుండు దుఃఖాక్రాంతుం డగుటయుఁ దదనంతరంబ బ్రహ్మ
వరంబునదక్షుండు శబళాశ్వసంజ్ఞుల సహస్రసంఖ్యాకులగు పుత్రులం
గాంచుటయును సృష్టినిర్మాణేచ్ఛానిమిత్తంబున దక్షుపంపున వార
లగ్రజన్ములు సిద్ధిం బొందినతీర్థరాజంబైన నారాయణసరస్సునకుం
జనుటయు వారికి నారదభగవంతుండు బ్రహ్మజ్ఞానంబు నుపదేశిం
చుటయు వారు పూర్వజు లేఁగినప్రకారంబున మోక్షంబు నొందు
టయుఁ దద్వృత్తాంతంబును దక్షుండు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి నార
దోపదిష్టం బని తెలిసి నారదుని శపించుటయు నారదుండుదక్షుశా
పంబు ప్రతిగ్రహించుటయు దక్షునకు మరల బ్రహ్మవరంబున
సృష్టివిస్తారంబుకొఱకుఁ గూఁతులఱువండ్రు జనియించుటయు నం
దుఁ గశ్యపునకు నిచ్చినపదుమువ్వురవలన సకలలోకంబులు నిండు
టయు దేవాసురనరతిర్యఙ్మృగ ఖగాదులజన్మంబులును దేవేంద్ర
తిరస్కారంబున బృహస్పతియధ్యాత్మమాయచేతం గానరాకుండు
టయుఁ దద్వృత్తాంతంబు రాక్షసులు విని శుక్రోపదిష్టులై దేవత
లపై నెత్తివచ్చుటయు దేవాసురయుద్ధంబును నాచార్యతిరస్కా-

1 శరణు...హరా=శరణమునుపొందినవారియందున్న యజ్ఞానమునుపోఁగొట్టువాఁడా.

రంబున దివిజరాజపలాయనంబును పలాయమానులైన దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జనుటయును బ్రహ్మవాక్యంబునఁ ద్వష్టకుమారుండయిన విశ్వరూపు నాచార్యునిం గా దేవతలు వరించుటయును విశ్వరూపుప్రసాదంబున నింద్రుండు నారాయణవర్మం బనుమంత్రకవచంబు ధరియించి రాక్షసుల జయించుటయుఁ బరోక్షంబున రాక్షసులకు ననుకూలుండయిన విశ్వరూపు నింద్రుండు వధియించుటయు విశ్వరూపువధానంతరంబున నింద్రుండు బ్రహ్మహత్యాసంప్రాప్తుం డయిన నింద్రుండు స్త్రీభూజలద్రుమంబులయందుఁ బంచిపెట్టుటయు విశ్వరూపుండు హతుం డగుటకుఁ ద్వష్ట కోపించి యింద్రవధార్థంబు మారణహోమంబు సేయ వృత్రాసురుండు జనించుటయు వృత్రాసురయుద్ధంబునఁ బరాజితులై యింద్రసహితులయిన దేవతలు శ్వేతద్వీపంబునకుం జనుటయు నందు శ్రీహరిప్రసన్నుండయి దధీచివలన భిదురంబు గైకొన నుపదేశించుటయు నింద్రుండు వజ్రాయుధంబున వృత్రుని సంహరించుటయు నింద్రుండు బ్రహ్మహత్యాపీడితుం డయి మానస సరస్సు ప్రవేశించుటయును నహుషుండు శతాశ్వమేధంబులం జేసి యింద్రాధిపత్యంబు వడయుటయు నహుషుండగస్త్య శాపంబున సురరాజ్య చ్యుతుండై యజగరయోనిం బుట్టుటయు నింద్రాగమనంబును నశ్వమేధంబును నింద్రుండు మరలఁ ద్రిలోకాధిపత్యంబు వడయుటయును చిత్రకేతూపాఖ్యానంబును మరుద్గణంబుల జన్మప్రకారంబును నను కథలం గలషష్ఠస్కంధము. 528

సంపూర్ణము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

రామకృష్ణ ప్రింటింగు వర్క్సు, తెనాలి.

TRADE MARK

మనసు ఫౌండేషన్

పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	REHOID 262
పుస్తకం పేరు	శ్రీమదాంధ్ర భాగవతము
తారీఖు	14/10/2023
ముందు అట్ట	yes
వెనుక అట్ట	yes
మొత్తం పేజీలు	155
పెద్ద సైజు పేజీలు	no
ఖాళీ పేజీలు	CI, 135
లేని పేజీలు	no
తయారు చేసినది	Shekshmi
పేజీలు విడదీసినది	Shekshmi
స్కాన్ చేసినది	chaitanya
పరీక్ష చేసినది	MOUNIKA
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చెయ్యనివి	
తప్పులు	no
పరిస్థితి	good